

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Demir Özlü

Güvercinler ve Matmazeller

Düş Öyküleri



YAPI KREDİ YAYINLARI

Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Güvercinler ve Matmazeller, Demir Özlü'nün 2012'de YKY tarafından yayımlanan *Sürgün Küçük Bulutlar* adlı bütün öyküler kitabının dışında kalmış veya daha sonra yazılmış klasik öykülerini bir araya getiriyor. Özlü, anı-deneme ekseninde yazdığı klasik öykülerini "Düş Öyküleri" adıyla dosyalamış, bunlardan bir bölümünü 2011'de *Kendi Evine Varamamak*'ta toplamıştı. *Güvercinler ve Matmazeller*'deyse, son yıllarda dergilerde çıkan benzeri öykülerini ve 1950'lerin dergilerinde unutulmuş ilk öykülerini bu kitaba ekledi. Düş, tutku ve bunaltıdan mürekkep kalem, okurunu Stockholm, Paris, Berlin, Beyoğlu, Fatih, Simav, Ödemiş gibi birbirine uzak yerlerde ve birbirine uzak zamanlarda gezdiriyor.

Güneş batarken Tepebaşı'ndaki cadde eflatuni bir renge boyanıyor. Eyüp sırtlarında batan güneş ölümü çağrıştırıyor. Sonsuzluğu. Sonsuzluk içinde yok oluşu. Eskinin hayalleri... Eyüp sırtlarında yapılmış bir gezinti. Bir sevginin aranişı. Sonra dönüş yolu. Yorgunluk. Ağaçlı, küçük ön bahçeler. Sonra bu çatı katına çıkıp uzanmak. Derin bir yorgunluktan kurtulmak için, çatılardaki duruşları sakinlik veren bacaları seyretmek. Sakin bir yaşam düşlemek. Bacalarla sakın bir yaşam.

Kapak fotoğrafı: Ersel Topraktepe



ISBN 978-975-08-4142-2



15 TL

GÜVERCİNLER VE MATMAZELLER

Demir Özlü (İstanbul, 9 Eylül 1935) İzmir'de Ödemiş İstiklâl İlkokulu ve Karşıyaka Ortaokulu'nu, İstanbul'da Kabataş Erkek Lisesi (1953) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni (1959) bitirdi. Bir yıl kadar Paris'te kaldıktan (1961-62) sonra Türkiye'ye dönerek İÜ Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Felsefesi ve Metodoloji Kürsüsü'nde asistanlık yaptı (1960-64). Siyasal eylemleri nedeniyle işine son verilince avukatlık mesleğine döndü (1964-79). Yedek subaylık hakkı verilmediği için askerliğini er olarak Muş ve İstanbul'da tamamladı. 1971'deki askeri müdahaleden sonra bir süre tutuklu kaldı. 1979'da İsveç'e yerleşti. 1980'deki askeri darbeden sonra vatandaşlıktan çıkarıldı; Türkiye'ye ancak Aralık 1989'da dönebildi. Stockholm ve İstanbul'da yaşıyor. 1950 Kuşağı yazarları arasında bireyin yalnızlığını, mutsuzluğunu, bunalımlarını, intihar saplantılarını, yabancılaşma duygusunu, tedirginliklerini eğretilemelerle dolu simgesel bir dille işlemesiyle öne çıktı. Ödülleri: *Soluma* ile 1964 TDK Öykü Ödülü, *Stockholm Öyküleri* ile 1989 Sait Faik Hikâye Armağanı, *Bir Yaz Mevsimi Romansı* ile 1990 Orhan Kemal Roman Armağanı, *İthaka'ya Yolculuk* ile 1997 Dünya Kitap Dergisi Yılın Kitabı Ödülü ve 1998 Yunus Nadi Roman Ödülü, 1998 *Düşler Öyküler* Dergisi Öykü Onur Ödülü, *Amerika 1954* ile 2004 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü.

Yapıtları

Öykü: *Bunaltı*, 1958; *Soluma*, 1963; *Boguntulu Sokaklar*, 1966; *Öteki Günler Gibi Bir Gün*, 1974; *Aşk ve Poster*, 1980; *Stockholm Öyküleri*, 1988; *İstanbul Büyüsü* (seçme öyküler), 1994; *Geçen Yaz Kentte Kızlar*, 2001; *Şapha*, *Deniz Kıyısı ve Yüz*, 2003; *Kendi Evine Varamamak*, 2011; *Sürgün Küçük Bulutlar* (toplu öyküler), 2012; *Güvercinler ve Matmazeller*, 2018.

Roman: *Bir Uzun Sonbahar*, 1976; *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*, 1979; *Bir Yaz Mevsimi Romansı*, 1990; *Tatlı Bir Eylül*, 1995; *İthaka'ya Yolculuk*, 1996; *Amerika 1954*, 2004; *Dalgalar*, 2006.

Anlatı: *Bir Beyoğlu Düşü*, 1985; *Berlin'de Sanrı*, 1987; *Kanallar*, 1991; *Bir Beyoğlu Düşü ~ Berlin'de Sanrı ~ Kanallar* (toplu anlatılar), 2011; *Önünde Boş Bir Uzam*, 2012; *İşte Senin Hayatın*, 2016.

Öbür kitapları: *Sürgünde On Yıl*, 1990; *Berlin Güncesi*, 1991; *Ne Mutlu Ulysses Gibi*, 1991; *Siyasi Yazılar*, 1993; *Borges'in Kaplanları*, 1997; *Balkur'da Akşam Yemeği* (düzyazı şiirler, bir öykü), 1997; *Paris Güncesi*, 1999; *Samuel Beckett'in Terzisi*, 2003; *Kentler Kadınlar Yazarlar*, 2003; *Kanal Kentlerinde*, 2010, *Paris Günleri*, 2017.

*Demir Özlü'nün
YKY'deki kitapları:*

- Balkur'da Akşam Yemeği (1997)
Borges'in Kaplanları (1997)
Bir Beyoğlu Düşü ~ Berlin'de Sanrı ~ Kanallar (*toplu anlatılar*, 2011)
Sürgün Küçük Bulutlar (*toplu öyküler*, 2012)
Önünde Boş Bir Uzam (2012)
İşte Senin Hayatın (2016)
Paris Günleri (2017)
Güvercinler ve Matmazeller (2018)

DEMİR ÖZLÜ

Güvercinler ve Matmazeller
Düş Öyküleri



YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5023
Edebiyat - 1435

Güvercinler ve Matmazeller / Demir Özlü

Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzeltili: Alper Zorlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Gülçin Erol Kemahlıoğlu

Baskı: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51 Sefaköy / İstanbul
Tel: (0212) 624 21 11 - Faks: (0212) 624 21 17
www.matbaasistemleri.com
Sertifika No: 20706

1. baskı: İstanbul, Ocak 2018
ISBN 978-975-08-4142-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

GÜVERCİNLER VE MATMAZELLER

- Önyazı • 9
- İnternet • 11
- Sınav • 15
- Şilili Doktor Carlos • 16
- Santa-Maria Draperis • 19
- Bacalarla Sakin Bir Hayat • 22
- BJP Geçidinin Önünde Oturup • 25
- Mescit • 28
- Güvercinler ve Matmazeller • 32
- MouZaka • 39
- Giden • 43
- Aldatıcı • 48
- Güniz • 59
- Eve Dönüş • 64
- İlk Aşk • 71
- Çocukluk Günleri • 73
- Kanlı Kitap • 75
- Karanlıkta Koşan Kızlar • 77
- Bir Kenti Hayal Etmek • 84

KENDİ EVİNE VARAMAMAK

- Önsöz Yerine: Yazı Masası • 91
- Küçük Ev Düşleri • 94
- Büyük Ev • 96
- Kendi Evine Varamamak • 100
- Deniz Kaptanı Sokağı • 102
- Turnike • 104
- Tysta Gatan • 109
- Aşkın Metafiziği • 111
- Kapı • 113
- Biçim Değiştirme • 114
- Zengin Mahallesi • 115

Okunmayan Yazar •	118
Yazıcı •	120
Gezinti Yeri •	122
Simav •	124
Yeni Açılan Bar •	126
Berlin'de Düşen Uçak •	129
Fatih'teki Ev •	130
Böyle Dedi Falmer •	131
Oteller Kenti •	132
Vergi Memuru •	139
Avukat •	141
Bayan Profesörüm •	143
Pasaport Memuru •	145
Güner Sümer •	148
Bütün Bu Uçup Giden Her Şey •	149
Serüven •	151

Güvercinler ve Matmazeller

Ön Yazı

Değerli yazar ve araştırmacı Tunç Tayanç'ın *kitap-lık* dergisi Ekim 2011 tarihli 153. sayısındaki yazısı olmasaydı bu kitap olmayacaktı. 1953'te yazdığım, hemen hemen yayımlanan ilk öykülerimden “Eve Dönüş”ü arıyor, fakat bulamıyordum. Onu bulan Tayanç'tır. “Giden” ile “Aldatıcı” başlıklı, *Türk Dili* dergisinde yayımlandığı halde bütün bütüne varlıklarını unuttuğum metinleri bulan, bana ulaştıran gene Tunç Tayanç'tır. Bu metinlerden biri “Güniz” adlı öykünün, yeniden, daha geniş biçimde yazılışıdır. Benim açımdan –sanırım– anlatıcısı *kadın* olan ilk metinlerimdir. Anlatıcı İhsan, genç bir kadındır. Bazı hikâyelerde de genç bir erkektir. Örneğin “Aldatıcı” adlı hikâyede. Tayanç'ın aynı yazısında “Giden” başlıklı metni ilk kitabım *Bunaltı*'nın (1958) krokisi olarak görmesi beni hem şaşırttı hem de sevindirdi. Beni gençlik yıllarına geri götüren Tayanç'a sonsuz teşekkürler.

D. Ö.

İnternet

Yazılarımı bilgisayarla yazmaya başlayalı ekranıma üşüşen harflerle sözcükleri ayıklamaya çalışıyorum. Gene masama oturmuş böyle bir uğraş içindeyken, benim bu karışık notlarım üzerine, uzun yıllardır görmediğim eski bir kız arkadaşımın karmakarışık notlarını boydan boya kaplayan, ama üst tarafında kalın, siyah bir çerçeve içinde çok kalın puntolarla yazılmış bir çağrı da içeren bir e-posta geldi.

Oturduğum oda yarı karanlıktı. Ama gün daha sona ermemişti. Sol duvarın penceresi ardında görünen ağaç bütün dallarıyla henüz seçiliyordu. Ekranımdaki bütün yazılar açık seçikti. Eski kız arkadaşımın küçük harflerle yazdığı –ekranın tamamını kaplayan– yazısını elbette okuyacaktım. Bizim daha çok arkadaşlık düzeyinde kalan yıllar önceki ilişkilerimizin bir özeti olsa gerekti. Onun edebiyata başladığını, bu pek genç olmayan yaşında yaptığı denemeleri okumam, sonra da düşüncelerimi yazmam için bana gönderdiği yazılar olduğunu sanmıyordum. Böylesi bir işe kalkışacak bir kız değildi. İlk gençlik yıllarında bohem yaşamının kıyısında kalmış, ama bohem arkadaşlarını –yazarlar, ressamalar, şairler de içinde olmak üzere– (bu bohemlerin bir bölümü öldü, bir bölümü de artık içki içemiyor), daha çok kentin seçkin bir yerindeki evinin geniş salonunda verdiği partilere davet etmekle yetinmişti. Onların arasından, o yıllarda bazı sevgililer de seçmiş olduğunu sanıyorum. Varlıklı yaşamı seviyordu; bu yüzden sonraki yıllarda kimi ticari işlere de dalmıştı.

E-postaya şaşırmış, üzerinde kesin bir düşünceye varmak zor olsa da, siyah çerçeve içindeki çok kalın puntolarla yazılmış kısa mektubu tekrar okuyordum.

“Seni seviyorum diyeceksin bana. Benle yaşamayı kesin olarak kabul edeceksin. Sonra da hiç ayrılmamak sözü vereceksin.”

Bu mektubu imzalayarak kendisine göndermemi isteyen, çok küçük puntolarla yazılmış küçük bir not da vardı çerçevenin yanında.

Gülümsemek istedim ama gülümseyemedim. Bir internet şakası mıydı bu, yoksa ciddi bir istek, hatta belirsiz bir buyruk muydu? Bunalım içindeydim. Böyle bir durumdan daha bunaltıcı ne olabilir? Ekranı kaplayan birçok küçük puntolu notlar içinde, tam yukarıda kalın bir siyah şerit gibi dikdörtgen biçiminde çerçevelenmiş, bu kalın puntolarla yazılmış bildiriye imzalarsam, gerçekten dönülmesi olanaksız bir yükümlülük altına girmiş mi olacaktım? İnternet şakaları... Sık sık tekrarlanmazsa, insanı bezdirecek kadar olmazsa diyeceğim bir şey yok onlara. Bazen ben de bu durumu şakayla geçiştirebilirim. Fakat bu gönderi bir şaka değilse?

Kendisiyle arkadaşlık ettiğimiz yıllarda çok güzel, çok kısa bir mini-etegi vardı.

Aysel'in yaşamının çok iyi geçtiği düşünülebilir. Bir kocası vardı ama dizginler hep onun elindeydi. Çocuklarını yetiştirdi, yeni dünyaya uygun düşen meslekler edinmelerine de akıllıca yardım etti. Aşk hayatının da olduğunu sanıyorum. Yalnızca bir soru sarıyor beni. İnsanlar, geniş olanaklar içinde yaşasalar da doyuma ulaşamadıklarına inanıyorlar belki de. Doyumsuzluk kendisinden kurtulunamaz derin bir duygu onlar için. Kişiliğin en temel katmanlarından geliyor bu. Çok iyi anımsıyorum, yıllar önce pek ileriye gitmemiş bir flört ilişkimiz olmuştu. Ben şimdi bu tür ilişkilere "leight flört" diyorum.

Askerden döndüğümde kentte çok sözü edilen bir Rus lokantası açılmıştı. Aysel'i oraya davet etmiştim. Kentin en lüks yerinde, hafif bodrumsu bir zemin katta açılmış, salonu giderek genişleyen bir lokantaydı bu. Önceden telefonla yer ayırtığım halde, iç bölümlerde bir yer bulunmamıştı. Kalabalık vardı. Yerimiz kapının pek yakınında değildi ama salonun genişleyen iç bölümünde de değildi. Bu geniş, kalabalık bölüme yakındı. Aysel buluşmaya sıklığının yanında başının çevresine yerleştirdiği parlak bir bantla gelmişti. Biz masamıza yerleştikten sonra da önümüzden geçen güzel kızlar içinde, başına bant bağlamış olanlar olduğunu fark ettim. Bu tarz bir aksesuarın kentte özellikle de yüksek tabaka çevrelerinde moda haline gelmiş olduğunu düşündüm. Şarap içip Kievski yerken ondan bana daha çok kentteki yeni olan şeyleri anlatmasını istedim. Kendi sert geçen askerlik yıllarımdan pek söz etmedim.

Önümüzden geçen en güzel kızları gösterdikçe o da benim kızlar üzerine söylediklerime katıldı. Evet çok güzel kızlardı bunlar, çiğ çiğ yenebilirlerdi. Gece yarısı yaklaşınca garsondan hesabı istedim. Gelen hesap yeni moda olan lüks bir lokanta için de olsa benim düşündüğümünden de daha fazlaydı. Aysel:

“Hesabı ben tamamlayayım” dedi.

“Olmaz,” dedim, “seni davet eden benim, garson bana güvenir.”

“Peki” dedi.

Garson gerçekten bana güvendi. Burası mahallem sayılırdı. Gündüz caddeden geçerken uğrar öderdim. Fakat dışa vurmasam da içimde bir şeyler kırıldı. Aysel’e:

“Biliyorsun askerden yeni döndüm” dedim. “Henüz çalışıp iyi para toparlayamadım”

Aysel durumu çok olağan karşıladı. Anlayışlıydı. Geniş kaldırımında duran onun otomobiline bindik. Geceyi sürdürmek için onu başka bir yere davet edemezdik. Bunu başka bir güne bırakmak gerekiyordu. İçimde yaşama karşı ne kadar süreceğini bilmediğim bir kırgınlık oluşmuştu. O, beni evime yakın bir yere bıraktı.

İçimdeki bu kırılmada Aysel’in hiç payı yoktu. Kimsenin de bir kusuru olduğunu söyleyemem. Ama bu bende düğümlenen, öznesi de olmayan şey, onu yeniden aramamı önledi. Bu yüzden başka, çilgin bir züppe topluluğunun içerisine sürüklendim.

Mahallenin en geniş caddesi olan, yüksek yapılarından birinin zemin katında bu Rus lokantasının da bulunduğu yöre, özellikle de arka tarafta yer alan mahalleler kentin en gösterişli kesimiydi. Yüksek yapıların karşı yanında bulunan sokaklar daha alçakgönlü insanların oturduğu yerlerdi. Benim evim de o bölümde olsa da, hepimiz bir aradaydık işte. Herkes birbirine yakındı. Herkes yaşamak istiyordu.

Fakat artık yıllar geçti. Onunla Rus lokantasında yemek yediğimiz gecedan bu yana çok uzun yıllar... O yıllarda ‘bilgisayar’ adı verilen araçlar henüz bulunmuş değildi.

Ama bunca zaman sonra Aysel bu emirnameye benzeyen elektronik mektubu neden gönderiyordu bana? Kendisi artık çocuklarının babasına bağlı değil miydi? Benim çok sevdiğim bir kadına bağlı olduğumu bilmiyor muydu? Yaşadığımız dünya bu kadar değişmiş

miydi? “Boğunç” sarsıyor beni. İnsanlar yaşıyorlar, yaşıyorlar; sonra da bir anda içlerinde çok derin bir uçurum mu buluyorlardı? Yeryüzünde bütün olan biteni içine alan bir aygıt yaratılıyor, onunla da yaşamımız kökten mi değiştirilmek isteniyordu? Kuşkusuz bir saldırının karşısındaydım. Sanırım bundan böyle “korku ve titreme” içinde yaşamak zorundaydım. Konumum belki de bütün uzayı dolduran elektrik enerjisine bağlı kalacak. Onun saldırılarıyla hiçe indirilecek varlığım. Çok uzun zamandır uğramadığım bir kent kesimine gideceğim, bir anda eskiden tanıdığım bir yerle karşılaşınca, o eski yıllardan bugüne hiç yaşamamış olduğumu kavrayacağım. Aysel’i zamanını beklemeden o yeni açılan Rus lokantasına davet etme yanlısını böylece ödeyeceğim.

Sınav

Tuhaf bir sınav oldu.

Eski arkadaşım Sina'yla –şimdi emekli profesör, saçlarını eskisi gibi yandan ayırıyor– geniş koridordaydık. Burası bir üniversite binasının birinci kat koridoru olabilirdi. Birlikte bir şey yapmayı da kararlaştırmış değildik. Birbirimize bakıp dururken yanımıza iki akademisyen kız yanaştı. Sina onları tanıyor. Ne de olsa profesör düzeyinde o. Solda gözlüklü olanı bana daha yakındı. Çok güzel bir kız değildi ama çirkin de denemezdi. Bakışını anlamlandırmaya çalışmadım. Ama biraz eleştirel, biraz da beni alt etmeye çalışan bir bakıştı bu. Birçok akademisyen gibi boşluklarımı bulacak, –ne de olsa az çok tanınan biriydim– böylece de alt edecekti beni.

Öğleden sonrası, gene Sina ile koridordaydık. Sina bu akademisyen kızların gerçekleştirdikleri sınavın sonuçlarını öğrenmiş, bana anlatıyordu:

“Azizim, senden önce sınava girenlerin hepsi geçmiş sınav listesinde, senden sonrakiler de.”

“Ya benim durumum? Ama ben sınava girmedim ki!”

Kötü bir haber bekliyordum. Sözü uzatması bunun kanıtı gibiydi.

“Senin adın listenin ortasında yer alıyor. Ama bir değerlendirme yok. Şöyle yazıyor: ‘Bana bir tek inci armağan edecek ve akşam yemeğine benimle çıkacak’. İnciyi de o getirmiş.”

Sina dikdörtgen olmayan, bir yanı eğri beyaz bir kutu uzattı bana.

“İnci bunun içinde. Sen bu kutuyu ona armağan edeceksin.”

“Ne aptallık! Onun geldiği yerde satılan inciler bir kadratlıdır. Ama bizim burada satılanlar iki kadrat.” Bunu bile düşünmemiş.

Yokluğumda beni sınavdan geçiren akademisyen kız yanıma geldi. İçinde inci olan kutuyu ona uzattım.

Şilili Doktor Carlos

Çok kereler Kara-Avrupası'ndan trenle döndüm. Alman toprağında Trevemünde'den kalkan kocaman araba vapuruna giren vagonlar, deniz üzerinde uzun bir yolculukla İskandinavya'da Trelleborg'a ulaşıyordu.

Yataklı vagondan çıkıp asansörle ya da merdivenlerle birkaç lokantanın, salonların, satış yerlerinin, şık, küçük butiklerin, geniş bir vergisiz alışveriş mağazasının da bulunduğu küçük bir şehrin çarşısını andıran güverteye ulaşıyordunuz. Karşı kıyıya geçmek isteyen kamyonlarla otomobiller, trenin yerleştiği aşağı katta kalıyordu.

Bu gemiler çoğunlukla Alman bandıralı gemilerdi. Onlarda kantin tarzı yemek yenecek yerlerin dışında –burna doğru uzanan yerdeki lokanta– büyük kentlerin en iyi lokantaları düzeyindeydi. Oralarda yediğin rostolarla, şatobrianların tatlarını unutamıyordun. Bu et yemeklerindeki sosların da.

Alışveriş mağazaları da çok zengindi. En seçme pipo tütünleri, bourbon viskiler, her çeşit içki bulunuyordu. O zaman küçük yaşta olan oğluma bir kiloluk bütün bir çikolata aldığımı da hatırlıyorum. Gece vakitleri oyun makineleri de yolculuğa tat katıyordu.

O sabah trenin Stockholm Merkez Tren İstasyonu'na çok erken vardığını sanıyorum. Küçük olan oğlumla karımı erkenden uyandırmamak, biraz da ardımda bıraktığım yolculuk üzerine de düşünebilmek için, istasyonun alt katındaki kahvelerden birine oturdum.

Yanımdaki masalardan birinde oturan, orta yaşa yaklaşan göz-lüklü bir adam:

“Siz de Kuzey'e gidecek treni mi bekliyorsunuz?” diye seslendi bana.

“Hayır, ben yeni Kara-Avrupası'ndan döndüm.” Zayıf, orta boy-lu, esmer bir adamdı. Yabancı olduğu belliydi, ama İsveççe konu-şuyordu. “Biraz erken de, eve gidecek vakti bekliyorum.”

“Bense Kuzey'e gidecek treni. Henüz epeyce erken.”

“Buyrun benim masama isterseniz?”

Çekincesizce, ama kendine özgü bir yavaşlıkla geldi, oturdu. Kahve fincanını masaya koyduktan sonra küçük çantasını yanına çekti. “Stockholm’de mi oturuyorsunuz?”

“Evet, buradayım. Yurdundan ayrı düşmüş biri.”

“Ben Carlos. Doktorum, Şilili bir doktor, Kuzey İsveç’te çalışıyorum.”

“Oraları daha da تنها. Yalnızlık duyuran yerler değil mi?”

“Ne fark eder ki?”

“Doğru söylüyorsunuz. Farkı yok, oranın da buranın da. Alliende’nin¹ partisinde ilçe başkanıydım. Kuzey Şili’de.”

Bu ülkeye ilk gelişlerimden birinde Şilili sığınmacıların toplu olarak gelişlerine tanık olmuştum. Kentin hemen kıyısında çimenlik, geniş bir yerd. Yüzlerce sığınmacının bir şenlik havası içinde ülkeye gelişleri kutlanıyordu. Sol-cephe İtalyan şarkıları çalınıyor, onları Şili’nin geleneksel şarkıları izliyordu. Sonra Santiago’da bir stadyumda elleri kesilmiş olan gitarist-şarkıcı Victor Jara’nın şarkıları... Ülkenin sol kesiminden tanınmış kadınlar, bir iki gün önce gelmiş sığınmacılarla çimenler üzerinde dans ediyorlardı. Hemen, irice, esmer, kendi ülkedeki kimi kişilere benzeyen bir Şilili avukatla çimenliğin kenarında tanışmıştın. Avukatın elini senin tanıdığın sol partili İsveçli bir kadın tutuyordu. Kalabalık daha sonra kürsümsü bir yerin önünde toplandı. İspanyolca bir söylevin ardından, söylevi veren:

“Salvador Allende” diye seslendi.

Kalabalık hep bir ağızdan bağırdı:

“Prezente.”

“Gelişinizi hatırlıyorum” dedim. “O günlerde geçici olarak buradaydım. Turist olarak diyelim. O zamandan beri burada mısınız?”

“Evet, buradayım. Kuzey İsveç’te küçük bir kentte doktorum. Geldiğimden beri. Bakın kaç yıl geçti. Biz seçim yoluyla iktidarı aldıktan hemen sonra ülkede kışkırtmalar başlamıştı. Hemen hemen hiç beklemeden, diyeceğim. Başlayan sallantının içinde Alliende ülke düzeyinde bir geziye çıkmıştı. Benim ilçe başkanı olduğum

¹ Resmi adı Salvador Allende olan başkanın adını böyle telaffuz ediyordu.

kasabaya da gelmişti. Zaten yakın arkadaşım sayılır. Akşamüzeri düzenlediğimiz mitingden sonra elbette benim evimde kalacaktı.

Evde baş başa kaldığımızda, gece yarısına doğru, 'Bak Salvatore' dedim ona. 'Bak görüyorsun. Seçim yoluyla olur muymuş bu? İhtilal gerekliydi Salvatore. İhtilal'. Evet baş başaydık ve Salvatore düşünceli düşünceli beni dinliyordu. 'Bak Salvatore' dedim, 'Seçim yoluyla olmuyor. İhtilal gerekliydi Salvatore.'

Dr. Carlos heyecan içindeydi. Masaya doğru eğilmiş, söylediklerini can kulağı ile dinleyen bana rastlamış olmaktan hoşnut gibiydi; ama yüzü gülmüyordu. Kuzeyde yıllarca kendi başına, kış mevsiminin dokuz ay sürdüğü orada, küçük kentte doktorluk yaparken hep bunu düşünmüştü.

"Bak Salvatore dedim ona. Başkana. Salvatore görüyorsun değil mi? Seçim yoluyla olmuyor bu."

"Alliende karşılık verdi mi Dr. Carlos?"

"Elbette. Düşünceli düşünceli başını salladı Salvatore. Seçim yoluyla olmuyor bu."

Soğukça bir gündü. Carlos Merkez Tren İstasyonu'nda Kuzeye gidecek trene ulaşmak için alt kata inerken ardından el salladım. Kahvede kalan bana bakmak için son defa arkasına dönmüştü. O ellerini kımıldatmakla yetindi.

"Güle güle Carlos. Karların arasına gidiyor olsan da."

Merkez İstasyonu'nun dışında kar yoktu. Kim bilir kaç gün sonra yağacaktı. "Prezente". Biz buradayız Carlos.

Santa-Maria Draperis

Kapısına merdivenlerle varılan kilisenin alacakaranlık girişindeki kandileryalara uzun yıllar boyunca ne zaman mum dikerek dilekte bulunmuşsa dilekleri gerçekleşmişti. Aşk dileyen yakarışları da. Şimdi büyük tutkulardan korkulan yaşlara geldiğinden, mum dikerken zihninden hiçbir dilek geçirmemeye çalışıyor.

Kadın pikabına koyacağı müziğin kimden olmasını istediğini sordu. Duraklamaksızın:

“Sibelius” dedim.²

O genç yaşta Sibelius’un müziğini nereden tanıyordu ki? Kendisine âşık olduğu, ama kim olduğunu bilmediği kadının, –Slav ülkelerinin birinden gelmiş kadının– sorusuna verdiği karşılığa yıllar boyunca kendisi de şaşmıştı.

On dokuz yaşından fazla değildi o zaman. Dünya pazarına kapalı olan bu kentte pikabın için elde edilebilecek plakların sayısı üçü, beşi geçmiyordu. Bunların arasında da Sibelius yoktu herhalde. Müzik dinlenen tek araç başkentten yayın yapan devlet radyosuydu. Onun da Sibelius’un müziğini çaldığını hiç anımsamıyordu.

On dokuz yaş! Fakat kadının bu ikinci evine uzanan sokakların birisinin üzerinde Alman-Protestan kilisesi vardı. Belki de, bu büyük kentin büyüsunü araştırmak için sık sık sokaklarında dolaştığı bu mahallede Aynalıçeşme’nin inişli çıkışlı yollarında, yağmursuz bir pazar günü gezintisinde duymuş olabilirdi bu müziği. Hayır, kilisenin içinde değil, sokakta yürürken kulağına çalınmış olabilir. Ama o yılların dumanlar içinde uçuşan İstanbul’unda, bu eski Beyaz Rus, Alman, eskiyen ve çürüyen mahallesi üzerine ilk yazılarını yazarken nereden gelen bir tanışıklıkla “bir Baltık Şarkısı” diye yazabilirdi. Nerden bilebilirdi bu Baltık şarkısının tonlarını? Öte yandan Baltık’a özgü şarkılar var mıydı? Yıllar sonra anladığı, bir türlü çözemediği kaderinin çok önceden çizilmiş olduğuydu. Ama

2 Bir Beyoğlu Düşü’nden bir parça.

ne tür bir kaderdi bu? Kuşkusuz çok yüksekte genç bir çemberle çizilen, sonunda kendi varlığının düz çizgisine ulaşan, usa sığmaz bir kader! Gerçekte kader böyle değil midir zaten?

Beyoğlu labirentlerinden dışarı çıkamayan biri. Yaşamı kendi sezgilerine karşın yaşamış insanlar, yaşamlarının birbirinden ayrı düşen aşamalarını belirgin çizgilerle ayırabilirler. Eski bir şair dostu *Hayat ve Merhaleler* adını verdiği bir şiir kitabı yayınlamamış mıydı? Onun için, yaşamındaysa orta yaşlarından sonra “aşamalar” savrulup uçuşuyor, ardından –yıllar sonra– kendi düz yaşam çizgisine ulaşıyor.

Kuzeyi de, Baltık'ı da o Beyoğlu günlerinden yirmi yıldan da çok zaman sonra gördü. Turku kentinde gemiden inerek, ülkenin başkentine, yüzeyi nilüferlerle kaplanmış göller boyunca geçerek otobüslerle gitti. Sibeliuss oradaydı. Anısı yağmur gibi yağın metal boruların bir araya getirildiği bir heykelle anılıyordu.

Daha önceyse ne Kuzey ülkeleri, ne de sonsuz sayıda adalarıyla bu Baltık denizi... Ne ormanlar, kayalıklar, ne de uçsuz bucaksız ormanlar... Küçük, تنها kentlerin taş döşeli sokakları... Ne de yaz mevsiminin batmayan güneşinin savurduğu o garip ışık. Daha önce Kuzey üzerine bildiği, sadece 1962 yılında Paris'ten İstanbul'a dönerken, o dönüşüne yakın günlerde, Paris'te eline geçen bir magazin dergisinin 'Seyahat'e Davet' sayfalarından birinde gördüğü İsveçli kızların Stockholm ortasındaki bir kahvede otururlarken güneş ışığı altında alınmış fotoğraflarıydı. Çok güzel sarışın kızlardı bunlar. Fotoğrafta neşeliydiler.

Bütün ilintisi buydu işte.

Ama o Baltık Şarkısı'nın, onu, yaşamının yarısından sonra denizin kıyısındaki kayalıklara çarpıp durduğu ülkeye sürükleyeceğini nereden bilebilirdi? Güneşin çok az görüldüğü o dümdüz topraklara.

Gençlik yıllarında Beyoğlu adı verilen o fuhuş bataklığında herhangi bir yılgın örümceğine rastlamamak, böylece de ruhunun sarsıntılarını dindirebilmek için, caddeden merdivenlerle inilen Santa-Maria Draperis kilisesinin alacakaranlığına iner, hemen hemen boş olan kilisenin sıralarında bir süre oturduktan sonra kan-

dilaryalardan birine bir mum dikerdi. Onu çeviren tehlikelere karşı, gene de, cesur olan genç bilinci, önlemeye çalışsa da korkusuzca aşk dileğinde bulunurdu. Onun yalandan kaçındığını herkes bilir. Dileklerinin eksiksizce tuttuğunu da. Sonunda yıkım da olsa dilekte bulunduğu kadınlar aşık oldular ona! Tepebaşı'ndaki Ignazio Corpi'nin sarayında yaşayan genç kadın da. Bir odada uzanan çıplak lahişe de. Ama şimdi? İlerleyen yaşında aşkın onu sürükleyeceği sonu biliyor. Kitaplarda okumuş olmasa da. Kader çizgisi nasıl elinden fırlayan bir bumerang olmuşsa, aşk da öyle olacak. Gelip ardından kendisini vuracaktı.

Kandileryalara geçilen kapıya yakın bir yerde durup bunları düşünürken, deriden ağır perdeyi aralayıp kiliseye giren başrahiple karşılaşılıyor. Başrahip, yandaki kapıyı kullanmıyor. Ona geçmesi için yol verirken, durmayıp konuşuyor:

“Aziz başrahip” diyor. “Dün bütün gün, kentin kendi başına bırakılmış mahallelerini gezdim de, adeta kentin bütün ruhunun elinden alındığını gördüm. O eski, güzel mahallelerin yerlileri çoktan çekip gitmişler. Yapılar da sanırım çökmeye bırakılmış. İçimi saran tedirginliği anlıyorum: bizim geçmişte kalan bütün yaşamımızı elimizden almak istiyorlar. Böylece bize de sığınılacak bir yer kalmayacak sanıyorum. Belki de bu yüzden buradayım...”

“Sakin olun çocuğum” dedi başrahip. “Ruhunuzu sessizliğe bırakın. Bu kilisenin yarı-aydınlığı –bakın şu vitraylardan sızan ışık– sizi teselli etmeye yetecektir. Böylece bulursunuz geçmişte kalanı da. Her şeyi uçup gidici sanmayın. Bir yerde gizliden gizliye yaşıyordur o. Bir gün ışıklar içinde parıldayan bir görkemle dönecek size.”

1957-2013

Bacalarla Sakin Bir Hayat

Sadece çatılardaki bacaların güzelliği oyalıyor onu. Gün boyu. Uzandığı yerden onları seyrediyor. Uzun, beyaz bacalar. Çevreleri çinko ile kaplanmış. Gün sona ererken, hafif, turuncu bir güneş parça parça damlara düşerken. Gecenin büyük yorgunluğunu duyuyor. Bütün gün kıpırdamadan yattı. Bacaları seyretti.

Kadın karanlık bastığında kapıyı çalıyordu. Odadaki bütün eşyayı sanki gecenin sakinliği bürümüşken. Alçak sesle, çekingen: “Gitmemelisin” diyor.

Parmaklarının ucuna kadar bir sıcaklık basıyor. Ayakkabılarının burunlarının birbirine yaklaştığını sanıyor. İç içe bükülüyorlar sanki. Ayağında ütüsüz bir pantolon. Kalın kumaştan bir pantolon. Nefes nefese konuşuyor:

“Hem vakti değil şimdi. Vakti değil. Hem beni henüz tanımadın ki... Sen derdi olmayan birisin...”

Kadının saçları iki yandan yüzünü örtüyor. Onun sorunları olmayan birisi olduğunu düşünüyor. Kendisine verilmiş hayatı yaşayan biri.

Koyu karanlıkta sessizce ağlayan birisi geliyor gözünün önüne. Sanki kilisenin giriş bölümündeler. Adam diz çökmeye hazır. Ama şimdiden sessizce ağlıyor. Geleceğin büyük felaketleri onu bulacakmış gibi.

Bir bardak içki dolduruyor kendine. Elleriyle masanın üzerine basıyor.

Ne yaptığını bilmeden kentte dolaştığı günleri düşünüyor. Bu kent kendi yaşadığı kent mi? Sokaklarda kimsecikler yok. Bomboş sokaklar. Sıcak bir aydınlığın içindeler. Gökyüzünden renkleri mor rengi anımsatan bulutlar geçiyor. Aynalar içinde bir bar vardı. Ekspres’ti adı. Rakı satmayan bir yer. Orada, uzun sandalyeye oturmuş, barmenden bir sodalı vermut istediğini düşünüyor. Saçlarını başına yapıştırmış barmenden başka kimse yok barda. Caddedeki

sinemalarda gösterilen filmlerden çıkıp gelmiş bir barmen bu sanki. Düşsel bir barmen denebilir ona. Kendisini rahat hissediyor. Biraz sonra bir votka isteyebilir. Duvarı kaplayan ceviz tahtasından kaplamalar, daha eski günleri düşündürüyor ona. Eski... Önce çok uzaklardan duyuluyor şarkı. Bir kır gezintisindeler. Piknik. Kızın saçlarını kulaklarının gerisine doğru itiyor. Onu öpebilmek için. En tatlı olan ilk öpüşmeler. Ötelerde, denizden beyaz bir gemi geçiyor. Barmenin ardında yer alan aynalı dolaplarda etiketlerindeki renkler solgun pek çok içki şişesi var. Bardaklarsa dolapta en alt sıradaki iki sıraya dizilmiş. Bira çeken parlak bakır aygıtı tezgâhın kıyısında parlıyor.

Arkasını dönünce, sokağa bakan büyük camlardan dışarının bomboş, katı aydınlığını görüyor.

Ardından cadde üzerindeki bir pastanenin imgesi geliyor. Sigara paketini tavırlarına hayranlık duyduğu bir arkadaşı gibi açıyor. Sigarayı ağzına yerleştiriyor. O dönemin modası, çevresi deri kaplı bir çıkmakla yakıyor onu. Kızla birlikte oturmaktalar. Önlerinde uzun limonata bardakları duruyor. Caddeden gelen gün ışığı karşıdan vurduğu için, pastanenin ön bölümündeki hareketliliği gölgeler biçiminde görüyorlar. Bir garsonun saçsız başı alacakaranlık içinde zor seçiliyor.

Güneş batarken Tepebaşı'ndaki cadde eflatuni bir renge boyanıyor. Eyüp sırtlarında batan güneş ölümü çağrıştırıyor. Sonsuzluğu. Sonsuzluk içinde yok oluşu. Eskinin hayalleri... Eyüp sırtlarında yapılmış bir gezinti. Bir sevginin aranişı. Sonra dönüş yolu. Yorgunluk. Ağaçlı, küçük ön bahçeler. Sonra bu çatı katına çıkıp uzanmak. Derin bir yorgunluktan kurtulmak için, çatılardaki duruşları sakinlik veren bacaları seyretmek. Sakin bir yaşam düşlemek. Bacalarla sakin bir yaşam.

Metalik, ağır giriş kapısı açıldı. Kalın deriden giriş perdesini aralıyor. Ardından bu ağır perdeyi bir yana çekiyor. Bir mum alacak. Tahta tezgâhın deliğinden madeni bir para atacak. Onu dikeceği kandileryaya doğru yöneldiğinde, içerde, hemen kapıya yakın bir yerde kostüm giymiş bir adamın, bir kadının önünde diz çöktüğünü görecek. Yüzünde belirsiz, gergin bir anlatım var adamın. Derin bir

derdi saklıyor gibi. Ama kadına yalvardığı belli. Gelecek yıllarda kendisinin de yaşayacağı bir durum bu. Yoksa sadece bir imge mi o günü yalayıp geçen? Kiliselerde hayaller görüldüğü bilinir. Gerçek sanılan sanrılar da. Ama şimdi sakın olmak gerek. Kopuşun verdiği acıların unutulması için hiçbir şey yapmamalı. Çatı katındaki evine dönüp birkaç satır yazmalı. Ardından o kâğıtları masada bir yana itip, çatılardaki bacaların görüldüğü, gerektiğinde yatak da olan koltuğa uzanmalı. Zihninin içindeki alt üst oluşları bir yana itip, acı çeken bu bilinci çocukluğunun yaz mevsimlerini geçirdiği sakın doğanın rüzgârına bırakmalı. Göl kıyısında yaprakları dalgalandıran rüzgâra. Bacalara bakmalı. İşte şöyle ya da böyle yaşayacak insanlar. Kış aylarında bacaları tütecek. Çocuklarıyla bir arada olacaklar. Hayır, bu ayrılış unutulacak bir şey, ölümcül bir felaket değil gelip ona çarpan. Kent gene de güzel. Bacalar da. Ama başka bir mutlu oluş gerekliydi ona. Bacalarla sakın bir hayat. Hep onu istemedi mi? Sonuçta bir sevgiliden ayrılmak bu.

1957-2013

BJP Geçidinin Önünde Oturup

O sonsuzca boş zamanlarda Birger Jarl Pasajı'nın Småland Sokağı çıkışındaki kaldırımına birkaç küçük masasını yerleştirebilen bir tramvay vagonu darlığındaki kahvede de oturdum. Depå adlı kahvede. Kentlilerin tatile gittikleri, kentteki evde de yalnız kaldığım zamanlarda. Yaz sıcaklarında gölgeleri izleyerek. Çünkü öğleden önceleri gölge, güneşin altında pasajın da bulunduğu yüksek binaların ardına vuran gölgeydi. Akşamüzeri vakitlerindeyse güneş, ortasından tramvay rayları da geçse dar bir sokak olan Småland Sokağı'nın karşısındaki yapıların ardına kaçıyordu. Kaldırım öğle vakitleri dışta tutulursa hep gölgeliydi. Småland Sokağı dardı. Genişliği sekiz dokuz metre kadar olan bu sokak, Kuzey Mahallesi Alanı ile Birger Jarl Caddesi'ni birleştiriyordu.

Önemli bir devlet adamının adını taşıyan Birger Jarl Caddesi 20. yüzyılın başında açılmış. Körfez kıyısını, oradaki art-nouveau tiyatro binasını, düzenli yapılarıyla kare biçiminde olan Kuzey Mahallesi Alanı'nı ardında bırakarak kentin içlerine uzanıyor.

"Pasaj" alana çok yakın bir yerden başlayarak hafif bir kıvrımla Birger Jarl Caddesi'ne ulaşıyor.

Kentin en sık pasajı burası. Dar bir geçit değil, yüksek tavanlı, geniş; iç pencerelerini oval, maun tahtalar çerçevesiyor. Bütün geçit aynı türden tahtayla kaplama.

Hafif rutubetli bir yaz sabahı. Depå Kahvesi'nin kaldırımlara yerleştirdiği küçük masalardan birisinin sandalyesine erken saatte oturmuş gibiyim. Bütün dükkânlarla butikler yeni açılıyor. Tatil günlerinden birinin kentteki tenhaliği üzerine eklenen bu hafif rutubet tatlı bir baş dönmesi yaratmıyor ama dünyanın yaradılışını uzaktan uzağa düşündüren bir bağlarından koparılmışlık duygusu veriyor sanki.

İşte o zaman yedi metre kadar ötedeki kuaför salonuna gelmiş, hafif kilolu genç bir kadının salonun camlarını sildiğini fark ettim. Önce ilgilenmedim. Ama bir süre sonra, bu erken saatteki salon

temizliğinin –kim bilir?– oturduğum yerden bu yarı çıplak kadının daha da güzel görüldüğünü düşündüm. Kuşkusuz bir dikizci de-gildim. Fakat anlamıyordum... Bu biraz besili genç kadının kendi özgürce davranışlarıyla genişleyen tişörtünden sıyrılan göğüsleri, vitrin camının yüksekliklerine uzandığında daha da ortaya çıkan bacakları, bu hafif rutubetli, sıcaklığın da bastırmadığı, kendini bitmeyecekmiş gibi duyuran, boşluğun ve rahatlığın savrulup durduğu tatil sabahında istenmeden tanık olunan doğal bir erotik gösteri miydi? Depå Kahvesi'nin önündeki birkaç yuvarlak masadan birinde, günün ilk müşterisi olarak da ben oturduğum için sadece bana yansıyor, yaşamın çıplak, sade gidişini gündelik sıkıntılarımızın, zorunluklarla koşuşmaların boş oluşunu göstermek istiyordu sanki.

Ah, bu boş günler... Boş günlerin tatlı yalnızlığı, تنها kent, kalkış saatleri azaltılmış kaldırımın önünden ara sıra geçen, içlerinde yolcu olmayan tramvaylar... İşte hepsi bu cinsel çağrının çevresinde dönen varlıklardı.

Sıcak günlerde sabahları da gölge vuruyordu kentin ortasında-ki bu dar sokağa. Kaldırımlara da. Öğle vakti kısa bir süre, biraz ötedeki Birger Jarl Caddesi'nin karşı tarafındaki binalar arasındaki boşluklar arasından yer bulursa güneş sokağa düşüyordu. Fakat kısa bir zaman sonra bu dar sokağın karşı yakasındaki yüksek yapıların ardına geçiyor, günün son saatlerine kadar görünmüyor, dar sokağı gölge içinde bırakıyordu.

Defalarca, defalarca oraya gittim. Kentte yalnız kaldığım vakitlerde pasajın çıkışında, iç duvara bitişik ince bir koridoru andıran Depå Kahvesi'nin önünde ne kadar çok saatler geçirdim.

Bu kentte yalnız olmak, yalnız gezmek, kahvelerde yalnız oturmak çok doğal karşılanan bir davranış biçimiydi. Bazen elimde bir kitap ya da bir gazete olurdu. Önemli olan gölgeydi. Yaz güneşinden kurtulmakta. Yaşamın tadı böyle duyuluyordu. Özellikle de yaz mevsiminin savurgan boşluğu içte duyuluyorsa. Eve güneşin batarken yansıttığı rengi koyulaşan ışığı batıda yol alırken dönmenin güzelliği de.

Birkaç yıl sonra, Depå Kahvesi'nin önündeki Småland Sokağı'nda, yol kıyısında düzenleme yapılırken kahve kapalı kaldı. Bütün bu kargaşalık bittikten sonra Birger Jarl Pasajı'nın bu yöndeki duvarına siyah mermeri andıran, belki de sert bakalitten

bir levha yerleştirildi. Bu levhada pasajdaki dükkânların isimleri sıralanıyordu:

Mrs. H
 Panini
 Efvar Ribbly
 depå
 Agent Provacateur
 I HCH
 in sant
 BJP
 Birger Jarls Passagen

Açıklama: İsveç alfabesinde yer alan (å) harfi (o) okunur. Dolayısıyla metindeki küçük kahve (depå) Türk dilindeki (depo) sözcüğüyle özdeştir.

Kuzey Mahallesi Alanı (Norrmalmstorg) ile geniş Birger Jarlsgatan'a uzanan Smålandsgatan'la birleşir. Smålandsgatan (Küçük Ülke Sokağı) anlamına gelir.

Birger Jarl, 13. yüzyılda İsveç'in önemli bir devlet adamıdır.

Mescit

Yeniden Birger Jarl Pasajı'ndan geçerek, pasajın Smålandsgatan'a ulaştığı yerdeki Depå Kahvesi'ne vardım. Sture Pasajı'ndaki, içerde köşeye düşen, geniş, tütünle hediyeelik eşyalar satan dükkândan yepyeni bir pipo almıştım. Amacım pasajın bitiminde yer alan köşedeki Depå Kahvesi'nde, kaldırıma çıkarılmış küçücük yuvarlak masalarda yer varsa yeni pipoyu tıttırmektir.

Kahve saati geçmemiştir. Saat 11'i 21 geçiyor. Bütün masalar boştu.

Kahvenin gerçekten bir depoyu ya da geniş bir gardırobu andıran iç bölümünde çalışan kıza bir "siyah kahve" ismarladım. İç bölümde küçük pencerenin gerisinde oturan birkaç müşteri vardı. Kız siparişimi anlayışla karşıladı. Çünkü "siyah kahve" burada kullanılan bir isim değildi. İnce uzun mutfak bölümüne kahveni hazırlamak için giderken, içeriye iki genç adam girdi.

"Ben dışarda oturuyorum" dedim kıza.

Şimdi sık sık tramvaylar geçmiyor. Yukardaki büyük alanla, tramvayların işlediği eğlence parkı Tivoli ile Hayvanat Bahçesi'nin bulunduğu adaya, sahildeki yoldan uzanan köprüden geçerek ulaşan yeni bir tramvay yolu yapıldı. Şimdi o raylar üzerinde modern vagonlar işliyor. Sessiz vagonlar.

Üç yabancı kadın geldi, ellerinde kentin haritalarıyla pasaj girişinin öte yanındaki boş masalara oturdular.

Pastaların konulduğu vitrinin ardında duran, siparişleri alan kızın başının kalabalıklaştığını düşündüğümünden, kahvemi almak için içeriye girdim. Elimde pipo ile pipoya gerekli şeylerin bulunduğu küçük bir poşet vardı. Çok iyi biçim verilmiş, plastik yapısı kalın bir poşetti bu. Üzerinde mağazanın adı –Brobergs– yazısı, beyaz üzerine koyu nefti harflerle yazılmıştı. Eski yıllarda tütün almak için çok kez uğradığım mağaza 1881'de kurulmuş. Sadece iki şubesi vardı. Göteborg ile Stockholm'de.

Siyah kahve çok iyi yapılmıştı. Boş masalar, Smållansgatan'dan geçenler – kimi pasaja giriyor, kimi de kaldırım boyunca yürüyordu. İlyaz mevsiminin yarı soyunmuş kadınları, kimisi de yanında erkek arkadaşlarıyla geçiyorlardı. Kadınların ayakkabıları çok güzel, etekleri çok kısa. Düzgün bacakları. Bu sokak bir podyum gibiydi. Haziran ayının ilk yarısı.

Sıcaklık 16 derece. Depâ şimdi yabancıların işlettikleri, pahalı olmayan bir kahve. Orada öğle yemeği için suşi ya da benzeri bir şeyler de var. Ama henüz yemek vakti değil.

Pırlıl pırlıl bir ilyaz havası içinde, kentin öğleden öncesi canlılığına bakarak, bir kaldırım kahvesinde, iyi yapılmış bir kahve içmenin tatlı bir konum olduğunu duyduğumu söylemeden edemeyeceğim. Çevredeki masalar saat 12'ye geldiğinde dolmaya başlamıştı. O zaman sabah kahvaltısını saat 7'de yapmış olduğumu anımsadım. Yanımdaki masaya oturmuş iki genç adama, orta boylu, kısa keçi sakallı, geniş gövdeli bir garsonun çatal bıçaklarla birlikte kâğıt peçeteler getirmiş olmasının yemek hazırlığı olduğunu anladım. Garsondan çok kahvenin mutfağında çalışan birine benzeyen siyah saçlı bu genç adama:

“Gene suşiniz var mı?” diye sordum.

O masaya doğru eğilerek, İspanyolca:

“İspanyolca biliyor musunuz?” diye sordu. Belki İspanyol asıllıydı; bir yurttaşının çalıştığı kahvede oturmasından memnun olacaktı.

“Hayır, Fransızca konuşabilirim” dedim.

Gene de memnuniyetini belirtti.

“Üzerinde somon parçaları olan altı parça suşi” dedi.

“Evet”

Biraz sonra suşi tabağını getiren, İsveçli olmayan başka bir genç adamdı. O kasadaki kıza kahvemi ısmarlarken, sağdaki ince uzun mutfakta çalışan genç adam olacaktı. Bir dakika sonra da elinde bir şişeyle geldi, şişeyi masaya koyarken:

“İşte bu da soya sosu” dedi.

Her şey yolundaydı. Haftanın ilk günüydü. Ortalık pazardan sonra gelen günün hareketliliğiyle doluydu. Havada esinti varsa da belli

belirsizdi. Hava sıcaklığı artmıyordu. Bu kentte iklimin en güzel olduğu haftalardı kuşkusuz. Belli belirsiz bir üşüme de duymuyordunuz.

Yanımdaki küçük masada yemeklerini hızla yiyen kostümlü iki genç adam kalktılar. Bana suşi tabağını getiren onların tabaklarını kaldırdı. Genç bir kadın masaya oturmak istiyordu.

“Evet, boşaldı” dedi adam. Elindeki bezle masayı siliyordu. Öte yandaki masada oturan üç turist kadın sandviçe benzer bir şeyler yiyorlardı. Karşıdaki kuaförde bazı müşteriler vardı. Camları biraz kiloları olan güzel gövdeli bir kadın tarafından silinmiyordu. Camların silinme işi günün daha erken saatlerinde yapılan bir işti. Ama gene de kiloları gövdesinin görünüşünü bozmayan bir kız geldi, biraz ötedeki banka otomatından para çekti. Demek ki aldıkları kilolar bütün kadınların vücut çizgilerini bozmuyor, diye düşündüm. Sonra da bu düşüncemden utandım. Yeni bir pipo almanın verdiği sevinçle pasajdaki, her dilden kitap bulunduran geniş Hagengras Kitabevi'ne gitmiş, ünlü sosyolog Boudieu'nün bir kitabını da satın almıştım. Kahve içerken de kitabın sağına soluna da bakmadım değil. Ama şimdi kitap tütün poşetinde duruyordu işte. Sosyolojileri düşünecekken genç kadınlarla kilolar ilişkilerine kayan zihnimi denetlemekteki zayıflığıma öfkelenecek gibi oldum.

Kalkmayı düşünüyordum ki, kahvenin önündeki sokağın Birger Jarl Sokağı'yla birleştiği yerden mızıka sesleri duyuldu. Yarım dakika sonra da kralın hassa askerleri göründü. Çok genç askerlerdi bunlar. Üniformaları koyu mavi renkteydi. Başlarında hafif metalden yapılmış parlak miğferleri vardı. Yürüdükleri caddeden sağa kıvrılacaklardı. Ardından en geniş cadde olan Liman Caddesi'ne dönecekler. Öndeki mızıka topluluğu yürüyüş marşını sürdürürken, biraz yukarıda yer alan Hükümet Caddesi'ne sapacaklar, art-nouveau yapı, güzel Opera'nın önündeki alandan sonra soldaki köprüyü geçip kralın kışlık sarayına ulaşacaklardı.

Buradaki hükümetin, denize bakan yanında çok geniş bir barı da bulunan Opera binasının bir yerinde bir mescit ya da şapel açmak gibi bir düşüncesi yoktu. Ama ben kahvenin önündeki masamdan kalktıktan sonra, “ihtiyaten” biraz ötedeki alanı, üç yol ağzındaki

kalabalığı da geçerek parkın ucunda yer alan Opera binasına kadar yürüdüm, ana kapıdaki kahverengi üniformalı kapıcıya:

“Burada bir mescit var mı?” diye sordum.

“Mästicka³ mı arıyorsunuz bayım?” diye karşılık verdi kapıcı. “Onu parkın öteki ucundaki dükkânda bulacaksınız.”

Mescitsiz bir opera. Yetmiyormuş gibi her çeşit içki satan kocaman bir bar.

Bütün umudum kış mevsiminde açılan, kentin güney bölümündeki halk operasına kalmıştı.

Metronun platformuna doğru inerken, merdivenlerin üzerine rastlayan duvarı boydan boya kaplayan pano göze çarpıyordu. Man-ken Laetitia Casta, yanmak için güneşin çıkmasını beklememeyi öğütlüyor, bir güneş kremi sunuyordu. O kremi kullanmak için soyunmuştu.

3 Mästicka (İsveççe): Mezura demektir.

Güvercinler ve Matmazeller

Değerli dostum, eleştirmen Hülya Soyşekerci'ye

Kentin kuzeyine uzanan, kırların açıldığı yerde biten caddenin arka sokağında iki katlı, küçük, Rumlardan kalma bir evde oturuyorduk. Mutfakla tuvaletin bahçede, bu küçük yapıya ekli tek katlı bir eklentide oluşu eve ferahlık veriyordu. Kış mevsimi de soğuk olmadığından tuvalete kolay geçiliyordu.

Küçük bahçenin, mutafın karşı yanındaki kapısını açınca ev sahibinin geniş bahçesine çıkılıyordu. Ev sahibinin oturduğu ev, öte tarafta ana caddeye açılan tek katlı, geniş bir evdi. Evin bahçeye açılan kapılarına varmak için pek de düzenli dikilmemiş gül fidanları arasından geçmek gerekiyordu. Fidanlar mevsimi gelince iri, pembe güller açar, daha sonraki haftalarda da yapraklarını dökerlerdi.

Evin büyük oğlu Necdet'in, bahçenin arka kapısına yakın olan köşede güvercinliği vardı. Genç adam yaşına yakın olan Necdet hiç konuşmaz, bahçede sadece güvercinlerine bakmak, sonra da bazılarını uçurmak için görünürdü.

Ev sahibi Şefik Bey, tütün ekilen bu kentte Dunhill tütünlerinin komiseri imiş. Karısı Emine Hanım'ı, evlenmek üzere Selanik'ten getirmiş. Emine Hanım evinde terzilik yapıyordu. Fransızca konuşan, kıvrırcık saçlı, tombul bir hanımefendiydi. İki oğlu ile iki kız çocuğu vardı. Necdet'in küçüğü, benim arkadaşım olan Fikret, bir de benden birkaç yaş büyük Sevim'le ablası. Sevim'e bahçede gül fidanları arasında rastladığım olurdu. O da pek konuşmazdı.

“Matmazeller” denilen iki kız kardeşi kentten tanıyordum. İki genç kadındı bunlar: Nilüfer adlı daha büyük olanı ortaokulda vekil-Fransızca öğretmeni, daha genç olanı da –Emel'di adı– gene vekil-İngilizce öğretmeni idi. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardın-

da, Bakanlık nereden bulabilirdi ki yabancı dil öğretmenlerini... İşte “mübadele” ile yurda Selanik çevresinden gelenlerle, onları izleyen göçmenler arasında vardı bu dilleri bilenler. Birer genç kız sayılmaları gereken Nilüfer Hanım’la Emel Hanım da bu dilleri çok iyi biliyorlardı. Belki yerli yüksek okullarda yetiştirilen yeni dil öğretmenlerinden daha da çok.

Nilüfer Hanım’la Emel Hanım’ın ilk gençlik çağında bir de erkek kardeşleri vardı. Babasına benzeyen kıvrıkcık saçlı, ince genç adam, babasının kendin ana caddesinde, geniş bir köşede yer alan kahvesinde çalışıyor, belki de kahvenin üzerindeki otelin yönetilmesine yardım ediyordu. Ama asıl önemli olanı, kentin üst tabakasının yazları çıktıkları Gölcük yaylasındaki 1928’de inşa edilmiş lüks oteli babanın işletiyor olmasıydı.

Kentteki kahvenin geniş kaldırımlarında araba sürücülerini de kamçılarıyla oturlardı. Kahvenin iç bölümü çok yüksek tavanlıydı. Zemin karo döşeliydi.

Gölcük yaylasındaki oteleyse, sadece kentin “zadegân” takımı gelirlerdi. Zemin katın uzantısı olan terasa kalabalık rakı masaları kurulurdu. Başbakanlıktan düşen Saracoğlu da zaman zaman ortaya kurulmuş sofralarda olurdu. Ötekiler önde gelen tütün tüccarları ile kentin önde gelen bürokratlarıydı.

Otelin yukarı kattaki odalarında kalan yabancı misafirler varsa onlar çok yüksek tavanlı olan alt kattaki beyaz örtülü küçük masalarda olurlardı. Yazın çok sıcak aylarında bile bu yayla serindi. Ben de “imtiyazlı” bir ortaokul öğrencisi olarak, iç bölümde, mutfaka yakın geniş bir sütunun yanına konulmuş, beyaz örtülü küçük bir masada oturuyor olurdum. O zaman okulda Fransızca öğretmenim olan Nilüfer Hanım:

“Sana bir *consommé* vereyim” derdi. “İçine bir yumurta kırılmış olsun mu?”

“Yumurtasız olsun Nilüfer Hanım” derdim.

Yanına patates püresi konulmuş rostoyu sevdiğimi bildiğinden Nilüfer Hanım, ikinci yemek olarak mutfakta sık sık yapılan bu yemeği koyardı önüme. Öğretmenimin bana servis yapmasından utandığımdan orada sessizce yemek yer, bir an önce göl kıyısına kadar uzanan otelin bahçesine çıkmak için sabırsızlanırdım.

Nilüfer Hanım gibi kız kardeşi Emel Hanım da ışıklar altındaki bu akşam yemeklerinde –çünkü bahçeye uzanan teras yarı aydınlıktı ama iç salon pırıl pırıldı– ziyaretçilere servis yapıyor olurdu.

İki genç kadın da evlenme çağına gelmişlerdi. Öte yandansa tütün ekicisi, tütün kırıcısı köylü ile esnaf kalabalığının sayıca ağır bastığı bu kentte, çok daha incelmış, ayrıksı, gelişmiş bir kişilikleri vardı. Bu yüzden bu görgülü kentsoylü kızlara “uygun bir talip” çıkıp çıkmayacağı kent seçkinlerinin dilinden pek düşmeyen bir sorundu.

Sanırım genç kızlık çağına daha yakın olan Emel Hanım’a “talip” olmaya cesaret edenler vardı. Dolaylı da olsa. Bunların da en önde geleni, gene Emel Hanım’ın ailesi gibi kentin ortasında yer alan parkın çevresinde, iki katlı bir apartmanda oturan, önde gelen tütün tüccarlarından Nallı’ydı. İri yarı bir genç adam olan Nallı, parmaklarında kocaman altın yüzükler taşıyan, akşam sofralarında para harcamasıyla da ünlü, kentin tanınmış kişilerinden biriydi.

Konuyu, az ya da çok ilgi duyan ilçe ileri gelenleri –bu olay onları da ilgilendirirmiş gibi– bir süre kendi çevrelerinde tartıştılar. Emel Hanım Nallı ile evlenseydi, belki ilçedeki pek çok kadın gibi evinin kadını olacaktı. Bir anlamda eve kapatılan bir kadın.

Aile bu teklifi geleneksel görünen bir gerekçeyle kabul etmedi. Önce, genç kızlık çağından bir ölçüde uzaklaşmış olan büyük kız Nilüfer evlenmeliydi. Ancak ondan sonra küçük kız kardeş evlenebilirdi. Önce Emel’in evlenmesi büyük kız kardeşte derin bir içsel kırıklık yaratabilirdi.

Babamın aceleci ruhundan ötürü, Emel Hanım benim çocukluk yaşamıma girdi. Onunla ilişkimiz –çok yıllar sonra anlıyorum ki– İngiliz dilini öğrenebilmemi çok derinden etkileyen travmayı yarattı. Anlatmalıyım:

İlkokulu bitirmiş, on bir yaşı tamamlıyordum. II. Dünya Savaşı bitmiş, İzmir’e uzak olmayan bu ilçede de, Amerikan kültürü ile İngiliz dilinin etkileri duyulmaya başlamıştı. Bu yüzden ilçenin en yüksek okulu olan ortaokulda da –ilk sınıf olarak– iki İngilizce

okunan sınıf açılacaktı. Fransızca okuyacak öğrenciler üçüncü bir sınıfta toplanacaklardı.

Yaz mevsimiydi. Kentin yaşlı ileri gelenleri gibi çocuklar için de bir cennet olan Gölçük yaylasındaydık. Aceleci babam, kendi kendine, şimdiden İngilizceye başlamam gerektiğine karar verdi; çok güzel bir yapı olan otelde ailesiyle birlikte kalan Emel Hanım'dan bana İngilizce dersleri vermesini rica etti.

Emel Hanım babamı kıramazdı. Aralarındaki dostluk derecesini bilmiyorum ama babam öte yandan ortaokulun müdürüydü. Emel Hanım sonbaharda açılacak okulda, bu yıl sayısı ikiye çıkarılan İngilizce sınıflarında öğretmenlik yapacaktı. Haftada iki gün, sabahları saat 11'de otele gidecek, bahçeye konulmuş küçük bir masanın çevresinde, karşılıklı oturarak, bir saat süresince ondan İngilizce öğrenecektim. Elimde ortaokul 1. sınıfta okutulan İngilizce kitabı vardı, bir de defter. Ben de pek gönüllü olmasam da, Emel Hanım'la o insanı üşütmeyen ama sıcağın baskısının da duyulmadığı yayla ikliminde, bahçenin bir kıyısında karşılıklı konulmuş iki sandalye ile küçük bir masanın çevresinde bu özel derslere başladık. Oysa oyun vaktiydi, yüzmek için çocukların hepsinin göl kıyısında toplandığı yere teker teker geldikleri vakitti. Benim bu gerilimli saatte içine gömüldüğüm istekler bir yana, asıl Emel Hanım'dı memnuniyetsiz olan.

Öyle sanıyorum ki, Emel Hanım o dönemde 24 yaş çevresindeydi. Otelin üst katından iniyor, bana ilk İngilizce dersleri vermek için bu çimenlik bahçeye geliyordu.

Emel Hanım çevresindeki kadınlardan hep şefkat görmüş, kadınların dünyasında yaşamış bana karşı, ilk dersten başlayarak oldukça soğuktu. Bunu bu bahçedeki İngilizce derslerin ona angarya gibi gelmesine yoruyordum. Ama uzun yıllar geçip de hayatı biraz tanıyınca, bu soğuk tavrın başka nedenleri olduğunu da düşündüm. Öyle sanıyorum ki, genç kadın o dönemde cinsel gücünün en yüksek olduğu dönemdeydi. Gördüğü düşlerin cinsel baskısının çok ağır olduğunu tahmin ettim. Belki genç kadınlara daha sık gelen kanamalı dönemleri çok şiddetli yaşıyordu. Belki yaşamın olağanlığını zorlayan –kim bilir, belki uykusuzlukla da karışan– cinsel hayalleri vardı. Belki de bu tatsız derslere gelmeden önce kendi kendini yoruyordu.

Kim bilir, bu güzel genç “kız”, bu tertemiz iklimin yerleşmiş olduğu dönemin lüks otelinde, kendi yaşına uygun, yakışıklı, gör-gülü, aşk vaat eden uygar davranışlı genç erkeklere rastlayacağına, 11 yaşında bir oğlan çocuğu çıkıyordu karşısına. Alt üst olmuş ruhuyla geri çekiliyordu.

Bense o kısacık çocukluk yaşamımda, ilk defa, bir kadının memnuniyetsizliğiyle karşılaşıyordum. Dördüncü dersten sonra, o güzel bahçede Emel Hanım’la buluşmaya gitmedim. Babama da bu konuda bir şey söylemedim. Fakat bu karşılaşmalar benim çocuk ruhumda öyle ağır bir baskı yarattı ki, sonraki yıllarımda kaç defa İngilizce kurslarına yazılsam da asla İngilizce öğrenemedim. Bu dili telaffuz edemiyordum, öğrendiklerim zihnimde tutunamıyor, uçup gidiyordu.

Yabancı dil öğretmeni iki kız kardeşin, benim İstanbul’da da, çeşitli Avrupa kentlerinde de geçen yaşamım boyunca, onları tanıyabilecek insanlara sorduğumda, hep evlenmediklerini haber aldım.

Ulyses’in yurduna dönmek için Poseidon’un karşısına çıkardığı her çeşit engelle karşılaşarak geçirdiği, on yıl süren, o eşsiz yolculuğuna uzaktan uzağa koşutluk duyarak yaşadığım, yurdumdan ayrı düşmüş kendi on yıllık gezginliğimden döndüğümde, o yörede yaşamış olan bir çocukluk arkadaşına “matmazeller”i sorduğumda, hiç evlenmemiş, birbirinden ayrılmamış, iki yaşlanmış kadının İzmir’de kordon boyunca ara sıra kol kola gezdiklerini öğrendim. Aradan kırk yıldan daha uzun bir zaman geçmişti. İzmir’e ikinci defa gittiğimde bu iki kız kardeşi aramaya karar verdim, ama aradan sanırım gene on yıla yakın bir zaman parçası geçti. “Matmazeller” kim bilir neredeydiler?

O yöreden on dört yaşındayken ayrıldım. Uzun yıllar İstanbul’da yaşadım. 44 yaşından sonra çıktığım o on yıl dönüşü olmayan yolculukta *altın yapağı* ardında değildim ama çok şey gördüm, çok şey öğrendim.

O yöreden ayrıldıktan en az elli yıl sonra, çok eski bir arkadaşım elimden tutup o kente götürdü beni. Şoför otomobili, ben o kenti terk ettikten sonra yapılmış hükümet binasının yanına park etti. Birkaç saat sonra onu orada bulacaktık.

Kentin “yeni” bölümünün ortasındaki parkı buldum. Park benim düşlerimde yaşayan boyutlarına göre çok daha küçüktü. Sabah vakti orada pek oturan da yoktu. Matmazellerin aile evi hemen parkın yanından geçen sokakta olacaktı. Tütün tüccarı Nallı’nın evi de o sokağın dik açıyla kıvrıldığı yerdeydi. Onun da ön yüzü parka bakıyordu. Büyük bir kiliseden bozma ortaokul yerinde duruyordu; şimdi lise binası olmuştu.

Parka inen Yayla Caddesi’nden yürüyerek zemini toprak olan İşçiler Sokağı’na saptık. Caddedeki Rum yapısı evlerden çoğu yıktırılmış, yerlerine betonarme evler oturtulmuştu. Ama İşçiler Sokağı’ndaki bizim oturduğumuz ev duruyordu.

Vaktini mahallede geçirdiğini sandığım bir adama sordum:

“Şefik Bey’in evinin bahçe kapısı nerede?”

“Sevim Hanım’ın mı?”

“Evet, Sevim Hanım’ın.”

“İşte bu kapı.”

Adam, kapının üzerindeki yuvarlak demiri bir süre kuvvetle vurdu, bir yandan da “Sevim Hanım” diye bağırmaktaydı. Bir iki dakika sonra Sevim Hanım bahçe kapısını açtı. Ben sanırım 60 yaşını aşmıştım. Sevim Hanım hemen beni tanıdı. Gül fidanları arasında bahçede dolaşan bu genç kız benden birkaç yaş büyüktü.

Bahçede, hemen sağ köşede bulunan ağabey Necdet’in güvercinliği yoktu. Ağabey Necdet artık hayatta değildi. Bahçe yoluyla, hiç değişmemiş, tek katlı, geniş eve camlı kapıdan girdik. Siyah, kıvrıcık saçları, kilolu gövdesiyle dikiş makinesinin başında oturan Emine Hanım da yoktu. Doğal olarak dikiş makinesi de. Şefik Bey, bu kumral, uzunca boylu, terbiyeli adam öleli çok olmuştu. Ardından Emine Hanım da. Daha sonra Necdet de. Şimdi sadece üç kadın vardı evde: Sevim, eskiden beri bu evde olan, kentte bir bankada çalışıp emekli olan, ama misafirlere de, komşulara da pek görünmeyen ablası, –Vildan’dı sanırım adı– ile ölen ağabey Necdet’in hanımı.

“Evi, ne güzel, olduğu gibi tutmuşsunuz Sevim Hanım. Çoğu evleri yıkmışlar.”

Üç kadın da bu ziyaretten memnundular.

Ağabey Necdet’in hanımı, taşlıktan hemen bir basamakla geçilen mutfağa, kahve pişirmek için girmişti.

“İşte böyle Sevim Hanım. Yıllar geçiyor.”

Taşıktan girilen, dantel perdeleri sokak yanında kapalı, küçük misafir odasında Şefik Bey’in, sonra da bütün ailenin fotoğrafları vardı.

2011

Not: Bu öykünün ilk bölümlerinin kimi parçaları *İthaka’ya Yolculuk* (1996) adlı romanımın bir bölümünde çok kısa, bir ölçüde kapalı olarak yer almıştı. Ama şimdi –2011 yaz mevsimi– anıların beslediği bu konuyu daha geniş yazmak zorunluluğunu duydum. Son bölümler ise, henüz yaşanmamış, dolayısıyla yazılmamıştı.

MouZaka

Otuz yıla yakın bir zamandır oturduğumuz sitenin ardında hastane binaları var. Hastane binalarının karşısındaki mimarlık değeri olmayan yapılar yıkıldı. Onların yerine, bizim siteyle park arasında ortaya çıkan araziye, iyi malzemeyle yapıldığı hemen göze çarpan bir site inşa edildi. Ara yollar, bir iç geçitte kanalımsı bir su, beş katlı yapılar arasında bırakılmış küçük alanlar... Klasik mimarlıkla modern mimarlığı birleştirmiş sağlam yapıları apartmanlar...

Ekonominin büyümesinden sonra, herkesi ilgilendiren küreselleşme söylemlerinin ardından, işsizliğin durmadan artmasına karşın, iş bulan yeni kuşak seçkinlerinin, eskisine göre çok yüksek ücretler almaya başlaması bu yeni apartmanların onlar için yapıldığı izlenimi yaratmıştı. Artık “sosyal” konutlar yapılmıyor. İşçi sınıfı tarihten silindi. Bu eğilimi de anlamak zor. Hükümetleri yöneten borsa ile banka sahipleri sanıyorlar ya da öyle sanmak istiyorlar. “Yok bu semt artık.” Bu yeni apartmanlarda kiralar çok yüksekti. Bankaya borçlanarak daire satın alanlar varsa da bu kural onlar için de geçerliydi. Küresel ekonomik devrim kazanılmıştı. Dünya liberalizmin erdemine ulaşmıştı. Açlık çeken Afrika, savaşların acımasızca sürdüğü Güneybatı Asya önemsenemezdi. Yaşananlar onların kaderiydi. Hem oraların halkı insandan sayılabilir miydi?

İyi malzemeyle, uzun zamanda yapılmış sitede oturanlar çoğaldı. Bu sitenin yapılışı gibi değil, hızlıydı. Böylece, bizim yukarıdaki caddeye varan, yeni sitenin iki yanınca da oraya uzanan yollarımız açıldı. Bize daha yakın olan yolun kaldırımları da, yüzeyi de düzenlendi. Güzel, تنها bir cadde haline geldi.

İnşaat yapılırken açılması düşünülen dükkânlarla butikler için de sitenin zemin katında yerler bırakılmıştı. Yukarıdaki caddeye ulaşan bu batı köşesinde, ucuz kahve veren bir espresso kahvesi açıldı. Oraya internetle çalışan öğrenciler, genç insanlarla yeni bebek sahibi olmuş genç kadınlar gelmeye başladı. Caddedeki parka

çok yakın olan doğudaki uca da ünlü bir fûme balık satışı yapan mağazanın şubesi yerleşti.

O köşeden aşağıya inen yol üzerindeyse bir kuaför dükkânı, geleneği sürdürdüğü izlenimini bırakmak isteyen, özenli dikiş ardında olduğunun belirtilerinden biri olan teyelli bir ceket tahta maketine yerleştirmiş bir erkek giysisi terzihanesi ile hazır giyim satış yeri yerleşmişti. Dükkânlar arasında kendi başına çalışıp, kent yaşamı üzerine kitaplar yayınlayan ismi duyulmuş özel bir yayınevi ile en yeni makinelerle fotokopi ile türevleri üzerinde uzman olduğunu duyuran küçük bir imalathane de vardı. Kuaför kendisini “berber” olarak tanıtıyordu. Ondan önce aynı dükkânı kiralamış olan berberse müşterisizlikten iflasa sürüklendiğini mahalle gazetesinde açıklayarak dükkânı bırakmıştı. Barber vitrine kendi resmini büyük ama soluk bir afiş olarak asmıştı. Gene de müşterisi azdı.

Öte yandaki yoldan aşağıya doğru bizim siteye inerken köşeyi tutan kahvenin yanında küçük bir modern-antikite dükkânı açılmıştı. Onun altında da birkaç zemin kat işyeri daha.

Sitenin apartman blokları arasında eskiden var olan sokaklar duruyordu. Düzenlenmiş, özenle yapılmış kaldırımlarla çevrelenmişler. Eski isimlerini taşıyorlardı bu çok uzun olmayan sokaklar. Fakat apartman blokları arasında yeni isimsiz geçitler açılmış, bazı yerlerde dar bir su kanalı yapılmış, apartman blokları aralarında da küçücük parkımsı alanlar bırakılmıştı.

Site mükemmeldi.

Kuşkusuz alt bölümlerinde garaj, saunalar, temizlik yerleri, toplantı salonları... vb. hepsi vardı

İşte bir süre sonra da, sitenin en aşağıdaki bloğunun köşesinde bir Yunanlı MouZaka adlı bir Yunan lokantası açtı.

Her gün o yoldan geçerken, “musakka” sözcüğünün lokanta ismi olarak yazılışındaki modernleştirme çabası beni düşündürdü. Kimi yabancı dillerdeki –özellikle Fransızcadaki (ou) sesinin İsveç dilinde vermek için sadece (o) yazmak yeterliydi. İsimdeki (Z) harfi, başlıktaki harf sayısını dengeliyor (çünkü ismin Z’ye kadar olan bölümünde de, Z’den sonra olan bölümünde de üç harf vardı) harfin büyük ve renkli yazılışı da bir modern kaligrafi oluşturuyor gibiydi.

Lokantanın yanından daha sonraki bir geçişimde de fiyat listesine baktım: Birinci sınıf bir lokanta gibi biraz pahalıcaydı. Lokanta salonu büyüktü, boydan boya pencerelerle çevreye bakıyordu; altta yer alan mutfak bölümünün de büyük pencereleri vardı. Aşçı bazen boş salonda, bazen de mutfak bölümünde görünüyordu. Sabahları işbaşı yapınca, her şey hazır oluyordu. Masalar düzenleniyor, yemek malzemeleri pişirilecek duruma getiriliyordu.

Bu modern mahallede bu yepyeni Yunan lokantası, kentteki pek çok Yunan lokantasının kapandığı, Yunanlı göçmen işçilerin çok büyük bir bölümünün –hemen hemen hepsinin– yurtlarına dönmüş olduğu kentte, yeni varlıklı site halkının ilgisiyle yaşayacaktı. Başka hangi düşünceyle açılmış olabilirdi?

Temmuz ayı, eskiden olduğu gibi pek “endüstri tatili” denmese de, pek çok Stockholmlünün kenti terk ettikleri aydı. Ay boyunca lokantanın boş kalmasını anlıyordum. Ağustos ayı gelince müşterilerin lokali dolduracaklarını sanıyordum. Ağustos ayı da geldi, lokantanın müşterisi yoktu. Patronla aşçı müşteriler için her şeyin hazır olduğu lokantada çoğu zaman baş başa kaldılar. Yüksek ücret aldıkları söylenen yeni sitenin oturanlarından da oraya uğrayan yoktu. Onlar cadde üzerinde açılmış büyük ICA mağazasından torbalarını doldurup evlerine gidiyorlardı. Bu yeni kiracıların bir bölümü de aynı dairede yaşayan iki genç erkek oluyordu.

Bütün Ağustos ayı boyunca lokantada sadece bir iki müşterinin olduğunu gördüm. Onların yanında bazen Coca-Cola içen bir iki çocuk oluyordu. Lokanta sahibi Yunanlı adına üzüldüğümünden parka yakın olan yoldan eve dönüyordum; böylece de bomboş lokantayı görmüyordum.

Eylül ayının ilk yarısında da oradaydım. Yunan lokantası MouZaka’nın durumu değişmedi.

Oysa 70’li yıllarda, bu kenti ilk ziyaretlerimde Yunan lokantaları dopdoluydu. Daha önceki yıllarda, sanırım 1967 Albaylar Cuntası sonrasında da öyleydi. Her tarafta –ben pek sevmesem de– Teodorakis’in şarkıları çalınıyor; ona özenen kimi şarkıcılar bile belirliyordu. Yunanlı sürgünler de vardı; Yunanlı bir işçi topluluğu da.

Şimdiyse 2011 yazında iflasa yaklaşan Yunanistan'dan söz eden kimse yoktu. "Küreselleşip" para ekonomisine geçen bu kuzey ülkesinde, dünya siyasetine duyarlı genç insanların yerini genç borsacılar, para ve taşınmaz mal spekülâtorleri almıştı. Artık gazete sayfalarında, dağıtılan renkli broşürlerde şairlerin fotoğrafları değil, taşınmaz mal komisyoncularının toplu resimleri görünüyordu. Kadınli erkekli, dişleri bakımlı, kostümleri düzenli, sırttan topluluklar.

Üzüntümden, insanlar arası dayanışma gösterilerinin de gerçek değil, sadece bir gösteriş olduğunu düşünmedim değil.

Lanet olsaydı böylesi duyarsız dünyaya. Yerin dibine batsındı esen rüzgârlara göre kılıf değiştiren insan toplulukları.

Giden

Bütün gün beni bu kâğıtların başında oturmaya iten yalnızlığı-mı düşündükçe acımın artmasını istiyorum. Bu büyük kalabalık şehirde hiçbir teselli yok benim için. Acım – çok önceleri, başka sokakların, başka pencerelerin, yatak odalarının, bütün o anlamsız eşyanın bulunduğu ortamda çok daha büyüktü. Şimdi başka bir yerdeyim, bilmemenin ortasında. İçimi büsbütün öldürmüş olan acıyı bile duymuyorum. Bu en korkuncu. Bir dal tutkuyla sonuna kadar gerildi, ama kırıldı artık. Yerinde sessizlik var. Hareketsizlik var. Ölüm ufka kadar uzuyor. Eşya, korkunç varlığını –arada bir kullenmiş ateşinden başını kaldırıp– gösteriyor. Üzülüyorum. Üzülmenin de anlamsızlığını bilerek. Durmadan gizlediğim varlığım, keşke yeni acılar içinde çırpınsaydı. Ne yazık, sevincin içe döndüğü zamanlarda ortaya çıkan acı beni terk etmiş.

Her gün bu kâğıtların başında oturup yazıyorum. Kendini bildi bileli yaşamaktan kaçan varlığım bir serüvenin uyarısını duyar duymaz nasıl da yana sıçramıştı. Sonra usul usul yaşayana sokuldum. Başka bir yol yoktu benim için. Yalnızlıkta azar azar kazandığımı hovardaca harcamak için ne elverişli pazardı orası. Sonra sevincim büyüdü, büyüdü, ardından korkunç acım ve çırpınma nöbetlerim geldi. Şimdiyse hiçbiri yok artık.

Camin gerisinde oturdum, gidişini düşündüm. Yoldan tek tük insanlar geçti. Daha çok ihtiyarlar bu saatte. Odamda güneş pencereden uzaklaşmıştır. Akşam olunca daha üzüntülü, daha yetersiz bir vakit. Ne yapacağım? Çıksam sokaklara, kötü bir kalabalık, habersiz, boydan boya habersizlik. Burada camın gerisinde oturmak en iyisi. Karşıda bahçenin ortasında bir çınar ağacı, alçak duvarlı bir bahçe görünüyor. Tahta bir yapı, kiremit rengine boyamışlar, duruk bir gökyüzü. Çıksam şimdi dışarı, ayaklarımın altında tozlu bir kaldırım, parke döşeli bir cadde. Sonra kalabalık, habersiz bir kalabalık. Kaçılacak bir yer diye düşünürüm. Ama nereye gitmeli?

Bu camın gerisinde oturmak en iyisi. Gidecek yer yok, her yer donuk bir beyazlıkta. – Hep geriye ittim düşüncelerimi, bilinçaltına, hiç düşünmek istemedim. – Burada.

“Susalım” dedim. “Artık bir şey söyletme bana.”

Biliyordu, birdenbire kızabilirim, söylersem çok üzücü şeyler söyleyeceğim.

“Peki” diyordu. Bir pastane camının gerisine oturmuştuk.

Ama şimdi onu anmak için oturmam. Gidişini düşünüp üzülüyorum. Yalnız yetersizlik duygusu. Bu şehir kötü. Benim bu şehirde işim yok. Ötekiler gibi olamam ben. Bunu ona da söyledim. Ötekiler gibi olamam ben diye. Ben hepsini bitirdim artık. Hepsi bana yetersiz. Sen gidersen yapacağım bir şey yok.

“Üzülmez misin?” dedi. –Kendi değerini ölçüyor–.

“Bilmem ki” dedim. “Üzülecek gibi değilim artık. Salt yetersizlik. Vakit öldürürüm. Sırf vakit geçsin diye şimdiye kadar yaptıklarımı yeniden yaparım. Biliyorum, sana onlar yetmeyecek diyorsun. Gider Adnan’ı bulurum. Bütün gün o büyükçe pastanede otururuz. Sonra Nişantaşı’nda bir ev. Düzgün, mermer merdivenli. Kitap okuruz. İçki içeriz. Zorlukla. Sonra bir şey yok. Kendi odamda da kitap okurum belki. Ne kitap, ne bir şey. Bir yerlere gitsem değil mi? Nerde? Gitmek de istemiyorum. Sanki dünyanın bütün şehirlerini gördüm. Dünyanın bütün şehirlerinde yaşamış kadar yorgunum. İçki mi? İçmiyorum. İçkiyi de bitirdim ben. Artık içince üzülüyorum.

Bırakmalı bunları. Gitti o. Sonrasını bilmiyorum. Bir büyük boşluğa düşmedim. Düşlerim karmakarışık olmadı. Keşke olsaydı diyorum şimdi. O zaman gidişiyile yitirilen anlamı kazanmaya çalışırdım. Yeni baştan, her şeye yeni baştan başlardım. Ama şimdi hiçbir şeye yeni baştan başlayamam. Kiremit renkli yapıyı göreceğim. Akşam olunca gidip odamda yatacağım. Sonra sabah, kitap dolabına güneş vurmuştur. Akşamdan kalma esvaplarım koltuğun üzerine atılmış, kalkıp düzeltilmeli. Sonrası var mı? Bir örnek, kazanılacak bir şey yok, yitirilmiş bir şey yok.

O vakit onun gidişiyile yitirilen anlamı yeniden kazanmaya çalışırdım. Yorgun bir geceden sonra eve dönüşüm. Dairenin girişinde

loş bir sıcaklık. Uykum gelmiş. Yeni bir sabah yarın. Yeni bir gün ışığı. Bir yeni kararsızlık. Seçmelerimi yeniden yapabilirim. Seçmek, bir şeyler yapmak isteyecek miyim o vakit? Aydınlık, tozlu caddeye çıkacağım. Yüksek binalar, hafif kurşunu yüzleri. –Talimhane’de akşam başlamış. Soğuk, güzel bir bahçe. Dışarısını düşündükçe tozlu bir cadde düşünürüm. Burası aydınlık, belirli. Her şey belirli, tozsuz.

Gidişinden bu yana ilk kahveyi içiyorum. Garson getirdi. Tablayı itti önümden. –Talimhane’de oturduğumuz zamanlar ne kalabalık akşamlardı onlar! Kırmızılı, mavili balonlar asılıdır sanki gökyüzünde.

Bir bayram sevinci, akşamüstünün alacakaranlığında bir parıltı, bir doyamamazlık. Top oyunuyla bitmiş bir akşam mı? Bilmem ki şimdi. Anmak istesem hep birbirine karıştırırım. Bir kalabalık, bir parıltılı akşam düşüncesi düşer aklıma. –Sonra nasıl sessizce çekip gitti ama. Hiç ummazdım diyemiyorum. Korkak bilincim insanlardan gelecek kötülükleri düşünür dururdu eskiden beri. Ama bu kötülük değildir.

Asmalımescit’in oralarda asılı bir gök vardır. Binalar bütün Fransız biçimleriyle dururlar. Yeşil panjurları sallanır durur. O gittiği vakit orası gene eskisi gibiydi. Ama değişen ne var diye sormadan edemiyorum kendime. Eski burası. Her yer eski. Ama değişmiyor. Yıllar eşyayı bitirmiyor. Ama biz bitiyoruz. Günden güne değişiyoruz. Öluyoruz. İçimizdeki dünya değişmeden.

Sessizce çekip gitmişti. Hiç ummazdım diyemiyorum. Umardım diyemiyorum. Bir şeyler bilmiyorum bu konuda. Sessizce merdivenlerden çıkılan loş bir ev düşüncesi doldurmuş aklıma. Sinirli, hırçın bir baba. İyi kalpli, dert ortağı bir anne hatırlıyorum. –Bütün bunlar eşyanın bana yansıyan görünüşüne aykırıydı. Hiçbir vakit insanlar arasında “faydalanma” ilgilerini düşünmemiştim. Hiçbir zaman kalabalıklar arasına girmemişim. Bu topluma ne kadar yabancıyım!

“Evimiz olursa bizimki gibi olmasın” demişti galiba bir gün.

Şehir dışında karlarla örtülü bir ev gelmişti aklıma. Şehrin bütün sokakları yağmurla ıslaktı. Uzaktaki eve hangi yollardan geçilip gideceğini düşünmemiştim o vakit. Yalnız uzakta. Karları da nerden

düşündüm bilmiyorum. Ona anlatmıştım, gülmüştü. İsteyen bir gülüş bu. Sıcak bir salon. Güzel, her vakit oturulacak bir yer orası.

“Bir evimiz olsaydı” dedim, dudaklarımın arasından.

“Uzakta bir ev mi?”

“Karlara örtülü bir ev mi?”

O vakit her şey düzelecek miydi? Her şeyi yetersiz görmekten kurtulacak mıydım? Anlıyorum ki, kişiöğlü şimdiye kadar çözüm-lendiğinden farklıdır. Kişioğlü büyük bir bataklıktır. Her şey onda kaybolur. Çıkmamak üzere dibe gider. Eve döndüğüm vakit bütün ötekilerin adiliklerini düşünüyorum. Ama anlıyorum ki, kendim de adiyim. Batağın içindeyim ve bataklıktan bir parçayım. Bütün gün iyiyi, bizden olmayan iyiyi seçmemiz gerek diye düşünüyorum.

Ama suç bende değil ki, üçgen biçimli bir odamız olmamasında. Bağnazlık hep. Ben iyiyi seçmişim –kendimi tamamen aradan çıkararak.– Sınirli bir baba, bu yaşamaya, bu caddelerle, sokaklarla, pastane camlarıyla yaşamaya uymayan.

Annemi, babamı da yollamıştım hem. Ama babası, geleceklerini duyar duymaz kaçmış, kardeşini mi kıskanıyorsun diyerek. Vurmuş kapıyı, çıkıp gitmiş. Ya da odasına saklanmış. Çıkmamacasına. Annesi ne demiştir o vakit? Sen üzölme, her şey düzelir mi demiştir? Babanı ben razı ederim mi demiştir, bilmiyorum. Bana hiçbir şey söylememişti. Niçin babası böyle yapmış?

Pencerenin önünden geçenler azaldı. Sınirli bir yaşama. Yıllarca bu. Anlamadan, bilmeden, insanları sevmeden, tanımadan onları, sürüp giden bir yaşama. Annesi bir cümleye takılıp kalmıştır. Hep toplumun önceden belirli düşünceleri. Bir sürü aptal bilinç.

Oysa bütün bu habersizliklerden bıkmıştım. Bu insanları zorla düşünmeye zorlamalı. Ama nerde? Adam diye yaşıyorlar. Gazinolara, en pahalı yerlere gidiyorlar. Ama iş düşünmeye gelince, uzakta, o eski mahallelere yakın yapılmış apartmanda yaşanır durulur. Yaşamak mı bu? Ama benimkisi: Her şeyi tüketmiş olmak fena. Her şeyin yetersiz oluşu huzursuzluk. Sıkıntı. Ama bu toplumla nasıl yaşarım ben? Beğenilerim ayrılmış. Herkesten ayrı bir yaşama. Ya bu anlaşılmacak... Anlaşılmacak kötü, yıkıcı bir şey. Bu yetersizlik duygusu.

Sonra annesinin aramızı bozmaya çalışması, bir sürü dayılar, teyzeler, anlamsız bir sürü insan. –Gece gelecek artık. Bu pastaneden, bu camın gerisinden kalkıp gitmeli. Buradan kapıya varıncaya kadar düşünceğim, artık ondan sonra düşünmek yok diye karar verdim kendi kendime. Eskiden akşamları –ne bilirdim sonrasının böyle olacağını –vakit yaklaştıkça bir şeyler mi umardım? Yaklaşan vakitte benim için bir şeyler olmalı. Yalnız benim için. Ortalığa bu kadar sevgiyle bakıyorum. Ondan sonra çevremle bütün bağlarımı koparıyorum. Yalnızlığı buluyorum. Bütün insanların –bütün bu kadar dış görünüşüne karşılık yalnız olduklarını– anlıyorum birdenbire. Onlar bunu bilmiyorlar. Her şeye tutkuyla sarılıyorlar. Bilseler iyi bir dünya kurulabilir belki. Yalnızca sevgiyle. Ne var ki bunu hiçbir zaman bilmeyecekler. Ben de hep anlatmaya mecbur olacağım.

Yeni şeyler arıyorum. Anlamını yitirmemiş. Sokaklar başlıyor. Bütün bu sokaklar için oturup bunca yazıyı yazıyorum. Bütün bu sokaklar için. Öyle değil mi? Soluk renkli bir Tarlabası sokağı, bir yokuşla çıkılır. Yerde cam kırıkları. Bir Aslan sokağı, parıltılı, asfalt, daracık, bir yanı duvar. Bitiminde büyük bir gökyüzü. Gökyüzüne doğru uzadığı sanılabilir. Bütün bu sokakların yaşamamda yer tutmasının nedenini anlıyorum. Artık başka yönlerde, daha geniş, daha kalabalık sokaklarda hiç yenilmemiş bir insan olarak yaşanabilir. Bir pastanede oturulup bütün bu sokaklar için hayaller kurulabilir. İşe nerden başlamalı diye sormak gereksiz artık.

1955

Aldatıcı

“Köşede küçük bir gazeteci var” demişti İhsan’a. “O caddeye sapacaksın.”

Burada sıra sıra, düzgün bir dizi halindeydi caddeler, Ankara’da birbirlerini kesiyorlardı, dikeydiler. “İhsan’ın evi bulması kolay değil, o bu kentin yabancıları sayılır; ama evin numarasını biliyor” diye düşündü. Nasıl olsa bulurdu. Uzun bir zaman geçti... Doğrusu gideli uzun bir zaman geçti. Üç ay mı ne geçti... Kışın sonu geliyordu. Burada, bu düzenli, yeni kentte kışın sonu geliyordu; yapraksız, kuru dallarını uzatmış ağaçlar; sonra sıcaklar birdenbire bastırdı; ardından yağmurlar geldi, hava azıcık serinledi; bir ara gene kışlar gibi oldu hava, uzun zaman yağmurlar yağdı; ılındı, güneş sabahları ve öğleden sonra bir süre görünmeye başladı. Dışa, kentin dışına doğru yürüyordu – “şimdi, geçen süreyi düşünmemeliyim” diyor gibi kendi kendine. Uzun bir süre geçti, üç ay kadar bir süre, güneş açtığı zamanlar kentin dışına doğru yürüyordu. Alanlarda, açık havada oyunlar oynamaya başlamıştılar. Kentin dışına uzandığı sürelerde oynayan çocukları görüyordu bazen; yağmurdan toprak kabarmış oluyordu, ısınıyordu toprak, ilerde, evlere doğru yerden bir buğu yükseliyor; ardından tomurcuklanmaya başlamış dalları görüyordu.

– Yürüyordu şimdi, yolda. Gerçekten uzun bir süre geçti. Bu uzun sürede bir şey yapmamış sayıyordu kendini, ne sarsıcı bir duygu, ne de acılı bir şey. Durdu bir an, bir toplantıya –bir arkadaş toplantısıydı bu– geldiği evin önünden geçiyordu. Burda genişti cadde, apartmanlar altı yedi katlıydı, üstte çatı katları görünüyordu, ortada ağaçlıklı cadde. Eskidendi, okuldan bir arkadaşının evine gelmişti; daha önce çarşıda –o alt kat geçitlerinin birinde– rastlamıştı arkadaşına, şişmanlamıştı biraz, gülerek bir şeyler anlatmıştı ona, pek dinlememişti; sonra dinlemek gerektiğini düşündü, toplantı gününü tuttu aklında; geçitten çıkınca görünüyordu ev; arkadaşı eliyle göstermişti ona:

“Senin tanıdıkların da olacak, eski okul arkadaşlarından” demişti.

Kapıyı açtığında arkadaşı, geçitte rastladığı gibi gülüyordu; omuzlarının üzerinden bakmıştı onun; orta büyüklükte salonda birtakım kızlar, kadınlar görünüyordu; yürüdü, okuldan iki arkadaşı vardı burada; Sevim’di biri, onun evlenmiş olduğunu biliyordu, pikapta caz vardı, kısık sesli bir şarkıcı söylüyordu şarkılı. Sevim gülerek karşıladı onu.

“Sen neredeydin Güniz?”

“İstanbul’da, uzun süre İstanbul’da.”

“N’apıyordun?”

“Hiçbir şey...”

“Ne yapmış olabilirim ki?” diye düşünüyordu, içeri geçip koltuğa oturana değin sürdü bu düşünce. Kalabalık vardı, anlaşılmaz bir hava. Genç bir oğlan türediyordu; bıyıklı, elbiseleri iyice ütülenmiş bir adam da oturuyordu arkada, “Nermin’in kocası, –tanıttılar– karısı gelmemiş daha, genç çocuk pikaba daha hızlı vuruşlu bir caz parçası koydu, döndü sonra, Güniz’i tiksindiren bir tavırla:

“Oturuyorsunuz daha” dedi.

“N’apalım?” dedi Sevim. “Birbirimizle mi uğraşacağız?”

“İsterseniz” dedi çocuk. “Ben kendimi eğlendiririm.”

“Eğlenmek” diye düşündüydü Güniz. Çocuk, bacaklarıyla başlamıştı dansa, sonra yavaş yavaş gelerek elini uzattı Sevim’e.

“Ne de olsa ablamın arkadaşısın” dedi.

İçkinin, cazın uğultusu içinde sürenin geçişi duyulmuyordu; öyle düşünüyordu Güniz, sürenin geçtiği duyulmuyor ama İhsan da gelmiyordu daha, daha vardı, onunla dans ederken:

“İyi dans ediyorsunuz” demişti çocuk.

“Bilmem bu dansları” diye karşılık vermişti. Aydınlık azdı salonda. Bıyıklı adam sessiz oturuyor, çevreye bakıyordu.

“Eğlenin” diyordu ev sahibesi, beyaza yakın, gri, pileli bir elbise vardı üzerinde. – Yoldan karşıya geçti. “Sakin, uzun bir süre geçti” diye düşündü. Hiçbir şey yapamamıştı. Hiçbir şey. O toplantı, yalnızca o, başkalarıyla bir arada bulunduğu süre sayılabilir. Çalıştığı yerde, sakın, sessiz geçiyordu süre; yaşlı bir çevirmen, bir de güzel, uzun boylu kız vardı. Yürürken “dönebilecek miyim onunla” diye soruyordu. Bunun nasıl bir şey olacağını bilmiyordu

daha, dönmenin. “Güç olur mu acaba?” diye düşündü, alışkın olduğu yaşama içinde güç olup olmayacağını bilmiyordu bunun. Buradan, bu düzenli, ıssız kentten uzaklaşıp, küçük bir evde oturmak mıydı dönmek? Caddeden yan sokağa sapınca manava uğradı. Yeşile boyamış çerçevelerini dükkânın, dalgınlığı içinde fark ettiğine şaşırdı. Kaldırımında güneş yakıcıydı iyice, parmaklıklar, bahçe kapıları yanıyordu güneşten, koca caddede ıslak bir yer yok, ıslak bir yer yoktu koca caddede. Ağaçların gölgesi ne kadar küçüktü! Körpe ağaçlar bunlar, yeni kurulmuş bir kentti ne de olsa. Herkes buraya iş bulmaya gelmiş, bulmuşlar, küçük apartman katlarına yerleşmişlerdi; aylarca kenti değiştiren bir şey olmuyordu burada, daha yıllarca kalsa olmayacaktı. Sabahları herkes işine gidiyor, sonra yollar bomboş kalıyordu; bomboş yollar, ıssız, geç kalınca bir korku duyuyordu iyice, korku gibi, belirsiz bir korku duyuyordu, aceleci, caddeye çıkıyor, boş sayılacak otobüse biniyordu. Birkaç kişiyle birlikte inerdi otobüsten, çalıştığı yerde, açıklık, kırlara, biraz ötede başlayan tepelere yakın bir yerdi burası. “Ne de olsa aceleci bir yaşama değil. Ama günler nasıl da birbirine benzeyerek geçiyor!” diye düşünürdü. Eskiden de böyleydi. Daha önce. Ötede, iki sokak aşağıdaki pastanede geçen bir iki gün içinde doğruydu bu. Sonucun saçmalığını sezen sonuna değin gerilmiş duygular –bilincinde hafif bir uğultu yapmaktan başka bir şeye yaramıyor– olayların acılı yanlarını görmeyi önlüyor da, sarsak bilinci içinde belirsiz, düzensiz, duygusuz, salt kopuk kopuk çağrışımlarla dolu, birden kendini yaşıyor bulmak gibi öncesiz, sonrası da olmayan bu saydam sürenin algılanmasını getiriyorlar; yalnızca bu belirsiz, renksiz algılamayı getiriyorlar. İhsan gelmişti –önceleri, daha önceydi bu– pastanede oturup konuşmuşlardı. Alt katta iyi süslenmiş bir yer; İhsan’la konuşmuşlardı –buluşup konuşmuşlardı o bu kente geldiğinde. Nasıl düşünmüştü o süre? Her şey, babasının öğütlediği sağtöre kurallarının kopuk kopuk sözcükleri –bilincinde yakından duyduğu sürelerde– orda bulduğu bütün eşya anlaşılmaz bir iç duygulanımla, ya da çılgınca görüntülerle kaçan kaypak bir korkuyla birlikte duyulan bütün eşya, sanki içinde gerçek dünyada yeri olmayan derin, büyük bir boşluğa doğru olanca hızlarıyla uzaklaşıyorlardı; yepyeni bir şeyi –eşyanın korkunç bir hızla uzaklaştığı renksiz, uzak bir boşluğa– bulmuş olmanın düşüncesi,

sevinç getirmiyor, sürekli bilinçsel baskı yaratıyor duygularının açılıp akmak isteyen bütün yollarına karşılık; ama “hiçbir şey yapamıyorum” diye düşünüyor; duygusuzcasına İhsan’ın yanında oturarak, kopuk, her şey kopuk “heyecandan, tutkudan duygularım mı körlendi”, yaşanması yorucu bir durumda bu orda, çünkü “gidemem onla, dönemem geldiğim kente” diye düşünüyordu içinde uyanan bütün dönme isteklerine karşılık. Dönerse orda –o birinci kat küçük evde– İhsan’la rahatça sevişebilecekler, istek duyuyor İhsan’a, göğsünü bastıran heyecanla. “Sonunda bu düşler de olmasa, yoracak iyice beni bu düşünceler” diye düşünüyor. “Saydam görüntü: uzun zaman yaşamam bu oldu, yalnızca bu oldu.” Pastane alt katta, güzel, iyi bir yer; bir apartmanın alt katında. İhsan’la orda konuşmuşlardı, buluşup konuşmuşlardı, o, bu kente geldiği süre. Nasıl düşünmüştü? “Uzun bir süre geçti.” Bütün çektiği iç sarsıntıları küskünlüğüydü artık onun. “Ona baş eğmemeliyim.” Olur, demeyecekti bir şeye, kısıtılmış avını kıvançla bekleyen avcı gibi. Yaşam nasıl olsa geçiyor: Uzun bir kışla, güz geçti; ara sıra derinden yoklayan, ama her süre bilincinin dibinde, seçtiği yerdeymiş gibi duran düşüncelerle. Pastanede, masanın karşı yanında değil –boş orası, düz desensiz halıya doğru açılıyor– yanda oturuyor İhsan. Saçları her zamanki gibi güzel, parıltılı, önden, deri düğmeli bir ceket giymiş, ayakkabıları da güzel.

“Gelecek misin?” diye soruyor ona. Bu kenti bırakmak demek bu. Sonra “yenilmek, ona yenilmek olacak, artık onun elinde olacağım, o süre de belki sevmez beni. Ya da sever de ben yönetemem sevgisini, kaçırabilirim her defasında” diye düşünüyor. Anılara sürüklüyor bu uzak, gergin algılama onu. “Yolda, dönerken bu kaçınıcıdır hep bunu düşünüyorum: *İhsan geldi*.”... Burası ne de olsa yeni bir kenttir. Ötekiler –öteki kız arkadaşları– gibi bir evi olurdu; bu da aldatıcı görünüyor ona: Kolay mıydı sevebileceği bir insana rastlaması yeniden; şöyle üstünden başından, giyinişinden, bir yabancılık, bir ucuzluk akmayan, aptalca düşüncelerden sıyrılmış –İhsan’ın sözleriydi bunlar, o söylüyordu, hoşuna da gidiyordu böyle çevresi için alçaltıcı sözler söylemek– bir kişiye, yeniden. Ama o kadarla kalmıyordu düşünce o süre. “Burada para kazanıyorum, batıya, başka ülkelere gidebilirim. Babamın da bana çok gördüğü serbestliği kendim bulacağım.” Elde mi bu? Ne diyordu babası?

“Görüşmeyeceksin o çocukla, herkes neler diyor.”

“Herkes, herkes” diye düşünmüştü o süre. “Kim bunlar? Eve gelip giden, kökten taşralı, orda zenginleşip, kente göç etmiş kadınlar, taşrayı daha unutamamış erkekler mi?” Küçük şakaları ne büyük sevinç kaynağı olurdu onlara! “Aptalca bir şey, aptalca... Kendini o günleri düşünmeye bıraksa, tükenmez ki: Kentte, İhsan’la gezmelerle dolu, ıslak, yağmurlu günler; İhsan’ın odası ona yaşamasında o süreye değin duymadığı duygular veriyor; etsel duygulanımlarının ilk uyanışlarını duyuyordu orda. Odaya geliyordu, biraz sonra da sevişmeye başlıyorlardı. Sevginin, duygusal sevginin artırdığı tensel hoşlanma. İhsan onu soyuyordu, sonra gövdesi saatlerce, sonsuz bir koşuyla, tenin “büyük doygunluğuna” varabilmek için çırpınıp duruyordu. Akşam eve biraz geç kalınca demediğini bırakmıyordu babası. Kapıyı vurup giriyordu odasına hiç çıkmamacasına. Hiç çıkmayacak işte; babası yemek masasında bekleyip dursun da, hiç çıkmayacaktı o. “Bu toplumda babalar budalaca tutkundurlar kızlarına, sevgi gibi bir şey” deyişini anardı İhsan’ın. Sonra “çocukluk ediyorum” diye düşünürdü. “Çıkmalı.” Törelere konusunda hiçbir kesin yargı vermeyeceğini o süre daha belirgin duyuyordu. İhsan’ın yanına gelince tıpkı onun gibi düşündüğünü sanıyor, babasının yanında, onun kurallarının, eskiden beri içinde yarattığı korkuları yeniden devindiren sarsıntıları duyuyordu. Sonuçsuz savaş. “Babam da haklı belki. Bunlara uymalıyım. Babamın istediğini seçmezsem...” O süre bütün yaşamasını, o boşluğa atılmışçasına, kendiliğinden çizgilerini derinleştirmiş bütün yaşamasını yeniden gözden geçirmek istiyordu. Annesinden, babasından uzak yaşamıştı; yatılı okulda arkadaşlığa alışmış. İhsan’ı yadırgadığı süreler, o dokuz yılın arkadaşlığına, hoş olmayan, ama gene de oyalayıcı havasına sığınıyor, paylıyordu onu. Doğru eksik bir yaşamaydı o. Hiç erkeklerle ilgi kurmamıştı. Öteki kız arkadaşları yapmadıklarını bırakmadılar bu konuda, her durumdan yararlanarak. Babasının sözleri usundan çıkmıyordu, “erkekler aldatır” diyordu o. Nasıl bir korku duymuştu İhsan’la arkadaş olduklarında. Onun bir gün, herhangi güneşli bir gün gelmeyeceğini, bir şeyi sonuna değin gerip gerip de kaygısızca bırakıvereceğini sanıyordu –uzanıp pencerenin önünde düşünüyordu bunu–; her şey içsel –kendini bildi bileli varlığında durup duran– acıya, tükenmez acıya dönüşürecek.

İhsan'la bir pastanede oturmuşlardı. Anlattıklarını unutmuyor, karlı bir gün.

“Babama karşı geldim mi korkuyorum. Sanki her şeyi yanlış yapacağım. Her şey sonsuz bir uçuruma gidiyor.” Sanki o –baba-sı– çıkıştığı, onu iyice paylayıp içinde büyüyen istekleri yıktığında duyduğu korkuydu sadece. “Babam yaşamamı nasıl da elinde tutuyor!” Ne demişti İhsan o süre...

“Yaşamaya düşman o adam. Senin de içini öldürecek.”

Eve dönüp, küçük, tanıdık girişin yan sokağa bakan penceresi önünde oturunca düşünüyor onu. İhsan'dan önce zayıf, uzun boylu birini tanımişti. Bir süre sonra, uzakça bir kentten mektup geldi ondan. İş için yazılmış gibi görünen, ama altında sevgi üzerine bazı sandırmalar gizli bir gönderi. Korkmuştu karşılık yazmaya, pek de içinden gelmemişti. Bilinmeyen bir yana doğru koşuyordu her şey. Yaşam da. Sonrasıyla da, öncesiyle de ilgili bir şey bilmeksizin, durgun bilinciyle boş bir yaşamaydı. Hep böyle düşünüyordu, o da. “Boş bir yaşama, İhsan olmasaydı.”

Sonra bu büyük kentte yaşarken de düşündü bunları. “Düşünmekle geçen boş bir yaşama.” Öğle sıcaklığında kimseler yok yollarda. Arada bir, bir otomobil geçiyor. Birkaç gün önce – İhsan'dan geleceğini bildiren mektup gelmemişti daha– düşünde bütün yaşamasını yitirmiş gördü kendini. Durgun bir suya sırtüstü uzanmış yatıyordu. Dipten ışıldaklarla geliyormuş gibi yayılan ışıklar, suyun yüzüne dağılmış saçlarını aydınlatıyorlar, saçlarına ince bir zar gibi yapışmış ölümün soğuk yağını belirgin ediyorlardı. Süre, uzun süre –düşündüğünde “yaşamam için uzun bir süre var daha” diye düşünürdü– nasıl da düşte –o kısacık anda–geçip de gitmiş duygusunu veriyor! Süresiz varlığı –bu kendini varlığının duvarına çarptığı garip tamlığı– yanı uyanikken duydu, sıçradı kalktı yataktan. “Şaşılacak şey. En acı olan yavaşça, ürkütmeksizin sokuluyor kişiye, kişinin içinde bu sanki.” Gerçekten acı, süreye yayılıp duran, işin işten geçtiğini duyuran acıydı; öyle düşünüyordu Güniz. İmgeleminde açık deniz kıyısına oturmuş bir insan kurdu, yel esiyor, sonra yavaşlıyor, dingin bir süre geçiyor, sonra gene esiyordu yel. Birdenbire –bütün yaşama geçmiştir– her şeyin geçmiş olduğunu duyar, geçen süre yaşamının her bölümüne eşitçe ayırdığı paylarla acıyı taşıyıp durmuştur. “Bunun

öyküsünü yazamam ben” diye düşündü Güniz. Bir şey yazsa, İhsan’ın odasında uyanan duyganlıklarını, bir de bu görüntüyü yazacaktı, deniz kıyısına oturmuş adamı. “Bunu yapabileceğimi düşünmem saçma” diyordu. Sonra bütün bu düşlerde İhsan’ın da uyardığı bir şeyler olduğunu düşünüyordu. O, anlaşılmayan, bilinci uzak atlama-lar yapabilen biriydi; o us çocuğu uyarmıştı, hiçlikle sürüp gidenin yanında yürüyüp duran, ama sonunda her şeyi kaplayan hiçlikle yüz yüze getirmişti Güniz’i. Buradaki evi de. Kentin yanındaki evsiz, çıplak tepelere bakan evinde kapıyı açıyor, orda bu duygusunun somut belirtilerini buluyordu sanki. Akşam üstü ya da geceye yakın oluyordu süre. İhsan’ın verdiği betikler, akrabasından yeni yetişen bir çocuğa verdi onları okuması için. Durmaksızın onları okumak korku veriyordu çünkü. Onlarda İhsan’ın anlattıklarını doğrulayan sözler vardı. İhsan durmadan eğlendirici, oyalayıcı şeyler anlatıyordu.

“Kendi töresini kişi kendi yapmalı” diyordu.

Ne töresiydi bu? Karşılığı hazırды İhsan’ın, pek de açık söylemedi ama:

“Gövdenin belirlediği töre, başka töre olamaz, bundan, gövdenin belirlediği töreden başka.” Başka sürelerde “O saçma çarka kapılıp gitme” diyordu. Şimdi İhsan –bugün aylardan sonra gelecek İhsan– çok sıcaktı güneş, yazın geleceğini bildiriyordu, bu uzakta, güneşle sınırsızca düştü bir kaldırımda yapayalnız yürüyen görüntüyü sanki; alta yol, üstte evler görülmüyordu hiç, o yalnızdı, yürüyordu. Güniz şimdi imgeleminde onu böylece düşünürken anlaşılmaz bir yakınlık, biraz da acıma duyuyordu. Yaşamada şimdiye değin hiç duymadığı duygular, bir an gelip geçen duygular yaratmıştı ayrılığın ağırlığı onda. Doğrusu ne olup biteceğini bilememişti hiç, sürüklenip durmuştu, sonunda ne olacak, durmaksızın uzayıp giden, birbirine eklenen günler nereye gidiyorlar? Nereye? Bilincinde gizlice açılmış bir kapıdan kopuk kopuk görüntüler uçuşuyorlar, yaşamasının görüntüleri onlar, Güniz, onları biliyor, böyle nereye gidiyorlar ki diye düşünüyor.

Yeni kent. Bu kente gelirken babasıyla bozuşup gelmişti. İhsan’ı da –“her şeyi kendim kuracağım” diyordu o süre– kendi gücüne çokça inançla bir yana bırakıverdi. İhsan’ın onları götürdüğü yer –Ülgen de vardı çünkü– alt katta, yan sokakta bir lokantaydı o gün. Düz masalı, تنها, sessiz bir yer.

“Dönmem belki” dedi İhsan’a. “Kendimi ezdirmeyeceğim hiçbiri-
rine artık. Sen gelirsin olur mu?” Ama pek belli değildi bu, İhsan’ın
gelip gelmeyeceği; öylece, bungun, kendi üzerine bakar gibi du-
ruyordu İhsan. Ülgen, her şeyi şakaya almaya çalışıyordu, hiçbir
şeyin özüne varamayan Ülgen, yalnız kendine, kapalıydı o. Kış
vardı. Güzel kış bitecekti belki de. Sonra yürüyüp çıktılar kentin
dışına doğru.

“Hızlanmayın çocuklar” diyordu Ülgen. İhsan ona baktı. Ne
kadar tat alıyordu şimdi yaşamaktan! “Güzel kızdı o. Güzel kız.” İh-
san pardösüsünü giymişti, “ne kadar güzel” diye düşündü, İhsan’ın
giydiği şeyleri seviyordu. Güzel kışın yelleri dört dönüyordu or-
talıkta, çıplak yolları hızla geçiyordular. Nasıl da dinlendiriciydi
lokantanın havası, iyi giyinmiş birkaç kadın vardı orda, sesli sesli
gülüyorlardı; iyi giyinmiş bir kadındı o da, kahverengi kareli eteğini
giymişti o gün, kazağının kirli sarısı güzeldi. – Kentin bu yanında
büyük binalar, yabancılar oturuyor.

Üzüntülü görüntü! Bu kentteydi, pastanede buluştukları günün
akşamı –aylar oluyor şimdi, İhsan birkaç günlüğüne gelmişti.–
Otomobile atlayıp Kulüp’e gittiler; kentin iyice dışındaydı, ağaçlar
arasında küçük bir yere girdiler. Bir süre konuştuydu İhsan, sonra
konuşmanın gereksiz olduğunu anlayarak sustu o da: Bir caz dur-
madan gürültü ediyordu. Yürüyerek döndüler kente, gece yarısını
geçmişti. Geceleri bu caddeleri gezmemişti hiç bu kente geleli.
Gerçekten İhsan’la ilgileri kesilecek miydi artık? Eve yaklaştıkla-
rında ayrılmak için durdular. Kararlı mıydı? Hayır, kendisi kararlı
değildi hiç. Bu çocuğu seviyor, hep seviyor, ama çok şeyler olsun,
yaşama, bütün bu binalara, evlere, babasının evine, anılarına, okul-
lara –yıllarını verdiği okullara– uyan yaşama değişsin istiyordu.
Değişmek, değişmek için... Artık evli bir kadın olarak yaşamayı
düşünüyor. Ayrıldılar orda, eve yakın, yolun ağaçlarına yakın bir
yerde. İşte gidiyor İhsan, bir daha dönüp bakmıyor. Dönsün, bak-
sın istemişti. Bir dönse, her şeyi unutup koşacaktı ardından. “Gel,
gitme, dön” diyecekti. “Ne kadar üzgünüm” diye düşündü. Eskiden
bu yana hep böyle üzgün müyüm, yoksa sevmek mi böyle yaptı
beni? Anlıyor, bunca yılın yalnızlığı, yaşamamışlığı. Boşuna geçti
bunca yıl, sevgisiz, isteklerini yapamadan, içine kapalı, yalnız; orda,

o büyük bahçeli, güzel okulda. Sonra gezmelerle geçen günler. Şimdi Güniz, hepsini birden düşünüyor da, hepsinde eksik bir yan buluyor. Babasının sözleriyle dolu düşünceleri ezmiş onu, o yıllar boyunca, sevgisiz, sevgisizdi o. O, şimdi eve yürüyen kararsız kız. Gövdesinin güzelliği yanında ne denli üzgün, küçük, küsmüş, içine kapanmış işte.

Bomboştı cadde. Güneş iyice aydınlatıyordu. İhsan gelecek sonra. Ne olacak? Barıştılar işte artık. Onu görmüştü, İhsan'ı, ilgilenmemişti çocuk. Sonra Güniz bir mektup yazdı ona. Her şeyin gelip geçici, önemsiz olduğunu yazdı. "Her şeyi bir yana bırakabilirsen, gene beraber olalım" demişti. Kendini sakıncasız bırakmıştı, karşılığını görmezse boşluğa gidecekti istek, acıyı, yaşamasının köklü, yaygın acısını yaratacağı. Acı, evet –şimdi böyle düşünüyor Güniz.– Karşılık alamazsa acı yıllar yılı sürebilirdi: Bomboştı cadde, apartmanların yüzü güneşte aydınlıktı, yanıyordu, yaprak bile kıpırdamıyordu cansız sokakta. Babasının evi de böyle, bir küçük salon, iç içe iki oda. Oraya da koymuşlardı acıyı, süregelen acıyı, öyle duruk, yalnız bir evde yaşanırdı da, acı çekilmez miydi hiç? "Bir şeylerim olmalı, bir şeylerim. Bu korku beni, bir şeylerin olmasına götürür, büyük bir evim olmalı." Acıyı, aylardır içinde duyduğu saplantıyı, yerleştirdi içine o da. Ne demişti İhsan?

"Seni seviyorum Güniz, ötekiler gibi değilsin, bir şeyler var sende."

İhsan'ın onda sevdiği acısıydı belki. "Ben de onu seviyorum" diye mırıldandı kendi kendine, büyükçe bir kentte yaşayan, çalışan genç kızlardan biri o; yuvarlak elleri var, düz ayakkabılar giymiş, saçları çok uzun değil, dudakları kıpırdanıyor, sıcaktan terliyor biraz, caddenin ortasında yalnız; bu kentte çalışan kızlardan biri o, hiçbir şey değil; geçmişin görüntüleri içinde, evde, içerde, küçük odada, dar somyanın üstünde yatıyor, sabahları uyanınca işe gitmek için otobüse biniyor, şimdi hepsinden uzak (bir haber geldi, sabırla birkaç gün geçti), sonra, bütün yaşamasınca onun bilinci olmuş düşünceler; babasının düşünceleri, onlara karşıt İhsan'ın düşünceleri, (İhsan, İhsan, onun odasında, gövdesi cırtlıçplak İhsan'a sarılmış, geniş kalçalarını İhsan'ın sevdiğini bilerek, İhsan'ın düzgün, kıpırtılı ağzına ağzını dayayarak, her şeyini ona vermek isteyerek kıvrandı); "şimdi her şey anlamsız, anlamsız, geçmeli hepsini, sıkılıyorum" diyor

ama İhsan ona etsel hoşlanmaları tattırmıştı, çıplak gövdesinin yeni uyanan hazlarıydı bunlar, bitmez tükenmez hazlardı, Güniz, cılız, beton yolda yürürken yalnız bunu düşünüyordu. Onun gelmesini beklediği günlerin sonuncusu bu uzun, sıcak gün. Yalnız bir şey, bir şey eksik gibi... boş, belirsiz, eskiden kalma.

İnce, beyaz bir yolla gidilir bahçenin ardına düşen kapıya. Yanda birkaç merdivenden sonra düz, dört köşe bir sahanlık. “İhsan evi bulacak mı?” Orda, balkon penceresi önünde bekleyip duruyor, “İhsan evi bulacak mı?” diye aklından geçirerek. Epey bir zaman geçti, İhsan burada, yolun ucunda –eskide– gittiğinden bu yana. Yoldan ara sıra geçenler bulunur, caddenin sonu burası, dikçe bir yokuştan aşağı inilir, aşağıya, başka bir yola. Zil çalıyor işte.

Kapıyı açtığında İhsan birkaç adım ötede duruyordu. Yüzüne güneş vurduğu için anlaşılmıyor düşünceleri. Üzgün mü, değil mi belli olmuyor. İçerde, bir süredir sessiz oturdular, durdular. Bir süre sonra Güniz, konuştuğunu duyuyor İhsan’ın.

“Elimde değil, elimde değil. Sana bir şey veremem artık, isteklerine...”

Güniz bakıyor, –buncadır susmaktan, kendini gizlemekten, onu az seviyormuşçasına görünmekten bıktı artık– “İhsan gidebilir, artık” diye düşünüyor; yalnızdı, günlerce varlığını salt düşünmek sanmıştı. “Gizleyemem artık bir şeyi” diyor.

“Gel, gitme, n’olur.”

“Gitmeliyim.”

“Her şeyden cayamaz mıyız, burada, derin bir uykuda gibi...”

“Senin isteklerini getiremem yerine, başka sınıflardanız biz, sen varlıklısın, bense tiksiniyorum bu düzenden.”

Güniz, bir düşün içindeymişçesine kaldı bir süre, ötelere, pencereden dışarıya, cılız ağaçlara, uzanan, bozkır renkli, düz tepelere baktı, “şimdi giderse ben n’olurum” diye düşündü. Düz, güneşle sararmış tepelere bakıyor, bilincinde, cırlak sesli bir caz plağının çalınmasını duyuyordu, birisi hızlı bir şarkı söylüyor, o durunca, nefesli sazlar, büyük bir gürültüyle iniyorlardı. “Şimdi gitmez de kalırsa, sonra yavaş yavaş gitmeyecek mi?” diye düşünüyordu. Bitti, bitti artık bu. “Durmadan İhsan’ı düşüneceğim.”

“Her şeyi unutalım, her şeyden kurtulalım.”

İhsan bu sözlerin yalnızlık olduğunu biliyor, kalıyor bir süre daha. Şimdi, oldukça iyi döşenmiş bu odada kalıyorlar. Gelecek zaman başka bir şey olsa, her şeyden kurtulmuş olsalar –ayrılık için her şey hazır, ikisi de biliyor bunu– gelecekte başka kişiler olarak, düşlerin ve düşüncelerin dünyasında, onların kişisi, karanlık, ezgin bilincin içinde –birçok kapı açılıp kapandı, tok, sonra ince seslerle– onlar, bir rastlantıyla, kim bilir, Güniz’in bilincinde küller uçuşan bir yamaçta... İhsan’ın gitme süresi geldi. Aydınlandı oda. Şimdi dışarda güneş yakıyor ortalığı. Yalnız o bir kere... Önceden beri Güniz, İhsan’ın uzaklaşan ayak seslerini dinliyor. “İhsan da acı çekiyordu, belliydi bu” gibi belirsiz bir düşünce vurulup da kanatlarını çırpıp çırpıp düşen kuşlar gibi uçuyor bilincinde bir kapıda, bakakaldığı koltukta yer halısıyla birlik; belki de bir düşünce bile değildi bu. Camın dışında, uzakta, tek bir bulut da yok. Gökyüzü depderin, orda, göktaşı gibi kaskatı, ama sonsuz alabildiğine. Bahçe kapısı da açıldı, kalktı birden yerinden, aşağısında büyük bir boşluğun bulunduğu pencereye doğru gidiyor. Bir an geç kalıyor, bakmak için boş caddeye.

Güniz

Köşede küçük bir gazeteci var demişti İhsan'a. O caddeye sapacak-sın. Burada, sıra sıra düzgün bir dizi halindeydi caddeler. İhsan'ın evi bulması kolay değil. O, bu şehrin yabancısı daha. Evin numarasını biliyor, nasıl olsa bulur diye düşünmek sevindiriyor onu. Yürürken dönecek miyim onunla diye düşündü. Bunun nasıl bir şey olacağını bilmiyordu daha – dönmenin. Güç müydü acaba? Bilmiyorum diye düşündü. Küçük, boyaları atmış parmaklıkla çevrili bir bahçeden geçti. Kestirmeden gidenler buradaki geçit yerinde hiç çimen bırakmamışlar. Caddeye çıkınca manava uğradı. Yeşile boyanmış çerçevelerini dükkânın dalgınlığı içinde fark ettiğine şaşırdı. Kaldırımında güneş yakıcıydı iyice. Parmaklıklar, bahçe kapıları yanıyordu güneşten. Koca caddede ıslak bir yer yok. ıslak bir yer yoktu koca caddede. Ağaçların gölgesi ne kadar az! Burası ne de olsa, yeni kurulmuş bir şehirdi. Herkes oraya iş bulmaya gelmiş. Bulmuşlar, evlenmiştiler, küçük evlerde oturuyorlar, ne kadar da mutlu görünüyordular.

Ötede, iki cadde aşağıdaki pastaneyi hatırladı. Alt katta, güzel, iyi süslenmiş bir yer. İhsan'la orda konuşmuşlardı – buluşup konuşmuşlardı, o bu şehre geldiğinde. Nasıl düşünmüştü o vakit? Küstürülmüştü bir kere. Baş eğmeyecekti. Olur, peki demeyecekti bir şeye. Burası ne de olsa yeni bir şehirdir. Ötekiler, öteki kız arkadaşları gibi bir evi olurdu. Sonra belki bir sevgili, daha çok iyi, güzel bir kocası olurdu. Bu da laf ya. Kolay mıydı iyi bir insana rastlamak tekrar? Şöyle üstünden, giyinişinden, yüzünden bir yabancılık, bir ucuzluk akmayan. Ama o kadarla kalmıyordu düşünce o vakit. Burada para kazanıyorum. Batıya, başka ülkelere gideceğim. Babamın da bana çok gördüğü serbestliği, mutluluğu kendim bulacağım. Mümkündü bu. Şimdi çok yalnız, çok zayıf olsa da ilerisi için mümkündü. Ne diyordu babası... “Güreşmeyeceksin o çocukla, ailemizin şerefini bırakmadın, herkes ne diyor.” Doğru, babasının verdiği kararsızlık içinde evinde, evin bulunduğu

şehirde, İhsan'ı da bırakıp gelmişti buraya. Ama sonra birdenbire İhsan'ı sandığından daha çok sevdiğini anlamıştı. Akşamları eve biraz geç kalsa demediğini bırakmıyordu babası. Kapıyı vurup giriyordu odasına, hiç çıkmamacasına. Hiç çıkmayacak işte. Babası sofrada bekleyedursundu. Hiç çıkmayacaktı o. Kapı dışardan hep böyle kapalı görünecek babasının küçük, hasta gözlerine. Sonra çocukluk ediyorum diye düşünürdü. Çıkmalı. Bunlarda haklı belki. Bunlara uymalı, babamın istediği gibi evlenmeliyim. Onu bu düşüncelere götüren bir korku oluyordu daha çok: babasına karşı gelmiş olmanın korkusu. O olmasaydı her şeyi yanlış, felaketli yapacaktı sanki – o, babası çıkıştığı, onu iyice azarlayıp içinde büyümeye yol bulmuş küçük, ince istekleri bir anda silip kapkara bir sisle örttüğü vakit babasına karşı duyduğu bir korkuydu sadece. Onun sözünden çıkmanın korkusu, umulmadık felaketleri haber veren bir işaretli sanki. Babası yaşamasına nasıl da hâkim olmuş! Bir anda İhsan'ın sözlerini hatırlıyor: “Yaşamaya düşman o adam. Senin de içini öldürecek.”

O zaman çocukluğundan beri yaşaması geliyor gözünün önüne. Annesinden, babasından ayrı yaşayıp durmuştu. Yatılı okulda o arkadaşlığa çok alışmıştı. İhsan'ı yadırgadığı zamanlar o dokuz yılın arkadaşlıklarına, renksiz ama yine de oyalayıcı havasına sığınıyor, azarlıyordu çocuğu. Doğru, eksik bir hayattı o. Bugüne –İhsan'ı çok sevmesinin nedenini kendine soruncaya kadar– itiraftan çekindiği bir gerçektir bu. Hiç erkek arkadaşı olmamıştı. Öteki kız arkadaşları yapmadıklarını bırakmamışlar, o bir ilgi duyduğu vakit babasının sözlerini aklından çıkaramamış, yalnız kalmıştı. Nasıl bir korku duymuştu İhsan'la arkadaş oldukları vakit? Ama İhsan'ın aydınlattığı dünya. Arkadaşlıklar, dostluklar, macera...

Durmadan güzel, oyalayıcı şeyler anlatıyor, kendi hayatını kendi kurmaktan söz ediyordu. Toplumu, herkesin taktığını takmıyordu o; gösteriş için yaşamıyor, tek, kendi başına, istediği gibi yaşıyordu. Bu şehre gelirken babasını dinlememiş, gelmişti. İhsan da kendi gücüne fazlasıyla inançla bir kenara bırakıverdi. Orda o pastanede oturdukları vakit *dönmem* dedi ona. Kendimi ezdirmeyeceğim hiç birine artık.

Kıştı. Güzel kış gelmişti. Orda, o pastanede oturmaktan zevk duyuyordu iyice. İyi giyinmiş kadınlar oturuyorlar, sesli sesli gü-

lüyorlardı. İyi giyinmiş bir kadın sayılırdı o da. Kahverengi eteğini giymişti o gün –İhsan’la buluştukları o kış günü– burada, bu şehirde. Kazağının sarısı kirli, güzeldi. Sonra pastaneden çıkıp yürüdüler, şehrin dışına doğru. İhsan pardösüsünü giymişti. Ne kadar güzel diye düşündü, onun giydiği şeyleri seviyordu. Güzel kış yaprakları dökmüş, hafif bir ayaz yollamıştı ortalığa. Şehrin bu yanında büyük binalar var, yabancılar oturuyor. Biz hiçbirine sahip olamayacak mıyız diye düşünüyordu. Sonra bir otomobile atlayarak kulübe gittiler. Şehrin iyice dışıydı. Burada ağaçlar yapraklarını dökmüşler iyiden iyiye. İhsan bir müddet konuştu, sonra gereksiz konuştuğunu anlayarak sustu o da. Bir zaman oturdular. Caz vardı. Dansa kalkmadılar, dans eden çift yoktu pistte. Yürüyerek döndüler geldikleri yolları. Gece yarısı oluyordu. Tatsız bir gece oldu, üzüntülü. Geceleri bu caddeleri gezmemişti hiç bu şehre gelesi. Çok acı duyuyordu. Gerçekten şimdi İhsan onu bırakacak mıydı artık? Eve yaklaştıkları vakit ayrılmak için durdular. Kararlı mıydı? Hayır, kendisi kararlı değildi hiç. Bu çocuğu seviyor, hep seviyor, ama çok şey olsun istiyordu. Artık evli bir kadın olarak yaşamalıydı. Ayrıldıktan sonra İhsan dönüp bakmadı bir daha. Dönsün baksın istemişti. Bir dönse seslenecekti arkasından “Gel, gitme, dön” diyecekti. Ne kadar üzgünüm diye düşündü. Çocukluğundan beri hep böyle üzgün müyüm, yoksa sevmek mi böyle yaptı? Ah, anlıyor, bunca yılın yalnızlığı, bunca yılın yaşamamışlığı. Boşuna mı geçti bunca yıl, sevgisiz, isteklerini yapmadan, yalnız. Orda – o büyük bahçeli okulda. Sonra gezmelerle geçen günler. Şimdi Güniz hepsini birden düşünüyor da, hepsinde eksik bir yan buluyor. Babasının sözleriyle dolu kafası ezmiş onu o yıllar boyunca – aşksızdı o. O –Güniz– şimdi eve doğru yürüyen kararsız kız. Gövdesinin güzelliği yanında ne kadar üzgün, küçük, küsmüş, içine kapanmış işte.

Bomboştu cadde. Güneş iyice aydınlatıyordu. İhsan sonra gelecek. Ne olacak? Barışmışlardı. Onu görmüştü ayrıldıktan sonra. İlgilenmemişti çocuk. Sonra mektup yazmıştı ona – İhsan’a. Kendini –şimdi düşünmek bile istemiyor– büyük bir tehlikeye atmıştı. Karşılık almamasının acısı en büyük acısı olacaktı hayatının. Acı – evet acı. Bu binaların, evlerin içine hep acı koymuşlar. Bomboştu cadde, apartmanların yüzü güneşte aydınlıktı, yanıyordu. Yaprak

bile kıpırdamıyordu bu cansız sokakta. Babasının evi de öyle, bir küçük salon, iç içe iki oda. Oraya da koymuşlardı acıyı. Öyle bir evde yaşanırda da acı çekilmez miydi hiç? Arkadaşları nelere nelere sahiptiler... Ama kim bilir, belki acı herkes için de vardı. Ne demişti İhsan, seni seviyorum Güniz, öteki kızlar gibi değilsin sen, bir şeylerin var. Mektup gelecek diye beklediği günlerin acısını unutmadı o daha. – İhsan'dan. Pencerenin yanında, somyaya uzanıp ağladığı vakitleri, eskiden İhsan'ın yazdığı satırları okuduğunda, şimdi bile acı veren ağırlığını unutmaması mümkün değil. Evet, bu bir yalnız hayattır. Yalnız bir hayat. Sevinci, yaşaması ne kadar az! Ne yazmıştı İhsan'a, seni sevdiğimi düşünürken acıyla karışık bir sevinç duyuyorum. Evet, evet, onu seviyorum ben.

Başkentte yaşayan, çalışan kızlardan biri o. Düz ayakkabılar giymiş. Saçları çok uzun değil. Dudakları kıpırdanıyor, sevdiğini söyleyerek. Caddenin ortasında – yalnız caddenin ortasında o. Mutlu olmak hakkım değil mi? Bu başkentte çalışan kızlardan biri, hiçbir şey değil, ama öylesine geniş bir iç dünyası var ki... İçeriki odada, orada uyuduğu yerde, az mı ıslattı gözyaşlarıyla yastıkları? Ayrıydı hep. Anlamsız, anlamsız, hepsini geçmeli, sıkıntılı şey bunlar.

İhsan geldiği vakit balkon kapısının önündeki şezlongda oturuyordu o – Güniz. İhsan oturuyor. Sonradan – çok sonraları düşünüyor da Güniz, o günden ne kadar az şeyi hatırlıyorum diye şaşırıyor, hepsini, bütün ayrıntılarını bilmeliyim diyor, mademki bu benim acılarım oldu. Eşyaları, koltukların ince, süssüz ayaklarını, birleştikleri yerleri, hepsini. – Mümkün değil, istediklerini elde edemem ben. Güniz bakıyor. İri gözleriyle bakıyor. Bunca zaman susmaktan, kendini gizlemekten, sevgisini hep az göstermekten bıktı o artık. Bıktı. Yalnızlığı az değil ki... Yaşamı günlerce düşünmemeye çalışmakla doluyordu orda, pencere önündeki, katı somyada. Gizlemeyecek artık. Gel, gitme n'olur. –Gitmeliyim– Vazgeç hepsinden, gitme. Olmaz diyor İhsan. İstediklerini elde edemiyorum, seni mutlu etmeme imkân yok. Güniz, şimdi o giderse ben n'olurum, ben n'olurum diye düşünüyor. Gel, gitme n'olursun. Güniz şimdi o, gitmezse kalırsa, sonra yavaş yavaş gitmeyecek mi? diye düşünüyor. Ah, ömrüm boyunca düşüneceğim onu, ömrüm boyunca seveceğim. Adının anılmasına bile dayanamayacağım. Gel, gitme

n'olursun. İhsan bunun yalnızlık olduğunu biliyor. Kendini, kendi acısını biliyor. Kalıyor. Ama biliyor ki, o umulan mutluluk bitmiştir artık. Şimdi bu orta halli döşenmiş misafir odasında oturuyorlar, karanlık aklının içi, birçok kapı açılıp kapanıyor, karanlıkta tok, cızırtılı sesler çıkarıyor. Ona öyle geliyor, gelecek zaman bağları birer birer koparacak, ikisi için bir ayrılık hazırlayacak. Biliyor – o bunu biliyor. Kendi kendine soruyor sonra, mutlu olmak mümkün değil miydi bizim için? Kim bilir? Ne kadar talihsizim! Aydınlık oda. Şimdi dışarda güneş yakıyor ortalığı. Yalnız o – bir kere... Uzaklarda mı şimdi İhsan? Bahçe kapısının orda ayakkabılarının çıkardığı cızıltılı sesi duyuyor. Camın dışında, uzakta tepelerde bir tek bulut bile yok. Geç kalıyor bakmak için bomboş caddeye.

1955

Eve Dönüş

I

Ev, pencerelerindeki koyu renkli ışıklarda, kapısını, çatısını saran sarmaşıklarla görünmüştü. Güneş batmıştı. Gökyüzünde bitmeyen bir kızılık vardı; evin damı üzerinde uzuyordu.

Buraları alabildiğine açıklıktır. Bizim ev, ovanın ortasında, tek başına –ışıklar ve ağaçlar içinde– durur. Çevrede kimseler yoktu. Toprak kokulu rüzgâr sürülmüş tarlalar üzerinden esiyor, evin ön tarafındaki ağaçları hisırdatıyordu.

Dere kenarında bahçivandan başka kimseyi görmemiştim; çitin kenarında duruyordu. Beni tanımadı. Çünkü yüzüm solgun bir aydınlıkta kaybolmuştu. Biliyorum, beni kimseler tanıımıyordu artık. Derenin durgun yüzü ayna gibi parlıyordu. Ağaçlar, otlar, tahta köprü, sarı uçlu dikenler sessizliğe bürünmüştü. Kuşlar, yoldan tek başına geçen bu yabancıya bakıp susuyordu.

“Bu da kim acaba?”

“Haline baksana, ne kadar yorgun görünüyor.”

“Hiç sevilmemiş bir adam bu.”

“Öyle görünüyor, baksana. Yorgun bir adam bu.”

Tahta kapıyı açıp sessizce bahçeye girdim. Sırtımı tahta parmaklığa dayadım. Pencerelerdeki ışıklar, koyu renkte, solgundu. Bir gölge, camdan dışarıya, otların, çiçeklerin susup bekledikleri bahçeye düşüyordu; kardeşimin gölgesi olacaktı. Beni görmemesi için küçük erik fidanının dalları, yaprakları arkasına gizlendim.

Mutfak kapısını açtılar. İnatçı ışık, yan bahçeye boylu boyunca uzandı. Annemdi; çöp kutusuna bir şeyler döktü; sonra kapıyı kapadı. Işık inceldi, yok oldu. Onu, sabahları beni uyandırdığı görünüşüyle hatırlıyorum. Yüzü, onun olmayan bir dünyada, duvardan, duvardaki resimden ve ceviz komodinden bir parça gibidir. İşte ben yenilmiş, hiç anlaşılmamış, her vakit hor görülmüş, dönüyordum. Hiçbir şey olmamış gibi.

Şimdi içeri girsem. Onları bırakıp da kaçmamışım gibi yavaşça sokulsam, öylece duvarın dibinde dursam, eminim ki bir şey söylemeyeceklerdir. Babam –içinde gecenin yıldızları– küçük pence-reyle, tabakların durduğu camlı dolabın arasındaki koltuğundan başını kaldırıp da bana “nerdeydin?” demeyecektir. Hiçbir şey olmamış gibi karşılayacaklardır beni. Önce biraz şaşıracaklardır. Soluk yüzlü taş bebekler gibi sessiz kalacaklardır. Ama biraz vakit geçtikten sonra hiçbir şey demeyeceklerdir, şehirde oluşuma dair. Başboş, sefil bir kalabalıkta, titrek gölgeler halinde sürüklenişime dair hiçbir şey sormayacaklardır. Hatta memnun da olacaklardır gelişimden. Çok memnun olacaklardır. Fakat belli etmeyeceklerdir bunu. Pek de açığa vurmak istemeyeceklerdir.

Ben dışardayım. Dışarısı soğuk ve karanlık. Uzaktayım ben. Şehirde, ışıklar içinde yaşıyorum. Parkların, apartmanların, geniş caddelerin yanı sıra. Çevremi renkli ışıklar sarmış. Oysa onlar buradalar. Yemek odasındalar. Yemek odası sıcaktır, aydınlıktır. Yemek odasında duvarlar yağlı boyadır. Duvara, göç eden insanların, beyaz atlar, köpekler, kenarda fundalıklarla dolu resimleri asılıdır. Şapkalı, açık renk elbiseli bir adam atın gemini tutmuştur. Omuzunda bir tüfek vardır. Yüzü elektrik lambasının zayıf ışığında uzar, solgunlaşır. Bir kadın –gözleri koyu renkli– atın üzerinde oturmuştur.

II

Dün sabah şehirde bütün binalar ışıktan, tozdan bir denizde yüzüyordu. Ortası iki sıra ağaçlı yolun bir kıyısı boyunca yüksek apartmanlar vardı. Işıklar içinde, tatlı bir sıcaklıkla eriyormuş gibiydiler. Öteki yan, duvarlarında yeşil sarmaşıkların tutunduğu, geceleri bahçesinde kırmızı fenerler yanan bir parktı. Parktan, beyaz mermer parmaklıkların kıyısından, ağaçlar arasındaki birahanenin masaları, ilerde yüksek çınarlar üzerindeki gökyüzü görünüyordu.

Altıntop acentesi son ümit bağladığım yerdı doğrusu. Islak havada yürüyordum. Gece aç yatmıştım. Yemek yiyecek param kalmamıştı. Şehir hafif sis altındaydı. Evlerin önündeki bahçelerde ışıkları yakmışlardı. İçlerinde kırmızılı mavili ışıklar yanıyordu.

Işıklar birbirine karışıp mat bir renk alıyor, öylecene bir kumaşın, bir kadın elbisesinin üzerine düşüyordu.

Doğru arka sokağa saptım. Şehrin gürültüsünden, bayağı, fakirine yaramayan zenginliğinden kurtulmak için.

Ama bu güzel sabahla bana iş vereceklerini ummak hakkımdı. Dünya güzeldi çünkü. Güneş sokakları, evlerin duvarlarındaki küçük, kıvrıntılı süslerine varıncaya kadar aydınlatıyordu.

Kaldırımda, camekânın önünde durdum. Işıklar vuran camda kendimi seyrettim. Yazıhanenin arkasında büyük bir pencere vardı. Oradan güneş altındaki ağaçlar görünüyordu.

Sonra içeriye –içimde gecelerin yükü– girdim. O geceler çok uzaktılar. Çok uzakta, gerçekten yaşanmamış gibi siliktiler. Onların, uzaklaşan izlerinde ancak bir iki ışık, bir sokak feneri, bir apartmanın solgun yüzünden bir parça veya merdivenin sokak kapısı kenarındaki parmaklığı bulunabiliyordu.

Adama yaklaştım. Başını kaldırdı. Saçlarının hepsi dökülmüştü. Şişmandı. Sarı tüylü bir yüzü vardı. Kolalı yakalı gömleği kırılacakmış, şimdi yere doğru eğilse kulakları tırmalayan bir çıtırtıyla kırılacakmış gibi duruyordu.

“Bana iş verebilir misiniz?” dedim. “Açık bir işiniz olduğunu duydum da.”

İçimde şarkılar vardı. Bir sürü yaprak hışırtısıyla, geceleri bahçelere yağın yağmurun yapraklarda çıkardığı hışırtılarla dolu, sessizliklerle yüklü şarkılar. İçimde o vardı. Solgun bir yüz denize karşı dalgalanıyordu.

“Siz” dedi adam. “Siz bu şehre yeni mi geldiniz?”

“Hayır” dedim. “Hep burada oturuyorum.”

O sırada zili çaldılar. Zil masanın üstünde, bir vakit, hiç bitmeyecekmiş gibi çaldı.

“Bir dakika” dedi adam, yandaki odaya geçti.

Bir dakika şarkıların, yağmurun ve güneşin ortasında durdum. Bir dakika öyle sessiz durdum ki, herkes şaşırdı. Yağmurdan, şarkılardan hafif bir fısıltı yükseldi sanki.

“Siz” diyordu adam. İçeri girmişti. Kapı boğuntulu, yumuşak sesiyle kapanmıştı.

“Siz daha önce başka bir işte çalıştınız mı?” dedi.

“Hayır” dedim. “İki aydır iş arıyorum. Kimse iş vermedi. Son ümidim sizde” dedim.

İki aydan öncesini hatırlamak istiyordum. Öncesi –öncesini hatırlamak gayetle zordu– o mavi pencereye, yarı aydınlık kitap dolabına, karyolaya ve dışarda hafif yağan, penceresinin önünde biriken kara karışıyordu. Sonra sokaklar geliyordu. O sokaklara çıkmıyordu. Bütün sokakları, parça parça gökyüzünün altında, kısa kollu, beyaz, üzeri mavili kırmızılı elbiseleriyle başka kızlar dolduruyordu. Onun gözlerini hiç görmüyordum. Bir an aydınlığında kaybolmak için. Orda, köşe başında, çipil gözlü bir ihtiyar klarnet çalıyor, küçük, sarı bir çocuk, şapkasıyla para topluyordu. Daha öncesiye silikti bütününüyle. Evler, kıvrıntılı kapılar, demir parmaklıklar önündeki çiçekler yoktu. Daha öncesinde bütün eşya boz bir aydınlığa karışıyor, ilerde gözleri kamaştıran ışığını yayıyordu. Düşünülenlerse –geceleri uykularda, gündüzleri pencere kenarında, duvarlar dibinde– o yarı karanlık eşyanın, donuk ışıklarla parladığı dünyadan uzaktı. Suyun altından yükselmiş gibi pırıltılı, yeşil bir ovada, büyük çam ağaçları altında, delikanlılar genç kızlarla el ele verip halka oluyorlar, şarkılarla dönüyorlardı. Sonra, ellerini bırakıp leylak rengi çiçeklerin açtığı vadiye doğru koşuyorlardı. Bütün bunlar sessiz, yarı karanlık eşyadan uzaktı ama kendine gelince adam onları bütün bu eşyaya karıştırıyordu. Bir düş kadar tatlıydılar ancak. Bırakıp gitmeleri kolay oluyordu. Taş döşemeli sokakta, sarı boyalı, parmaklıkla evin ikinci katındaki adamı, karanlıklar içinde, yarı uykusunda ayak seslerini sürükleyerek bırakıyorlardı.

Adamın yüzünde pis bir aydınlık vardı artık. Duvarlara koyu kırmızı kâğıtlar asmışlardı.

“Size iş veremeyeceğim” dedi.

“Niye?” dedim.

“Üzülüyorum ama size iş veremeyeceğim. Hem boş yer yok...”

“Bu şehirde herkes böyle” dedim.

“Yani nasıl?”

“Bilmem ki, işte herkes böyle” dedim. Ona “Önce gözlerimi çaldılar” demek istedim. “Gözlerim en değerli olanıydı. Bense hepsini seviyordum.”

Sözler ağzımın ucuna kadar geldi. Orda durdular. Bir adım daha ileri gitmediler.

“Hiç” dedim. “Bir başkası için” dedim.

“N’apayım” dedi. “Elimde olsa yapardım.”

“Peki” dedim. “Allahaismarladık.”
Çıktım. Arkamdan “güle güle” diyordu.

III

“Ne, eve mi dönüyorsun?” diyordu.

Gözlerine baktım. Gözlerinin karanlığında kayboldum. Ona Kaptan derdik. Serseri Kaptan. Bana:

“Eve mi dönüyorsun?” diyordu.

Akşamdı. İhlamur kokulu akşam. Şehre parça parça yağıyordu. Aydınlik bahçe birahanesinin camları dışında koyu, unutulmuş ve bizim düşüncelerimizle aydınlık bir akşam vakti vardı. Karpuz büyüklüğünde üç beyaz ışık yanıyordu. Karanlık bir duvarın önü sıra üç beyaz ışık... Karanlığa gömülü sokaklar birbirine karışıyor, sonra ansızın bir aralıktan sokak feneri ile kaldırımlar üzerindeki ışıklar görünüyordu.

Aydınlik bahçe birahanesine karanlık bir geçitten girilirdi. İnsan geçit boyunca yıldızlar olsun isterdi. Sonra ışıklar görünür; beyaz ve donuk. Kapı önünde kör bir adam ut çalar, bir kadın durmadan şarkı söylerdi.

“Eve gidiyorum artık, başka çare kalmadı.”

Bana bir şey söylemiyor. Oysa bir şeyler söylemesini istiyorum.

“Gitme” dese. “Bak Ahmet de senin gibi” dese, “Gitmek istiyor mu?”

Ama elini omuzuma koysa. Mutlaka elini omuzuma koysa. Yoksa korkuyorum. Her tarafım ışıklar içinde eriyor. Kayboluyorum. Aynadaki aksim silikleşiyor. Çünkü onun gözleri geliyor. Artık bütün sokaklar aydınlık. Kimse sıkıntı içinde olmayacak artık. Kimse fakir sokaklarda, gölgeler halinde titreşmeyecek. Aydınlik sabahlarla uyanacağız.

Sonra o çıkıp geliyor. Ortalık, fırtınaya tutulmuş gemi gibi sallanıyor. Saçı başı dağınık bir adam ileri atılıyor. Vuruyorlar. Ben yenilmiş kaçıyorum, o asfalt yoldan aşağıya doğru. Ağaçların arkasına saklanıyorum. Uzakta, evler ve yollar ötesinde, kapı rüzgârla kapanıyor. Pencerede turuncu bir güneş asılıp kalmıştır. Beyaz, tül perdeden sızan ışıklar, masayı, halıyı, duvardaki resmi aydınlatır.

Kapının hızla vurulmasından vazodaki kasımpatılarından birkaç solgun yaprak işlemeli örtüye dökülür.

“Ne güzel oda değil mi Ayhan? İkimizin mutlu yaşaması için.”

Sonbahar güneşi ılık bir çizgi halinde yüzümüzde titreşiyor.

Uzarlarda dere kenarından rüzgâr bir parça yasemin kokusu getiriyor.

Şehrin kapısından yorgun argın giren yolcular adamı görüyorlar. Yüzü ışıklar içinde kaybolmuş.

“Niye konuşmaz bu adam?” diyorlar.

Çünkü dünya konuşmak için fırsat vermedi.

Hasattan dönen köylüler tarlanın kenarında yorgun bir adam gördüler. Gitmeye kuvveti kalmamıştı. Bayırın kenarında durdular. Adamın düşüncesinde bir sürü çocuk bağrışarak kayak kayıyordu. Mavi-yeşil karlar üzerinde.

Hadi beraber gidelim dediler. Adam razı oldu.

Hiçbir şey söylemedi. Hiçbir hareket yapmadı. Sadece onların peşine katıldı. Köye yorgun dönen hasatçılar adamı bahçeli kahveye bıraktılar. Bahçeli kahvede geceleri köylüler prafa oynardı. Akşam olmuştu. Bitmeyen bir karanlık ovaya çöktü. Daha prafa vakti gelmemişti. Herkes evine döndü.

Ben onun için bir küçük çekmece satın aldım. Pencerenin kenarında duruyor. Onunla ilgili ne buldumsa içine dolduruyorum. Bütün yazdıklarımı içine dolduruyorum. Ama baktım ki bunlar yetmiyor. Hiçbiri onu bana yaklaştıramadı. Sisli bir gece, tuttum çekmeceyi nehre attım. Gittim kocaman bir resim aldım. Duvara astım onu. Uzun başak tarlaları var. Ötede, sapsarı tarlaların ötesinde bir fabrika dumanını tütürüyor.

Geçen akşam postacı geçiyordu. Kapının önüne çıktım.

“Postacı” dedim. “Yine telgrafın sahibini bulamadın mı?”

“Bulamadım” dedi.

“N’olur ara” dedim. “Buluncaya kadar ara.”

“Dur” dedim. Yukardan koskoca resmi indirdim. Merdivenler karanlıktı. Az kalsın yuvarlanacaktım. Resim merdivene zor sığıyordu. Resmi ona verdim.

“Ben resimleri çok severim” dedi. “Evde bir sürü resim asılı. Hele bir sokak resmi var ki, sorma. İnsanların üzerine güneşten parça parça altın yağıyor.”

Sonra arkasını döndü. Arsız bir karanlık sırtına vuruyor. Onu görünmez ediyor. Suya atılmış yassı bir taş gibi silikleşiyor.

“Öyle güzel su birikintileri vardır ki, insan bulandırmaya kıyamaz” diyorum.

Odaya varınca abajurun düğmesine basıp ışığı yakmıştım. Camların kenarından ışıklar yağmur damlalarıymış gibi kaydı, eridi. Benim oda ışıklar içindeydi. Şimdi içine kendimden bir şeyler dolduracağım hiçbir şey yoktu. Olsaydı o kadar işi sakladım ki...

Uyku gözlerimden akıyordu. Işığı söndürdüm.

Sabahleyin uyanınca resmin yerini boş buldum. Duvarların sararmışlığına karşılık resmin yeri bembeyazdı.

IV

Yaprakların arkasından çıktım. Çakıl taşları boyunca, kapıya doğru yürüdüm. Ay çıkmıştı. Mavi gecenin içinde yuvarlanıyordu. Kapının merdivenine ışıklar vuruyordu. Kararsızlık içindeydim. Şimdi kapıyı çalsam, aceleci bir yüz açacaktır. Ben hiçbir şey söylemeden içeri gireceğim. Öylecene duvarın dibinde duracağım. Babam gözlükleri üzerinden bakacak. Annemin gözlerine bir sevinç gizlenecektir.

Bana: “Neredeydin?” demeyecekler. Olduğum gibi kabul edecekler beni. Bütün bunları biliyorum. Babamla aramızda sadece, mavili kırmızılı üçgen biçimli örtüsüyle, ceviz bir masa, masanın üzerinde cam bir vazo kalacak. Beni rahat uyumam için, penceresinden yıldızlar görünen odaya sokacaklar.

Bir şey demeyecekler bana. Biliyorum. Hiç seslerini çıkarmayacaklar. Yorgunum çünkü. Yenilmişim. Evime dönüyorum. Kapının taş basamaklarına basıyorum. Bir elimle parmaklığı tuttum. Öbür elimle de tokmağı çalıyorum. Sert tak-taklar kulağımda çınlıyor artık.

İlk Aşk

İlk aşk duygumu bir peyzaj resmi gibi hatırlıyorum.

On üç yaşında olmalıydım. Yazları Ödemiş'in yaylası Gölcük'e çıkar, orada küçük bir ev tutardık. Ödemiş'te yaz sıcakları oraya daha ilk geldiğimiz yıldan başlayarak beni hasta etmişti.

Bir krater gölü olan Gölcük çevresindeki doğa eşsiz güzelliكتedir. Denizden 600 metre kadar yüksekte, başka yerlerle karşılaş-tırılmaz bir sayfiye yeri. Araç göl kıyısına indiğinde 1930'larda inşa edilmiş, geniş çayırılığı göle kadar uzanan turistik bir otel vardı. Onu kızları ortaokulda Fransızca ve İngilizce öğretmenliği yapan, Rumeli göçmeni, görgülü bir adam işletiyordu. Sonra da köye doğru uzanan yol kıyısında Şükrü Saracoğlu'nun, Dr. Rıza Bey'in, eski belediye başkanı Mustafa Bey'in... yazlık köşkleri sıralanırdı.

Köy alçakgönüllü, ama eğlenceliydi. Göle uzanan kahvenin geniş bahçesinde, kıyıda, özellikle öğleden önceki vakitlerde balık tutmakla oyalanırdık. Sadece ince, uzun çay balıkları ile sazan balığı vardı orada. Çay balıkları kolay tutulurdu; sazan yakalayınca da bir utku kazanmış gibi olurduk. Sazan balıkları çok güzeldi.

Köyden çıkan iki yanı ağaçlıklı geniş bir yol, gölün kıvrım yaptığı bir yerdeki kır kahvesine, soldan da çimenli, çok geniş, ağaçlıklı bir yol olarak Salihli yöresine inerdi. Eğimli bir yol olsa da Salihli sanırım kilometrelerce uzaktaydı. O yoldan köye bazen köylüler gelirdi.

Raleigh bisikletlerinin çocuklar arasında moda olduğu yıllar... Bisikletleri *İthaka'ya Yolculuk* isimli romanımda ayrı bir bölüm olarak yazdım.

Köyden çıkan yolun kıyısı boyunca uzanan çayırılıkta futbol maçları yapardık. Öteki mahallenin çocukları arasında baş futbolcu Şakir'di. Hüseyin adlı daha ufak tefek, top koşturunca terleyen, yanakları kıpkırmızı olan bir futbolcu daha vardı. Bizim Yeşilova

takımının santrforu bendim. Ama ortahaf Alev⁴ takımın temel direği sayılabilirdi.

O yaz –1948 yazı olmalı– köyde İstanbullu genç bir adam belirdi. Yaşca bizden elbette büyüktü. Köyde yaşayan kentlilerle de, futbolla da bir ilişki kurmamıştı. O, çayırın yanı sıra uzanan ağaçlıklı yoldan kitap okuyarak geçiyor, ilerdeki kır kahvesine doğru yürüyordu. Bir zaman sonra, onun kitap okuyup durduğu için “komünist” olduğu dedikodusu yayıldı.

Bu kumral, hafif kıvrıkcık saçlı genç adamın yanında benim yaşlarımda bir kız çocuğunun da yer almaya başladığını sonraki günlerde gördüm. Kızın açık kumral saçları, onlar yolda ilerleyince hafifçe havada savruluyordu. Yakından görmediğim bu küçük kız kitap okuyan genç adamın kardeşi olabilirdi. Bir gece arkadaşım A.’nın evinde akşam yemeği yedikten sonra göl kıyısında, köyün içindeki yollarda gezindik. Ardından da yargıç olan babasının evinde bizim için özel olarak yapılmış yer yataklarına uyumak için gömüldük. Uyumadan önceki o yarı uyku halinde zihnimden geçen görüntüler içinde bu sarışın kızın orada, köyün kırlara açılan yollarında yürürken rüzgârla dağılan saçları belirdi. Acıya da benzeyen derin bir çekilişle gerginlik duydum ve birdenbire bu kıza âşık olduğumu hissettim. Bu duygunun içinde bir süre büyülenmiş gibi kaldım; sonra da rahata bıraktım bu duyguyu. Ama bana aşkı duyuran bu imgeyi unutmamayı kararlaştırdım.

Kitap okuyan genç adam da, benim yaşımdaki saçları uçuşan kız da Gölcük’e İstanbul’dan, Beşiktaş’tan gelmişlerdi. 1949 sonbaharında üç ay İzmir Atatürk Lisesi’nde yatılı okuduktan sonra, yılın sonunda İstanbul’daki Kabataş Lisesi’ne yatılı olarak okumaya geldim. Yatılı okul Beşiktaş’a yakındı. Âşık olduğum o kıızı ya da imgeyi artık Beşiktaş’ta arayabilirdim. Belki de ta Fatih’ten Ortaköy’e, bazen de yavaş yavaş giden tramvaylarda.

Çocukluk Günleri

İstanbul'da, Vefa semtinde doğmuşum. 1940 yılında öğretmen olan annemle Burdur'a gidinceye değin yaşamım İstanbul'da geçti. O dönemlerde bana, şimdi andığımda تنها, ama alabildiğine görkemli gelen İstanbul'da. Henüz büsbütün ölmemiş olan Şehzadebaşı'nı anıyorum: ince işli, demir parmaklıklı Osmanlı sebillerini, Şehzadebaşı'ndan Beyazıt'a doğru tırmanan tramvayları, Divanyolu'nu, Beyazıt Alanı'ndaki güzelim havuzu, ağaçları, babamın gittiği Küllük kahvesini, İstanbul'un büyük kumbaralar biçimindeki alan saatlerini...

Sinirli, ince bir kadın olan anneannem en iyi arkadaşım. Vefa'da babamın kiralamış olduğu yeni yapılmış bir evin karşısına düşen daracık bir sokakta, yüzü tahta oymalarla süslü, birkaç katlı, ahşap bir evde oturuyordu. Bu tahta evin dolapları ile boşlukları, her süre bana masalsı bir büyüü saklıyormuş gibi gelmiştir. Şimdi bu ev yıkılmış, yeri boş, taşların yığıldığı bir arsa olarak duruyor.

Anneannem *Hanımeli* sigarası içer, benimle de sık sık çok sevdiği Şehzadebaşı'ndaki sinemalara giderdi. Büsbütün sinema deliydi, –öyle ki, onunla ben Şehzadebaşı'nda hem sessiz sinemanın hem de sesli sinemanın bir yığın yapıtını izlediğimi anıyorum. Şarlo'nun filmleriyle, Scott-Fitzgerald'ın artık bir unutulmuş yazar olarak Hollywood'da film öykülerini yazdıkları filimler sanırım bunlar.

Bozdoğan Kemer'i'nin başı, ortasından geçen allı-yeşilli, تنها tramvaylarıyla, üzerine altın tozundan bir bulutun çökmekte olduğu sarımtırak bir düş dünyası gibi görünüyor bana. Çok eskide kalmış bir düş! Kesinlikle eskiden var olmuş olan, ama şimdi sadece, ölümden sonrada unutamayacağımı sandığım bir görüntü.

Tramvaylar... En önemlisi tramvaylardı. Şişhane yokuşunu tırmanan, Beyoğlu'nun görkemli dünyasına giren tramvaylar! Öyle sanıyorum ki, İstanbul ölçüsünde güzel bir kent yeryüzünde az bulunurdu. Gene öyle sanıyorum ki, en önemlisi, çocukluk yılları

rında çevresinde olan insanlardı: başta annesi, bu çocuk bir erkek çocuksa eğer aynı cinsten olduğunu sezinlemeye başladığı, gücünün alacakaranlık gölgesini üzerinde duyduğu babası, sonra da çevresini dolduran kadınlar, özellikle genç kadınlar...

Ardından annemle, bir yıl kalacağımız Burdur'a gittik. Teraslı, yüksekçe tahta bir evi, çevresinde bisikletimle dolaştığım ya da bisiklet kiralayarak dolaştığım kentin havuzunu, ötede görünen ağaçsız dağları, bütün o kır yollarını anımsıyorum. Sonra da babamla annem Simav'da birleştiler. Dört yıl sürecek bir doğa ortasında yaşam başladı benim için. Dağlarla çevrili Simav, yemyeşil çayırırlarla, büyük ağaçlı otlaklarla, içinde su kaplumbağalarının dolaştığı berrak sularla, kamışlıklarla, sıtma yaratan sazlık bir göle... Doğanın bütün doğurgan, işlenmiş, işlenmemiş yabancılığın güzellikleriyle doluydu.

Sonraları kentin dışına doğru yapılmış, yeni bir evde oturduk. Yanımızda bir halı yıkama atölyesi vardı. Ev, geniş bir bahçeyle, meyve ağaçlarıyla dolu bir bahçeyle çevriliydi. Demirci yönüne, kır yollarına, köylere uzanan şoseye bakan yanı duvarlarla çevriliydi. Küçük bir çocuk olarak her şeyi fark etmeye başlamıştım.

Gizli çocukluk yaşamım başlamıştı. Kentin ileri gelenlerinden Asım Simav'ın 1930 model, açık bir spor arabası vardı. Belki de Ford'du markası. Büyükler, bahçelik yerlerde rakı içerler, eşkiya öyküleri anlatırlardı. Yoldan şarbon hastası köylüler geçerd. Morarmışlardı, kağı arabalarına yatırılmışlar, hükümet doktoruna götürülüyorlardı. Hepimiz sıtmadan kırılıyorduk. Sonra sıtma bende, kırk yaşından sonra arada bir yineleyecekti. Komşular, çocukları seven genç kadınlar, uzun keyifli geceler, bütün bir kendine özgü kültür içinde yaşayan oldukça mutlu insanlar... Ardından ateşli, çok ateşli hastalıklar geçirdim. Bir defasında da yirmi günden çok kendimi bilmeden yattım. Bu beni savuran, bilincimi uzak, derin boşluklara savuran bir şeydi.

Şimdi de kendimi biliyor muyum, diye soruyorum, kendi kendime.

Kanlı Kitap

Salonun dört bir yanını dolduran, döşemeden tavana kadar yükselen kitap raflarını çok iyi düzenledik. Öyle ki, raflara dizilen kitaplar arasında en küçük bir boşluk bile kalmadı. Bu akşam coşkulu bir törenle kütüphanenin açılışı yapılacak. Fakat çok derin bir korku içindeyim. Çünkü kütüphaneyi açılış töreni için hazırlayan biz –üç dört kişilik bir çalışma topluluğu– (en başta da ben) o hazırlık günlerinde büyük bir suç işledik; bu düzenlemeyi yaparken bir yazarı öldürüp cesedini deniz kıyısındaki kayalıklar üzerine attık. Ama yazarın kanı, rafların arasına koyulması zorunlu olan, onun yazarı olduğu bir kitaba bulaştı. O kitabı da sıralanan kitaplar arasına sıkıştıran bendim. Kitabın da başka bir nüshası yoktu elimizde. Yazarın bu kan bulaşmış kitabının yanında, gene bir yolculuklar yazarı olan karısının kaleme aldığı bir kitap vardı. İşte burada, büyük salondan bir yan odaya açılan geçitteki raflardan birinde, yan yana duruyorlardı. Şüphe çekmesin diye, rafların erişilmesi zor üst bölümlerinden birine yerleştirmemiştik bu kitapları.

“Peki yazarın karısı, böylesi özel bir günden önce yazar kocasının ölümünden hiç haberdar olmadı mı?”

Olmaz olur mu? Oldu tabii. Ama çok ilgisiz davrandı. Hiçbir yere şikâyet başvurusu yapmadığı gibi, bize de bir şey sormadı. Ondan yana hiç kuşku yok. Asıl korkum törene gelecek kalabalıktan birinin, merakla yazarın kitabını raftan çekip, sayfalara yayılmış kan lekelerini görmesinden. Çünkü bu lekeler, tam da yazarın öldürülmüş olmasının kesin kanıtları. Yazarın ölümü bu lekelerin içinde sanki. Daha açık söyleyeyim, yazarın ölüsünden başka bir şey değil bu lekeler. Yüz binden fazla kitabın tikiş tikiş sıralandığı bu raflardan, akşamki tören davetlilerinin birinin merakla bu kitabı çekip çıkarmayacağını, sonra da sayfalarına göz atmayacağını kim garanti edebilir? Belki de yazarın bir tutkunu salonun bu yanına gelebilir. O zaman nedensiz cinayetimiz ortaya çıkabilir. Ben de

yakalanacağım. Örnek bir kütüphane düzenleyicisiyken, insanın bir katil oluşunun ortaya çıkması... En korkuncu bu değil mi? Aslında bu kütüphaneyi düzenleme işinin şefi ben değilim. İkinci adam konumundayım. Ama öldürme eylemi nasıl oldu da benim üzerimde kaldı? Onu hatırlamıyorum doğrusu.

Akşam, saat 8'e yaklaşırken, salon tıka basa doldu. Koltuklarda yer kalmadığından rafların önünde kalan dar koridorlarda da dolaşanlar var. Gürültülü, neşeli bir kalabalık. Burada pek de uzun sürmeyecek kitaplığın açılış töreninden sonra, alt kattaki kokteyle inilecek. Cesaretimi, kitabın ele geçirilmemesi konusundaki umudumu yitirmemek için korkusuz tavırlarla o taraftan ayrılmıyor, yüzüme bir memnuniyet görünüşü yerleştirmeye çalışıyorum. Bu dar koridorda önümden geçerek sahneye yakın bölüme ulaşmak isteyenler de var kuşkusuz. İyi giyimli kadınlarla erkekler bunlar.

Henüz söylevler sona ermedi. Sabırlı olmalıyım. Umudumu yitirmemeliyim.

Karanlıkta Koşan Kızlar

Artlarında karmakarışık bir yolculuk bırakarak, aralık ayı gecesinin erken bastıran karanlığında zor ulaşmışlardı İsveç toprağının güney kıyısına. Doğu Almanya devleti varken Batı Berlin'den İsveç'in güney kenti Malmö'ye ulaşmak daha kolaydı.

Berlin'in Zoo istasyonundan trene biniyordunuz. Elinizde yataklı vagon bileti oluyordu. Tren Friedrichstraße istasyonda bir süre bekliyor, Doğu Almanya polisinin denetiminden geçiyordu. Bu denetimden sonra, belki gece yarısında yapılan polis denetimleri Mitropa adlı yataklı vagon şirketinin yolcularını artık hiç rahatsız etmiyordu. Çünkü yataklı vagon yolcularının pasaportları ile tren biletleri vagonun kondüktörüne sabahleyin İsveç'e yaklaşıncaya geri verilmek üzere emanet edilmiş oluyordu.

Tren doğuda, Kuzey Denizi'nin kıyısında Sassnitz adlı bir limana geldiğinde, denizi beş altı saati aşacak bir yolculukla, arabalarla, trenin karşıya geçecek yolcuları taşıyan birkaç vagonunu da içine alan kocaman bir gemiye geçiyor; İsveç toprağında Malmö kentinin çok yakınında olan Trelleborg küçük kentine ulaşıyordu. Orada, sabahın aydınlığı içinde vagonlara eklenen bir lokomotifle Malmö tren istasyonuna ulaşıyordunuz.

Artık Almanya birleştikten sonra durum değişmiş gibiydi. Her şeyden önce Zoo istasyonu genişletilmiş, iyi aydınlatılmıştı ama bilet satış yerinde çalışan yeni kuşaktan görevliler, dış ülkelere yolcu taşıyan trenleri, demiryollarının birleşme yerlerini, aktarma olanaklarını iyi bilmiyorlar, bilgisayarlarında da bulamıyorlardı. Sassnitz limanı onlara bir şey söylemiyordu. Kuzeydoğu'daki Sassnitz limanının onlar için bir önemi kalmamış gibiydi. Çok yazıktı! Akşam yemeği, şarap, bira, sert içkiler, reçelli sabah kahvaltısı da sunabilen Mitropa yataklı vagon şirketini de hiç duymamış gibiydiler.

"O zaman ne yaparsanız yapın, bize Kopenhag'a kadar, olmazsa Hamburg'a kadar bir bilet verin" dedi adam.

Genç bilet satıcısı bilgisayarda uğraştı. Bir ara arka tarafta oturan, adamın daha deneyli olduğunu sandığı kadına da sordu. İkisi de ekran üzerinde çalıştılar. Ortalama yirmi dakika sonra Malmö'ye kadar uzanacak iki bilet çıkarıp onlara verdiler. Adam da bilet paralarını ödedi.

“Yarın bütün günümüz bu seyahatte geçecek” dedi kadın. “Malmö’de nasıl olsa istasyona yakın bir yerde bir odamız var. Ertesi sabah da Stockholm yolu. Bu kış mevsiminde tatlıdır, endişe edecek bir şey yok.”

Sabahın çok erken olmayan güzel saatlerinde, kurşun renkli, beyazımsı trenin içinde onlara verilmiş yan yana iki koltuğa oturduklarında:

“Oh, işte rahatlık bu” dedi adam.

“Ne de olsa güzel bir yolculuk” dedi kadın.

“Baksana, Almanya’ya pek kar düşmemiş.”

Dışarısı soğuktu ama trenin içi kararında sıcaktı. Pencereilerin altından, zeminden vuran kalorifer ısısı yolcunun ayaklarını da ısıtıyordu. Vagonun pencerelerinden Alman doğasını, ötelerdeki küçük kasabaları, kuleleri yükselen beyaz kasaba kiliselerini, onların çan kulelerini görüyorlardı.

Hava erken karardığında Hamburg istasyonuna varmışlardı. Tren uzunca bir süre istasyonda kaldığında kadın:

“Acaba yoluna devam edemeyecek mi bu tren” dedi.

Edemeyecekti. O sırada vagona giren bir tren memuru:

“Trende bir arıza var. Sizi başka bir trene alacağız” diye seslendi.

Berlin’den gelen bu trende fazla sayıda yolcu kalmamıştı. Birçok yolcu Hamburg’a varmadan önceki banliyölerde inmişlerdi. Onlar, yirmi kadar yolcuyla birlikte peronda duran başka bir trene geçtiler. Biraz sonra da gerçekten bu yeni tren hareket etti, birtakım su kanalları boyunca kış görünüşlerini de beraberinde sürükledi. Bir süre sonra erkek:

“Düşündüğüm gibi değil sanırım” dedi. “Tren Trewemünde’ye doğru gitmiyor. Araba vapuruna girmeyecek.”

“Ben o yoldan hiç gitmedim” dedi kadın.

Güneyden, bir aylık bir ikametden sonra Berlin’e gelmişlerdi. Orada, her fırsatta yaptıkları gibi, Fasanenstreße’de, alışmış oldukları otelde dört gün kalmışlar, Berlin’de gene alışmış oldukları

yerleri gezmişlerdi. Bu yerler üzerinde o sevdikleri lokanta Paris Bar da yer alıyordu. Berlin'de arkadaşları da vardı. Gerçekten tren onları, bu akşam vakti aceleci bir kalabalığın koştuğu Kopenhag istasyonunda bıraktı.

"Bizi hep bir yerlere bırakıyor bu trenler" dedi erkek. "Eskiden burada da bırakmaz, Helsingör'e ya da Malmö'ye kadar götürürlerdi" dedi ardından.

"Önemseme" dedi kadın.

"Yaşlandım. Belkemiğimden gelen ağrıyı biliyorsun."

"Şimdi şiddetli mi ağrın?"

"Hayır, dayanabilirim."

İstasyonun iki tarafına konulmuş, büyük, ışıklı levhalara baktılar.

"Bak, ikisinde de aynı bildirim var. Malmö 21.30 yazıyor. Peron: 17."

"O trene yetişmeliyiz."

Uzun, genişçe, yeni bir trendi. Vagonları çok büyütülmüş metro vagonları gibiydi. Çok kalabalıktı.

Kadının büyük metal valizini vagonun duvarına dayadılar. Terlekli küçük valizleri ise, adeta onlara yapışık duruyordu ama vagona doluşan kalabalığın ardı arkası kesilmiyordu. Tatil günüydü. Kopenhag'da oynanan önemli bir futbol maçı dağılmıştı. Hiçbir tren memuru yoktu ortalıkta. Vagonların taşıma kapasitesinden söz eden hiçbir işaret de göze çarpmıyordu.

Tren Kopenhag banliyölerinde birçok duraklamalar yaparak denizin üzerine çıktı.

"Sadece denizi görüyorum."

"Köprü'nün üzerindeyiz" dedi kadın.

Adam o zaman bunun Danimarka ile İsveç arasında, son yıllarda denizin üstünde yapılan köprü olduğunu anladı. Sanıyordu ki, köprü on beş kilometre uzunluğundaydı.

"Korkuyorum" dedi.

"Korkma" dedi kadın.

"Hayır. Köprüden değil, kalabalıktan."

Artık banliyö istasyonları yoktu. Bir süre sonra karşıdaki kara parçası üzerine vardıklarını anladı adam. Bu kıyıda Malmö kentine varıncaya kadar belki bir tek istasyon vardı. Tren orada tenhalaşmıştı artık.

Danimarka ile İsveç arasındaki denizi aşan köprü yapıldıktan sonra eski Malmö istasyonunun alt bölümleri çok genişletilmiş, bu alt katlarda ışıklı platolar, asansörler, üst kata çıkan geniş merdivenler yapılmıştı. Valizlerini çekerek yukarıya asansörle çıktılar. Sokağın karlı, soğuk havasına ulaşmak, o kalabalık köprü yolculuğundan sonra büyük bir rahatlamaydı.

“Ama öyle bir karanlık ki gece.”

“Ee, biliyorsun, burası böyledir. Yazın aydınlık geceler. Hiç karanlık olmayan. Kışın da böyle, kömür karası” dedi kadın.

“Ama öyle karanlık ki gece. Esaslı da kar yağmış.”

“İskandinavya’ya geldik işte” dedi. Ardından: “Otel istasyona çok yakın. Ama gene de taksiye binmemiz gerekiyor. Bu büyük valizi kar içinde sürükleyemeyiz. Kaldırımlardaki kar henüz kürenmemiş.”

Öyle yaptılar. İstasyonun önündeki taksi sırasında bekleyen ilk taksiye bindiler. Taksi sanki istasyon çevresinde birkaç yüz metrelik bir tur attı. Onları ışıkları sokağa yansıyan otelin önünde bıraktı.

Otel danışmasında genç bir İsveçli vardı.

“Valizleri biz odanıza çıkarırız” dedi.

“Yemek yiyebilecek bir yer bulalım” dedi kadın.

İstasyonun hemen arkasındaki sokaklarda lokantalar vardı. Bir bakıma kent merkeziydi burası. İlk sokakta birkaç giriş kapılarını kapatmış, tül perdelerini indirmiş lokanta gördüler. İçleri oldukça kalabalıktı. Kapılarını açıp da içlerine girmek kadının da erkeğin de içinden gelmedi.

Sokakta sağa kıvrılınca alanımsı bir yere vardılar. Parke taşı döşeliydi. Her yanında ışıkları sadece kendi vitrinlerinin önünü aydınlatan pek çok lokanta vardı çevresinde. İsveç’in güney kentinin eğlence merkezi burası olmalıydı. Eski kent, özgün eski yapılarıyla istasyonun önündeki alanın öte yanında kalıyor olacaktı. Adam, eski yıllarda, bu kentte üç dört gün kalmış, o eski kenti tanımıştı. Kentin bu bölümüne gelmiş değildi. Anlaşılması zor bir çekingenlik vardı o zaman üzerinde. Dili yeterince bilmekten geliyordu. Otelde, otelin alt katındaki duvarında “anti-pasta” yazan lokantada kalmak istiyordu geceleri. Sadece bir gün Şilili, siyasi mülteci, sıcakkanlı genç bir adamla Güney Amerika

yemekleri veren bir lokantanın taş avlusunda yemek yemişlerdi. Birlikte internet kursuna katılıyorlardı. Kış ortası değildi. Ilık bir sonbahardı.

“İşte böyle. Arkadaşlarla burada şarap içip vakit geçiriyoruz” demişti genç Şilili. “N’apacaksın?” Sıcak, çok sıcak, arkadaş canlısı bir insandı. “Askeri darbe dağıttı hepimizi bir tarafa.” Burada, Malmö’de oturuyor olsaydı, onların arasına karışacağını düşündü adam.

Doğrusu bir tatil günü gecesinin canlılığı da olsa, buranın, bir kuzey kenti olan Stockholm’den çok daha canlı olduğunu da düşündü.

“Ne güzel” dedi. “Gene de canlı. Herkes eğleniyor sanki. Ne de olsa güney.”

Kadın bir şey söylemedi. Açlığını düşünüyordu sanki. Bu tren karmaşası yüzünden doğru dürüst öğle yemeği de yiyememişlerdi. Değiştirdikleri trenlerde bir vagon restoran da yoktu. Karşıda perdeleri olmayan bir lokantanın ön yüzünde, beyaz bir kartona düzgün harflerle yazılmış “bouabaise”⁵ yazısını gördüler.

“Ah, ne güzel!” dedi kadın. “Bir bardak beyaz şarapla bouabaise içmek.”

“Gerçekten ne şans!” dedi adam da.

Dışarıdaki parke döşeli genişliğin, karşıya düşen lokantaların dışarıdaki karın üzerine vuran ışıklarının görüldüğü, bir Fransız lokantası sandıkları lokantanın ön tarafındaki masalarından birine oturdular. Koşarak en çok yirmi beş yaşında görünen bir kız geldi.

“Böyle oturduk ama bir sakıncası var mı?” diye sordu adam.

“Hayır, hayır. Buyurun oturun.”

“Bouabaise var mı?”

“Ah, öğlen için yapılmıştı. Bitti” dedi kız.

“Ne yazık” dedi kadın.

“Öyleyse bir yemek listesi lütfen” dedi kadın. “Bir şeyler seçelim kendimize.”

Kız bir yemek listesi verdi. Ardından babası olduğu düşünülebi-
lecek olan, lokantanın ortasında duran ama hiç de yaşlı görünme-
yen adamın yanına gitti. Adam “Céline” diye seslenmişti. Ardından

5 Bouabaise: Fransa'nın ünlü deniz ürünleri çorbası.

çok hareketli olan kız lokantanın dışına çıktı. Onu dışarıda bekleyen bir kız arkadaşı vardı. Céline bir süre görünmedi. Genç bir adam gelip, onun babası sandığı adama Céline'i sordu.

Kadınla adam, masalarına yaklaşan başka bir kıza yemeklerini ısmarladılar. Beyaz şarap da istediler. Başka bir kız daha geldi. Céline'i aradığı belliydi.

"Onların hafta sonu gecesi" dedi kadın. "Eğlence gecelerinden biri. Herhalde bir kulübe gidecekler."

"Herhalde Fransız asıllı bunlar" dedi erkek.

"Belki de Yahudi asıllı Fransız" dedi kadın.

"Ne kadar da canlılar! Elbette eğlenmek istiyorlar."

"Çok genç onlar."

Kızların birbirlerini aramaları, dışarıda oradan oraya koşmaları, arada bir lokantanın içine dalmaları, sanki karanlıkla geçen bir dans gösterisi halini almıştı.

Adam kadına:

"Biz de kırk yıldır beraberiz" dedi. "Ama ben yaşlandım artık."

"Öyle söyleme" dedi kadın.

Adam, kendi yaşamında da böyle günler olup olmadığını düşündü. Ama burada durum başkaydı. Sanki daha özgürdü bu gençler. Céline çok güzeldi. Çok canlı bir kıydı. Buradaki yaşamın merkezindeydi. Céline bu tatil gecesi eğlenmek için karanlıkta koşuşan kızların şefleri gibiydi. Çok aranan birisiydi. Gecenin kömür rengi karanlığında, alana vuran hafif ışıklarda, bacakları parlıyor gibiydi. Belki de çok arandığından bu kadar canlıydı.

Adam, "Mutlaka bizim de eğlenmeye koştuğumuz zamanlar olmuştu" diye düşündü. İçeride dönmüş gibiydi. En çok da o yaşlarda, Asmalımescit'in ara sokaklarında, yarı bodrum Viyana Lokantası'na devam ettikleri zamanlarda –orada dans da edilebiliyordu– ya da Elmadağ'ın geniş kaldırımlarında Hydromel kulübünün alacakaranlığında dans etmeye koştukları zamanlar aklına geldi. Biraz sebzeli biftek yediler, kadın bir bardak, adamsa iki bardak beyaz şarap içti. Kadına baktı. Yüzü her zamanki gibi güzeldi.

"Onu hep sevdim" diye düşündü.

Otel çok yakındaydı. Oraya kadar soğuktan, kardan fazlaca etkilenmeden yürünebilirdi. Danışmada aynı genç çocuk vardı. Üst kattaki oda ılıktı. Sıcaklığı istedikleri gibi ayarlayabilirlerdi. Yerde

halı yoktu. Çıplaktı. Kuzeyin ormanlarından elde edilmiş, henüz ağacın kokusunu yitirmemiş, o kalın, parlak tahtalar döşenmişti. Gerçekten de döşemede bir örtüye gereksinim yoktu. Tahtaların rengi çok güzeldi. Açık renk, hafif kırmızımtıraktılar. Varlıklarıyla uykuya yardım edecek gibiydiler.

Bir Kenti Hayal Etmek

Stockholm'deki eve dönmek üzere, Göteborg kentinin kuzeyinde olan, Batı Kıyısı denilen kıyı şeridindeki (aslında bir yat limanı olarak kullanılan) küçük bir yerleşim yerinden otobüsle inmiştiniz. Orada, eski bir bira imalathanesi olup da, otele çevrilmiş, sevimli bir ahşap otelin zemin katındaki odasında birkaç gün kalmıştınız. Tül perdelerinin ardından otelin önündeki alanı gören bu zemin kattaki oda da çok sevimliydi. Karın, henüz küçük bir çocuk olan torun Amiel'le birlikteydiniz. Pek çok yatın uğradığı, kimisinin de demir attığı bir yerdi. Küçük liman yumuşak kayalıklarla çevriliydi. Otobüsle vardığınız yer –Göteborg istasyonu– kalabalıktı. Stockholm'e gidecek trenin kalkmasına daha bir saatten fazla zaman vardı. Kentin sokakları üzerinde öğle güneşi parlıyor, tavanın camla örtülü olduğu yerlerden istasyon kalabalığının üzerine süzülüyordu.

İstasyonun dışına çıktığınızda da, hemen kapının bitişiğinde, geniş bir hamburger dükkânı görölüyordu. Orası çocuklarla, gençlerle doluydu. Amiel de kuşkusuz hamburgerciyi isteyecekti. Onun karnını doyurmak gerekiyordu.

Ardından çok geniş olmayan, parke taşı döşeli bir köprüden geçip kentin çarşısına vardınız. Son yıllarda moda olan galerilere benzeyen, hepsi büsbütün içlerinden aydınlanmayan, kimisinin de vitrinleri, bir tünele benzeyen galeride ortadaki yürüyüş yoluna açılan vitrinleriyle, kalın camlı pencereleri yoluyla aydınlanan, çoğu kadın-erkek giyim eşyaları satan mağazaların çevrelediği yerden dışarıya, küçük bir alana çıkılıyordu. Alana güneş vuruyordu. Ne de olsa henüz yaz ortası sayılıyordu. Alanda yer alan yan yana iki kahvenin önlerine sandalyeler ile kahve masaları yerleştirilmişti.

Biraz ötede de, bir dönemeçle ulaşılan daha geniş, göz alıcı bir alan daha vardı. Bu geniş alan, eski, büyük yapıların yan yüzlerine bakıyordu. Gerçekten bir çarşı olan galeri tünelinden sonra rahatlık verici bir alandı bu. Biraz bakılınca da, alanın güzelliğine katkı

yapanın, onun ortasına doğru yayılmış olan Cappuccino adlı İtalyan pastane-lokantasından geldiği anlaşıyordu. Cafe Cappuccino yazıyordu kahvenin duvarı üzerinde. Burası Doğu Larmgatan 19'du. Göteborg, tel: 031-13 66 95'ti. Kentin her çeşitten insanları orada, güneşin altında oturuyorlardı. Bu artık gücünü yitirmeye başlamış güneş ışığı olduğundan şemsiyeleri kullanan müşteriler azdı.

O zaman kendisine Kara Avrupası'nda Gothenburg denilen kenti sadece bu kadar görmüştüm. Trene yetişmek gerekiyordu.

O alanda, alanı çevreleyen eski yapıların görüntüsünün, aradan geçen dört yıl içinde kalamda büyümesini önlemedim. Bu dört köşe, yüzeylerinde süslü figürler yerleştirilmesi gereği duyulmamış mimari Alman etkilerini taşıyordu. Gene yüzyıl başının Rus mimari etkilerinin Almanya'ya uzanmış kolları var mıydı? Kuşkusuz Batı'dan gelmiş Hollanda tarzı bir mimari değildi. Bu kenti kapatan örtüyü açıp içini görmeliydim.

İşte buraları yeniden görmek için bu kente gene geldim.

Kentin tren istasyonuna yakın bu bölümünde, bir derenin üzerindeki köprüden geçtim. Hemen sol köşedeki Japon oteli restore ediliyordu. Kapalıydı. Zemin katındaki, camları sokağa bakan lokantasının yenilenmesi bittikten sonra, ne kadar güzel bir lokal olacağını düşündüm. Çünkü otelin yeri çok güzeldi. Hemen galerinin girişine en yakın köşede, devasa olmayan, hemen hemen üç katlı bir yapıydı. Yapının sokak düzeyindeki katında yer alan lokantanın ya da pastanelerin dışarıdan da ne kadar güzel görüneceği, kent yaşamının ruhunu genişleteceği açıkça düşünülebilirdi.

Oradan, hemen soldaki geniş galeri kapısından, dört yıl önce çok kısa bir süre için gördüğüm, ilerideki alanlara ulaşan yeni yapılmış çarşı uzanıyordu. İki yanda yer alan, günün markalarını satan mağazaların vitrinleri de, konkav biçimleriyle, bu tünel biçimindeki galerinin ortasındaki küçük cadde benzeri geniş gidiş yoluna uzanıyordu. Güncel giyim mağazaları. Çağdaş çarşılar böyle olacaktı sanırım. Ya da kuruluş yeri elverişliyse sağa sola sapan yollarıyla, alt ve üst katlarıyla daha karmaşık bir yapı haline gelecekti. Burada tek bir yol bağlıyordu çarşının girişle çıkış kapılarını. İki kapıyı birleştiren yolun üzerindeki çatı ise, gene konkav, piramitsel bir yapı anlayışıyla örülmüştü. Mimar yeni bir kapalı çarşı biçimi aramak istemiş olacaktı.

İç bölümü oldukça geniş olan bir mağazanın önünde duran önünde rastladığım genç bir kıza: “İçerde erkek giyimi için de bir bölüm var mı?” diye sordum.

“Hayır” dedi. “Bir erkek bölümü yok.”

Kız, girişin yanındaki basamaklardan alt kata inmek istiyordu. Ardından seslendim.

“Biliyorum, kadınların iktidarı var şimdi.” Kız döndü: Basamakları inmeye başlamadan önce gülümsedi.

Gerçekten mağazaların vitrinlerinde de, açık geniş kapılarından görülen içlerinde de, yerden yükselen, üzerine birçok giysi yerleştirilebilen çeşitli tekerlekli askılar üzerinde de kadın giysileri vardı.

Kendim için bir şey aramaktan vazgeçmiş gibiydim. Fakat biraz ötede bir Levi’s mağazası görünce, içeriye doğru bakmadan yapamadım. İçeride genç bir kız vardı, kasaya yakın bir yerde ayakta duruyordu. Dükkân bomboştu, içeride hiç müşteri yoktu.

“Buyurun gelin, içeriye bakın.”

Kederli bir yüzü yoktu. Sadece durgundu. Her zamanki gibiydi. Bir şey almam için ısrar edecek birisine benzemiyordu. Kıza: “Ben Stockholm’de oturuyorum” dedim.

“Oo, ne güzel!”

“Stockholm’le Göteborg arasında biraz şive farkı var sanırım.”

“Evet. Biraz öyledir.”

“Çok geniş caddeler açmışlar kentte. Bilmem o kadarına gerek var mıydı?”

“Evet. Çok geniş.”

“Berlin’de de var bir Levi’s mağazası.”

“Ah, onu bilmiyorum.”

“Çok geniş ama o.”

Bu arada, kolları uzun olan, yakasız göğüsten boğaza kadar düğmeli bir fanila seçtim.

“Bu fanilayı sevebilirim işte. Düğmeler hoşuma gidiyor.”

“Peki, pakete koyayım.”

“Hiç sıkılmıyor musunuz bu kentte?”

“Sıkılmıyorum. Arkadaşlar var. Dansa da gidiyoruz.”

“Ne mutlu size!”

Elmadağ’daki bir dans kulübünü anıdım. Gece karanlıktı. Yağmur yağıyordu. Ama biraz ötede içine atlanacak bir otomobil

kapının önünde duruyordu. Yağmur da rahatlık veriyordu insana; içinde bulunduğu gerçekliği değiştiriyor gibiydi. Bir şeyleri sulayıp arıyordu sanki.

“Sıkılmamak için bir düş gerekli bana” diye mırıldandım.

Çatının biçimi – değiştirilmiş piramit figürleri üzerine oturtulmuş, gündüzleri ışık girsin diye açık bırakılmış camlı bölümlerinden insan dışarıya çıkabilir mi? diye düşünüyordum. Dışarıya... Elbette uçmak için.

O sırada Selahattin Hilav kulağıma fısıldadı: “Eskiden bir sinema oyuncusu vardı Fransa’da: Pascale Petit. Biraz ona benziyor bu kız. Hatırlar mısın?”

“Tabii. Birçok filmini görmüştüm Selâ.”

Kaldığım otel uzakta değildi. Bir öğrenci oteli gibi hareketliydi. Girip çıkmak da zor değildi. Geceleyin orada rahat edeceğimi düşündüm. Yatak sertti, ama benim için gerekli olan da buydu.

Akşam yemeğini, mahallede tek açık lokanta olan bir İtalyan lokantasında yedim. Bütün lokantayı idare eden olgunluk çağında bir kadındı. Tek başına müşterilerin isteklerini yerine getirmeye yetiyordu. Yağmur yok. Denizden gelen rüzgârlar mevsimi başlatacak sanıyorum.

Şiltesi ince olduğundan sert olan yatağıma uzanır uzanmaz uykuya dalmışım. Eski İstiklâl Caddesi’nde idim. Ön yüzlerinde art-nouveau süslemeler, oradan uzaklaştığım yıllarda, daha da azalmıştı. Ama ben havaya savrulmuşken, yıllarımı geçirdiğim o cadde çevresinde daha önceleri hiç farkında olmadığım bir şeyin varlığını fark ettim. Caddenin kıyısındaki yapıların üzerinden uçtum. İşte orada başka bir İstiklâl Caddesi vardı. Kuşkusuz daha eski yıllara aitti. Gecenin ışıkları parlıyordu. Binaların ön yüzlerine baktım. Bütün süslemeler duruyordu. Neydi ki ölmek? Böyle bir uykuya dalmak değil miydi?

Kendi Evine Varamamak

Düş Öyküleri

Önsöz Yerine

YAZI MASASI

Babamın yaptırdığı üç katlı apartmanın zemin katına taşındım. Boğaz'ın öte yakasında oturan nişanlım yanıma taşınana kadar orada yalnız başıma oturacaktım.

Yukarıda, üçüncü kattaki kütüphaneyi bu zemin kata, sokağı gören odaya yerleştirmiştim. Biraz daha büyük olan odayla bu oda –aradaki geniş camlı kapı açılınca– içinde koltukların da yerleştirilmiş olduğu, birbirini tamamlayan (L) biçiminde genişçe bir oturma odası olacaktı.

Zemin katın arka tarafındaki, holden geçilen, tek penceresiyle bahçeye bakan oda da yatak odamdı.

Zemin kat daire üçüncü kata göre beş altı metrekare kadar küçüktü. Diyeceğim, apartmanın giriş kapısından üst katlara çıkan merdivene ulaşan koridor ölçüsünde. Mutfağın da bahçeye açılan bir kapısı vardı. Henüz bakımsız olan, arkadaki küçük bahçeye.

Güneşin doğrudan doğruya vurmadığı daireleri severim. Zemin katlar, yarı bodrumlar ya da birinci katlar... İşte aylarca, belki de birkaç yıl kendi başıma yaşayacağım yer burasıydı. Çünkü nişanlılık en belirsiz süresi değil midir yaşamın?

Ta Ege'nin bir ilçesinden sürüklenerek buralara kadar gelmiş olan üçüncü kattaki kocaman yazı masasını bu dairede koyacak yer yoktu. Bu katta kullanabileceğim başka, küçük bir yazı masası da bulamamıştım. Yazılarımı nerede yazabileceğimi bilemiyordum. Buydu içimde büyüyüp duran rahatsızlık.

Gece yarısına doğru odama döndüğümde, yere, döşemenin üzerindeki halıya uzanarak yazmıyorsam, mutlaka o geniş, kiremit rengi masanın üzerinde yazıyordum: Gençlik yazıları... korkulu düşler, kişinin derinden tatmadığı tensel aşkın verdiği ürperti imgeleri... Anadolu kasabalarında dolaşırken çok uzak hayallerini gördüğüm gölgeli caddeleri, gri yüzlü yapılarıyla bazen sisler

altında kalan, bazen de güneşin çıplak yüzüne, tepelerde art arda sıralanmış evlerine vurduğu İstanbul'daydım artık. Bu gri kentte. Burada, başka bir yükseltide boş arsaların ortasına inşa edilmiş bir yerde. Rahat, sessiz bir zemin katta.

Bu gri kenti küçük bir çocukken terk etmiştim. On yıl sonra yeniden denizlerin birleştiği, limanında vapur düdüklelerinin birbirine karıştığı yere dönmek üzere. On yıl! Çocukluğun o uzun yılları. Önce Boğaz kıyısındaki yatılı bir liseye, sonra Gümüşsuyu'ndaki bir öğrenci yurdunun –sanki Taksim'le Talimhane'nin ağaçlıklı yollarında bir başına gezintilere çıkmak üzere– özel bir bölümüne. Sonra da bu yakaya, Fatih'e. Babamın yaptırdığı apartmana.

On yıl süren yolculukta düşümde hep Şişhane yokuşunu güçlkle çıkan, ardından da, yapıları yüksek Meşrutiyet Caddesi'nin koyu gölgesine sapan tramvaylar vardı. Yazı yazmaya oturunca hep kalemimin ucuna gelen onlardı. Şimdi bir çocukluk düşü haline dönüşmüş olan V. Daire'nin yakınından büyük bir gıcırtyla caddeye inen tramvaylar... Elimi bırakmayan anneannem bu tramvay yolculuklarında, birkaç yıl önce, Şişhane yokuşundan inerken frenleri boşalan bir tramvayın önüne çıkana çarparak, aşağıda Bankalar Caddesi'nin başındaki dükkânlara girdiğinden söz ederdi. Kuşkusuz ölenler olmuştu. Hep anlatılan, unutulmayacak bir kazaydı bu. Sonraları, zaman zaman, kendimi yazmaya zorunlu duyduğum için kaç kez, kaç kez yazdım bunları. Zaman geçip de biraz olgunlaştığımı sandığımda bir yazarın hiç de öyle çok konuya gereksinmesi olmadığını anladım. Bu kadarı yeter de artardı bile.

Anadolu doğası içinde geçen çocukluk yıllarından sonra artık burada geçecekti, gelecek günlerinin nasıl olacağını bilmediğim yaşamım. Ama birçok yıl bu küçük dairede oturacağımı biliyordum. Bu yüzden kullanabileceğim bir yazı masası gerekiyordu bana. Bu olanağı hemen yaratamazsam, yazar olma hayallerim uçup gidecekti sanki.

Bir iki hafta sonra bir yazı masası buldum. Ailemin oturmaya devam ettiği üçüncü katta, misafirler geldiğinde, pastaların üzerine sıralandığı, yuvarlak, bacakları bir yazı masasından daha kısa, altta bu kısa bacakları tutan tahta bir dayanağın da bulunduğu, iyi bir tahtadan yapılmış küçük bir masaydı bu. Altıma alçak bir iskemle çekerek yazmaya başlayabilirdim:

“Sanki bir sanrı başlıyordu, içimden gelen gizli bir çağrı belirsiz, çalkantılı, kavranmaz bir istek yokluğa götürüyordu beni.⁶ Sanki her şey şimdiden bilinemez olan gerçeğin belirsiz yüzünü ortaya çıkarabilmek için içimden zorluyordu beni ve bu derin iç sıkıntısı günümü karartıyordu. Ondan kurtulmak için yarı toprak yokuştan inerek, bir ucu hafif bir yokuşla, ötelerdeki Bizans surlarına ulaşan caddeye çıkıyor, caddenin ortasındaki büyük ağaçların sıralandığı durağa doğru, karşı yakanın, Pera’nın kurşun rengi Frenk yapılarının gölgesi vuran yarı karanlık caddelerine çıkmak için sabırsızlanıyordum. Bütün bu belirsizliğin yarattığı iç sıkıntısı oradaki başını alıp giden ‘sefil cümbüşte’ (Levanten burjuvazinin doldurduğu, akşam vakitleri kalabalık olan pastaneler, caddeye açılan sokaklardaki ışıkları hafif yanan lüks randevuevleri, solgun ışıklı barlar, Levanten meyhaneler...) eriyip gidecekti. ‘Kuşkusuz gençlik geleceğini bilememenin ölümcül sıkıntısıyla doludur. Düşünülemez bile bu yarı karanlık gelecek’ diye mırıldanıp durarak.

Gece yarısına kadar bu mırıldanmalarımın, Pera’nın verdiği tensel azgınlıkla, sayıklamalar haline dönmesini bekliyordum. Garip bir iniltiye benzeyen yüksek sesli sayıklamalara ulaşınca kadar.

Gece yarısını geçen saatlerde o zemin kattaki eve döndüğümde, gene o küçük masanın kenarına iliseceğimi, orada, yukarı katta bıraktığım o geniş masayı düşünerek, boğuncun ertesi gün gene bastıracağını bilerek... yorgun dönüşlere kadar –o gece yarısı sayıklamaları içinde...– yeniden, yeniden... yeniden sanrının başlamasına kadar yazarak, yokluğun sarsıntısını erteleyerek, böylece, kendi gövdesi üzerinde dönüp durarak, savrularak ama görünmeyen çemberimsi güzergâhlarından sapmayarak, kendi üzerine kapanarak...”

Küçük Ev Düşleri

Bazen tek başıma, bazen ailemle birlikte yaşadığım ev –kuşkusuz belirsiz bir yerdeydi– küçük, küçücük bir evdi. Daha çok evin altında, bodrumsu bir yerde, eğik bir toprak zemin üzerinde yaşıyordum. Yaşamım boyunca hep küçük evlerin bana uygun olacağını düşünmüştüm ama bu toprak zemin aşırı bir alçakgönüllülüğün, biraz ileri gitmiş bir fakirliğin ya da fakirlik isteğinin göstergesiydi. Arada bir beni ziyarete gelenler de oluyordu. Hiçbiri açıkça bu evin en fakir evler yanında bile gösterişsiz olduğunu söylemiyordu ama öyle düşündükleri belliydi.

Bu küçük evin, benim yaşadığım toprak zeminli bodrumunun üzerinde, tabanı tahta döşemeli, bir bir buçuk oda genişliğinde bir birinci katı vardı ama orada oturulmuyor, sadece evimin çok da sefil bir yer olmadığını göstermek istediğimde ziyaretçileri bu giriş katına çıkarıyordum.

Birinci katın, sokak kapısının açıldığı girişteki döşemesi tahta olan küçük salonu hemen hemen üçgen biçimindeydi. Ortasında gene üçgene benzeyen bir masa vardı. Masanın üzerinde de bir vazo duruyordu. Bu giriş katı sadece ziyaretçilere gösterilmek için kullanılıyordu. Diyeceğim, ziyaretçilerin lüks evlerde yaşadıklarını düşündüğüm için, yaşadığım evin çok da döküntü bir yer olmadığını göstermek gerektiğinde, oraya çıkarıyordum onları.

Ziyaretçiler!.. Yüzleri açık seçik belli olmayan, benden herhangi bir şey istemeyen, sanki yalnızca aşırı alçakgönüllülüğümü ya da fakirliğimi görmeye gelmiş kişilerdi. Ama pek çok rüyalarda vardılar, art arda sıralanıyorlardı.

Yıl sonu yaklaşırken gene rüyamda bu küçük evi gördüm. Ama ilk defa bu evden dışarıya çıktım. Gece vaktiydi. Başka küçük evlerin önünden geçtim. Evler, yürüyüş yönüme göre sağ tarafımda, karanlığın içinde, biraz ötedeydiler. Açık seçik görünmüyorlardı. Yürüdüğüm yönde, ufukta, güneşin battığı yerde çok hafif bir mavilik vardı.

Sağımda uzanan küçük evler sırasının sonunda yer alan, bodrum katının üzerindeki birinci katta oğlumun karısı Tao'nun elektrik ışıkları parıldıyordu. Tao orada yalnız yaşamaktaydı. Derin bir acıyla kıvrandım.

“Ben sonsuz bir ıssızlığa doğru gidiyorum.”

Ya torunum nerede? Yakında altı yaşında olacak. Çok uzaklara mı gitti? Dağların ardına. Ovada akan ırmakların daha da ötesine.

Hindi-Çini'nin rutubetli ormanlarına. Köpüklü denizlerin kıyılarına. O küçük adam şimdi bir kıyıda, arkadan çok güzel görünen siluetleriyle sonsuz okyanusa mı bakıyor?

“Bekymmer! Bekymmer!”⁷ Acımı böyle dile getirebiliyorum.

Fatih'teki evi aradım. Yanımda birkaç arkadaş vardı. Konuşuyorlardı ama benim o evi boş yere aradığımı söylemek isteyen bir tutumdaydılar. Yüzlerinden okunuyordu bu. Karanlıkta düzlük bir yere ulaştık. Çevrede aralıklı olarak dizilmiş birkaç yüksek apartman yer alıyordu. Gençlik yıllarımdan geçtiği Fatih'deki evi bulduk. Yanındaki birkaç apartmanla birlikte, savaş sırasında bombalanan yapılar gibi yıkılmıştı. Sadece ön yüzünü oluşturan bloklardan birkaç parça kalmıştı.

7 Bekymmer! Bekymmer! (İsveççe): “Üzüntüler! Üzüntüler!” ya da “Kaygılar! Kaygılar”, “Ürkünç Şeyler!” “Beşümmer” okunur.

Büyük Ev

Büyük ev kentin dışında, eski bir ailenindi. Oraya ağaçlıklı yolları, onların yanı sıra yer alan ormanı, yola arada bir yaklaşan denizi açarak varılıyordu.

Kuşkusuz geleneksel değerlerini koruyarak yaşayan kalabalık bir aileydi o evde oturanlar. Eski değerlere bağlıydılar ama güvenilir insanlardı. Bense geleneklerin dışında kalmış, başkalarının açıkça söyleyemedikleri ama öyle düşündüklerine kesin olarak inanılabilen –onların gözünde– “Kolaylıkla flört ediyor ve taşınmaz mal edinmiyor” dedikleri yarı ahlaklı birisiydim.

Büyük evde yaşayan aileyle de çok yakın bir ahbablığım yoktu. Bu düşünceleri yüzünden i düzeni karmaşık toplumda, bana güvenen parmakla sayılacak kadar az insandan biri o ailenin yakın dostuydu. Belki beni bu arkadaşım aracılığıyla ismen tanıyorlardı. Doğru, içinde yaşadığım toplumda ismimi bilenler vardı. Ama beni, toplumun kurallarıyla uyuşan bir insan olarak içine almadığı, çoğunluğun benden uzak durduğu da gerçekti.

Gene de sıkışık bir günümde, yanımda, yakınım olan, huyları biraz da bana benzeyen birkaç kişiyle birlikte o aileye sığındım.

Ailenin reisi olan kişi –kuşkusuz servetin sahibi oydu– beni güler yüzle karşıladı. Hakkımdaki söylentilerden hiçbirini anıştırmadan evde kalabileceğimizi, istediğimizce rahat davranmamızı söyledi. ‘İşte başkalarının yitirdikleri eski, yüksek gelenekleri hâlâ koruyan kişilerin görgülü davranışlarından biri’ diye düşündüm. Biraz suçluluk duysam da –değersiz kalabalığın görüşlerine aldırmadan– durumu olağan karşılıyormuş gibi davrandım. Büyük evin sahibinin benimsemiş olduğu dostumun benden ona birkaç kez söz etmiş olması, beni, yanımdakilerle birlikte kabul etmesine yetmişti. Zaten karısı ve çocukları ile birkaç günlük bir yolculuğa ıkacaklarmış, biz evde daha da rahat kalabilirmişiz.

Ev sahibi de evden ayrılınca, beraber olduğum birkaç dostla birlikte gerçekten daha rahat hissettik kendimizi. Kocaman mut-

fakta yiyip içiyor, bağırarak  akala ıyor, içten kakhahalar atıyorduk. Ama boş değildi ev: Bu büyük ailenin evine pek çok akraba gelip gidiyor. Gece yatısına kalanlar da var. Bunların içinde otuz ya  çevresinde olan güzel kadınlar da. Birkaç kattan oluşan, ama pek çok sayıda odası olan, geniş koridorlarıyla kırsal araziye yayılan bu büyük evde, hepsi de kendine kalacak bir oda buluyor, törensiz bir sakinlikle odalarına yerle iyorlardı. Rastlantısal olarak o odalardan birinin kapısını a tı ımda, bu güzel akraba kadınları yarı çıplak, bir yatağın üzerine boylu boyunca uzanmı  olarak görüyordum. Çoğunlukla yer yatağına benzeyen, d  emededen biraz yüksekçe çok rahat yataklar bunlar.

Kuşkusuz çok çekici kadınlar bu otuz ya  çevresindeki kadınlar. En iyi okullarda okumuş oldukları, modern bir kent yaşamından geldikleri, burada, bu kırsal yerdeki evde eski, çocukluk dönemlerinin köy yaşamını yeniden tatmak istedikleri anlaşılıyordu. Böylesi mutlu bir duygusal değişim sırasında her çeşit gerginlikten de kurtulup çok rahatladıkları ortadaydı.

Onlara yaklaşıp a   önerisinde bulunmanın şimdi evde olmayan ev sahiplerine karşı büyük bir ayıp olup olmadığını düşünüyordum. Özellikle de geleneksel değerlerini korumu , belki bu gayretinden ötürü de v cut a zayıf kalmış, okumuş ama gene kırsaldaki yerine dönmüş, eski giyimini, ku amını de i tirmemi  olan aile reisine karşı. Ama akraba kızlar bu kaygıları taşıyor gibi değillerdi. Odalarının kapısından içeriye doğru bir adım atınca, hemen yattıkları yere sürüklüyorlardı insanı.

Büyük evde kaldığım günlerde arada bir kente de indim. Deniz kıyısındaki yolu tuttu ımda –kuşkusuz bir taşıt yolu değildi bu, birbirine eklenen keçi yolları olduğu da söylenemez– kıyılarla deniz arasında, arada bir geçit de bulamadı ım, ayaklarımı suya sokarak kıyı boyunca y r d   m bir yoldu. El de memi  bir doğa! Bu g zerg hta sadece deniz, rüzgâr, kayalar, bitki  rt  s  ile ta lar vardı. Yol alırken –doğanın içinde– yalnızlık duymamak da olanaksızdı.

Bazen de kente ulaşmak için deniz kıyısına inmiyor, daha yüksek bir yerden geçen, araba geçişine elverişli yolları izliyordum.

Deniz kıyısından gidi erimde, bazı yörelerde kayalıkları açmak çok zor olduğundan kente varamayıp geri d nd   m de

oluyordu. Karayolundan gitmenin bir sakıncası da vardı: Yolda karşıma ahalisinin beni benimsemediği, adeta düşmanca davrandığı bir köy çıkıyordu. (Bir defasında onlardan kaçıp köy alanındaki bir ağacın yükseltilerine, dallar arasına oturtulmuş bir hamağa saklandığımı da anımsıyordum.) O köyden hemen uzaklaşıp da, en azından –bana duyulan karışıklığın daha az olduğunu düşündüğüm– başka bir köye aceleyle vardığımda, bu ikinci köyün ilkiyle hemen hemen aynı olduğunu, bazen de başka bir köye ulaşayım derken gene birinci köye indiğimi anıyıyorum. Kente hiç ulaşamamış mıydım? Bilmiyorum. Defalarca bu ağırbaşlı, gelenekleri sürdüren ev sahibinin evine sığındığıma göre, kuşkusuz kente birçok kez dönmüş olduğum düşünülebilir. Ama şimdi kent sanki gerçek ayrıntılarını gözümün önüne getiremediğim bir imge benim için. Kuşkusuz kırdaki büyük evde kaldığımız günlerde gülüşüp eğlendiğimiz, bütün yaşamımızı ilgilendiren birçok soruna değindiğimiz, güzel akrabalarla ikinci kattaki salonda körebe ile elim sende oyunları oynadığımız, sonra da odalara saklanıp seviştığımız zamanlar da oldu. (Erkeklerle kadınlar arasında oynanan bu oyunların cinsel aşkı kızıştırdığını bilen bilir.)

Bu sevişmeler, o neşeli hava içinde bir sorun da yaratmadı. Evin reisi eve döndüğünde ben ve yanımdaki bir iki sessiz arkadaşım oradaysak, bu ilişkilerle oyunlar ona hizmetçiler tarafından fısıldanmış olsa bile, o her nitelikli insan gibi renk vermedi. Gülümsemeyle de değil, belki sadece olumlu ya da olumsuz bir yana çekilemeyecek tarafsız bir dudak bükülmesiyle geçiştirdi bu küçük yaramazlıkları. Dikkat ederseniz bunun küçümseyici bir dudak hareketi olmadığını anladınız. Bu hoşgörüsünün sınırlarının geniş olduğunu imleyen bir kıpırtıydı sadece. Kişilere değil, olan bitene yönelikti.

Benim yaşımda böylesi bir yaşam sürdürülebilir miydi?

Uzakta, her istenildiğinde ulaşılamayan kentte de gözlemlenen, ama daha çok kendini büyük eve yakın köylerde açıkça duyuran güncel yozlaşmış ahlaktan, beni “içlerinden” kınadıklarını belli eden köylülerden uzaklaşıp, tutucu görünse de kuşkusuz çok daha hoşgörülü olan, daha eski bir ahlak anlayışını koruyan büyük eve sığınarak geçirilen bir yaşam... Hepsinden kaçarak çok uzakla-

ra, kente giden yolu çevreleyen dalgalı denizin çok ötesindeki, bu sahilden belli belirsiz görülen تنها adalara mı gitmek, yoksa sürdürmek mi gerekiyor bu yaşamı? Evin reisinin evini benle yanımdaki birkaç dostuma bırakarak gittiği günlerde, birdenbire odaları dolduran güzel akraba kızların verdikleri tadı düşünerek katlanmalı mı bu ikileme?

Kendi Evine Varamamak

İçinde annemin oturduğu Feriköy'deki o eve de varamadım. Başıma gelenler bir ögle uykusu d ş  gibiydi. Vazgeçemediğim  gle uykuları gibi.

Osmanbey olması gereken bir yerden Feriköy'deki eve doğru yürüyordum. Yeni elbiselerimi giyip Kulis'e gidecektim. Eski yılların en moda barı! 'Kulis şimdi ne haledir kim bilir?' diye düşünüyordum. 'Her yer gibi orası da mı bozuldu?' Yürürken, vakit kazanmak için üzerimdeki giysileri  ıkarıyordum. Hemen her gün evde giydiğim gündelik pantolonumu da çıkarıp, sağı taraftaki bodrum kata doğru genişleyen kocaman bir dükkânın tezgahlarına doğru çıkarıp attım.

Birkaç adım atınca bunu dalgınlıkla yaptığımı fark ettim. Pantolonsuz nasıl devam edebilirdim ki yola? Geri dönüp pantolonumu aradım. D kk nda  alışan işçiler beni tanıyorlardı. Demek ki yıllardır burada çalışıyorlar. Bodrum kata doğru inişimi coşkuyla karşıldılar. Pantolonumu sordum. 'Onu  ıraklar kaldırdı' dediler. Onların seslenmelerine kalmadı, çıraklar ıslanmış pantolonumu hemen getirdiler. Hepsi de aynı boyda,    esmer  ocuk. Pantolonumu attığım yer balık tezg hlarına benzer bir yerdi. Islak pantolonumu endişeyle yokladım. Arka cebine koyduğum cüzdana da dokunulmamıştı.    eski işçi bana büyük bir sıcaklık gösterdi. Birinin elini sıktım. Bıyıkları olan gelip boynuma sarıldı. Halktan insanlardı. Beni hep burada, uğrayacağım evimde, mahalleimde görmek istiyorlardı.

Bütün bu olaylar biraz kayđı verici bir hava içinde geçse de –ortalıkta yapıların açık seçik görülmesini önleyen belirsiz bir du-man vardı sanki– gene de iyiydi. Fakat kötü olan bir şey de vardı: Uzak Kuzey'den kendi kentime geliyor, ama oraya buraya takılarak, annemin kendi başına oturduğu, benim de eski-yeni eşyalarımın bulunduğu eve bir türlü gidemiyordum. G rmem gerektiğini sandığım birçok insan da vardı. Uğramayı aklımdan geçirdiğim birçok yer de. Oysa ne gereği vardı bütün bunların?

Çoğu kez (dönüş günüm yaklaşıyordu) henüz Feriköy'deki eve uğramamış oluyordum. Bir uğrayabilsem, acele acele giysilerimi değiştirsem, bu arada da artık yaşlanmış olan annemle konuşsam gene de sorun çözülmüş olurdu. Ama hevesler, beceriksizlikler, vakit darlığı, her şey önlüyordu bunu. Ulaşamamak... bir ulaşamamak sorunu vardı.

(“Toprak ayaklarımın altından kayıyor sanki.”)

Sanırım hiç yoktan ortaya çıkan bunca karışıklık içinde durumumu belirleyen oydu. Ulaşabilmeliydim. Temel isteğim buydu: *evime varmak*. Niçin burada sürüklenip duruyordum. Osmanbey'deki caddede sıralanan atölyelerde beni unutmamış olan, makine yağına bulanmış o genç işçiler de varken.

Deniz Kaptanı Sokağı

Kentin bu oldukça düzenli bölümündeki ana caddede yeni açılmış “Avrupai” pastanelerin birinde oturduk, akşam vaktini bekledik. Gergin bir yaşam süren erkek kardeşimle onun yedi yaşındaki çocuğu.

Onlar, ikisi, benim yerlisi olduğum ama terk etmediğim, bu büyük kente gelmişlerdi. Yerlisi değillerdi bu kentin, uzaklarda, uzaklarda yaşamışlardı. Sanırım gelişlerinin ikinci günüydü. Fakat bu ışıklı pastaneye ulaşınca kadar geçtiğimiz yollar, kardeşimde, bu kentte bir gece gezisi yapmak hevesi uyandırmamıştı.

Kalabalıklaşmış bir kent. Sadece ana caddede yan yana açılmış bu aydınlık pastaneler güzeldi. Sarımsaklı ışık gözleri rahatsız etmeyecek kıvamdaydı. Garsonlar da arkadaşça davranıyorlardı insana.

Caddeye çıktığımızda evlerimize dönmekten başka bir düşünce-
cemiz yoktu. Kardeşime:

“İnsan bu kente geldiğinde elbette kardeşinin evinde kalır” dedim. “Buraya çok yakın. Arkada. Orada annemiz de yaşıyor.”

Dalgındı. Hiçbir şeyle yakından ilgilenecek gibi bir hali yoktu. Söylediklerimle de. Sonra yavaşça:

“Ama dün gece –söylediği isim kentin tanınmış, modern bir ailesinin ismiydi– onlarda kaldım. Bu gece de oraya gideceğim.”

Bu seçim hoşuma gitmese de, üzerinde durmadım. ‘İnsanlar işte böyle aldırışsız oldular’ diye düşündüm. Kardeşim o tanınmış ailenin yanında kalmakla ne umuyordu ki? Ne zevk veriyordu bu ona?

“Ama bu çocuk, nereye gidecek o?”

Kardeşim:

“Kendi yolunu bulur o. Dün gece kaldığı eve kendi başına gitti. Baksana, ne güzel konuşuyor!”

“Ama gene de bırakamam ben onu.”

Elbette çocuğum gibi seviyordum bu küçük erkek çocuğunu. İncecik bir çocuktı. Gerçekten çok iyi konuşuyordu. Hemen hemen dildeki, kullanılan sözcüklerin hepsini biliyordu.

Pastaneden çıkmıştık. Biraz ötedeki dörtyol ağzındaydık.

“Sen benimle gel bari” dedim ona. “Benim de oraya, evimize, bu ziyaretimde ilk gidişim olacak. Sen de benim yanımda kalırsın.”

“Olmaz” dedi çocuk alçak bir sesle. Sanki şimdi dili biraz unutmuş ya da tutulmuş gibiydi. “Olmaz. Ben de dün gece gittiğim eve gitmeliyim.”

Üstelemenin olumlu bir sonuç doğurmayacağını anladım.

“Hangi sokakta o ev? Kuşkusuz buraya yakın değil mi?”

“Deniz Kaptanı Sokağı’nda.”

“Deniz Kaptanı Sokağı mı? Hiç duymadım.” Üstelik küçük yeğenim bu sokak ismini bir kuzey dilinde söylemişti. Onu zihnimde kendimce Türkçeye çevirdim. “Şimdi seni bıraksam, oraya dün akşamki gibi gidebilir misin?”

“Bilmiyorum” dedi çocuk. “Şimdi biraz şaşkınım... Tam bilmiyorum doğru yolu bulabilir miyim?”

Elinden tutup ileriye doğru yürüdüm.

“Bak, bu kent Ankara olsa, şu hafif meyille ileriye doğru uzanan sokak Paris Sokağı’dır derdim sana. Ama asıl kentim burası da olsa, bu Deniz Kaptanı Sokağı’nı hiç duymadım.”

O zaman bir düşümde, birbirine karışan, birbirini keserek uzanan birçok sokak gördüğümü anımsadım. Bütün bu sokaklar, şimdi birdenbire fark ettiğim gibi, hiçbir yere çıkmıyorlardı. Eski yıllarda kafamızın içinde olan –arada bir akla gelen– sabah uykularında düşünülebilen değil de gerçek labirentlerdi.

Hafif meyilin başladığı yerde bir süre durakladık. Bu sevgili çocuk hiçbir şey söylemedi bana. Biraz önce pastanedeyken daha mutlu gibiydi. Şimdiyse bir sessizliğe gömülmüştü. Bilmiyorum Deniz Kaptanı Sokağı’nı bulabilecek miyiz? Ya ben, ya ben evime dönebilecek miyim? Dönebilirim, kardeşimle, kendi çocuğum saydığım yeğenim, benimle birlikte gelmedikleri için kendimi çok yalnız duymayacak mıyım?

Turnike

Kentin bu eski kesiminde –Karaköy’de– sadece eski İstanbulluların bildikleri bir geçit vardır. Arkadaki caddelere uzanan pasajlardan gelip de burada bir turnikeden, turnikenin başında bulunan adama 50 kuruş verdiniz mi, rıhtıma paralel genişçe bir caddeye çıkarsınız. Orada gideceğiniz yere sizi ulaştırabilecek taşıtlara rastlayabilirsiniz.

Turnikeyi yöneten memur 50 kuruşu aldıktan sonra demir parmaklığı çevirdi. Akşam yemeği zamanı dostlarınıza vereceğiniz ziyafet için alışveriş yapmış, bu büyük, uzun koliyi kaldığınız lüks otele kadar götürecek uçağın bagajına vermiştiniz.

Siz tam turnikeyi terk etmiş, caddedeki kaldırıma çıkmışken, elleri tanınmış mağazalardan yapılmış karton alışveriş çantalarıyla dolu, kilolu, genç bir adam içeriye, pasajlara ulaşmak için turnikeye doğru adım attı. Şaşkınlıkla sarsıldınız: tıpkı Onat Kutlar’ın yüzü! Gövdesi çok şık, müflonlu, bej rengi trençkotla kaplıydı. İki eli de paketlerin doldurulduğu karton çantaların saplarını kavramıştı.

Onat Kutlar’ın ölmüş olduğunu biliyordunuz. Ama benzerlik bu kadar olamazdı ki! Evet, gövde Onat’tan daha kiloluydu, ama geçen zamanla kilo alınamaz mıydı?

Bile bile, ama benzerliğin büyük çekimine kapılarak:

“Afedersiniz. Siz Onat Kutlar değil misiniz?” diye sormak zorunda kaldım. Adam bu soruyla çok karşılaşmış olmaktan gelen, belki de buna elindeki paketlerle turnikeden geçmenin vereceği sıkıntı da eklenen bir tavırla, yüzünü bana çevirmeden:

“Değilim” dedi. Durgundu. Dışarıya yansıyan pek bir kızgınlık da göstermedi.

“Ama bu soruyu size yönelten kimse olmadı mı bu güne kadar?”

Bu defa karşılık vermekte acele etmedi adam. Yüzünü döndü:

“Oldu. Elbette oldu. Çok kişi bu soruyu sordu. Hatta bir defasında, Onat’ın ölmüş olduğunu bilen, sağlığında onu tanıyan bir kadın, sadece bu soruyu sormakla yetinmedi. Evine dönmekteymiş,

akşam yemeği için de biraz alışveriş etmiş. Onunla evine gitmemiz, akşam yemeğini birlikte yememiz, Onat üzerine konuşmamızı sürdürmemiz konusunda çok direndi. Aldığı bir şişe pahalı şarabı da, alışveriş çantasından çıkararak gösterdi. Sanki Onat'ın yerini dolduracaktım. Onun bütün varlığı ile. Kuşkusuz yok: Ölmüşken de yaşıyor o."

Konuşmayı daha çok uzatmadım. Adam turnikeden geçmek için sabırsızlanıyordu. Pasajın içine doğru yürüdü. Doğru dürüst bir "eyvallah" da demedi. Yorgun gibiydi.

Bu kente bir edebiyat toplantısı için gelmiştik. Eski ülkemin nasıl olup da beni çağırmış olduğuna şaşmıştım. Ama pek az kişinin izlediği, konuşanların da seslerini yükseltmeseler de yukarıdan atıp tuttuklarının belli olduğu toplantıda kendimi göstermek değildi amacım. Amacım yalnızca bugüne kadar pek de anladığımı sanmadığım, hep bir yanının eksik kaldığını düşündüğüm kanlı canlı yaşamı bu serbest günlerde gözlemlemektir.

Uçak kaldığımız lüks otelin yanına inmiş, adeta otel yapısıyla iç içe geçmiş gibiydi. Kimi havayolları reklamlarında olduğu gibi. Ama personeli tarafından da terk edilmişti. Bomboştur.

Dalida göründü. Çok güzel bir makyaj yapmıştı. Özellikle gözlerinin çevresini çok güzel boyamıştı. Yarı renkli gözlükleri vardı, kaskete benzeyen şapkası da başındaydı.

"Dalida" dedim. "Kimseyi bulamıyorum. Bagajdaki upuzun kolimizi nasıl alacağız?"

"Bak, burada bagajın alt kapağı açılmış gibi görünüyor."

Uçağın bagajına elimi uzattım. Tam bu köşede bir paket vardı ama bizimki değildi. Onu yere koydum. Bizimkine benzeyen, ince, uzun, tahtadan bir kasa ile çevrelenmiş koliyi çektim çıkardım. Tıpkı bizim kolinin uzunluğundaydı. Ama başkasındı. Benim üç dört kiloluk nefis bir bifteği yerleştirdiğim köşesinde geçirgen bir şeye sarılmış elektronik bir aygıt vardı. Çaresiz kaldığımı düşünüyordum ki, bize yardım edebileceğini sandığım genç otel personeli aklıma geldi. Otelin zemin katında, onları bulabileceğim yerde, bütün personelin duş yapmakta olduğunu gördüm. Beni otele gelişimde odama çıkarmış olan, edebiyat toplantısı için geldiğimi bilen Piccolo hemen havlusuna sarındı, giyinirken de bana bu konuyu

merak etmememi, uçağa girebileceğini, benim kolimi de bularak odama ulaştırabileceğini söyledi.

“Nefis bir çocuk” dedi Dalida.

“Doğru.”

Dalida ile ben, açık renk halı döşenmiş geniş otel lobisine doğru yürüdük. Bu loş ama ışıkların bilinçle yerleştirilmiş olduğu lobiye yaklaşan çay saatine ya da otelden çıkıp başka lokallere, alışveriş merkezlerine ulaşmak isteyen şık giyimli insanlar doldurmuştu.

Aslında bu anlatı turnikenin yakınında karşılaşılan genç adamla başlamıyordu. Belki sonucu da bittiği yer olmayacak. Tersine, Dalida ile ulaştığımız lüks otelde başlıyordu:

Onat Kutlar’ın sevgili karısı Filiz, bu lüks otelin çok büyük bir *café-bar*’ı andıran geniş salonunun yöneticisi gibiydi; belki sadece başdanışmanıydı.

Ben, her zamanki gibi, edebiyat toplantısının yapıldığı salonun kapısından bakmış, içeride beş altı dinleyicinin olduğunu, kürsüde de yeni türemiş züppeleri andıran genç bir yazarın konuştuğunu görmüştüm. O zaman bu toplantıya çağrılmış, benim gibi birkaç kişi varsa, bunun bize geçmişin bütün acılarına sırtını dönmüş olan (artık kış mevsimindeki sonsuz Rus ovası, o ovadaki ıssız köylerde genel savaşta öldürülen günahsız insanlar, buzlu havada bir ipe asılmış gencecik kızlar, rüzgârın savurduğu kar anımsanmayacaktı. Gogol’ün betimlediği çamur içindeki tatsız köy yolları, kasabalar da) çağdaş ekonomik toplumsal görüşlerin –biz dinlemesek de– propagandasını yapmak, beş on gün için bize lüksün kapısını açarak düşüncelerimizi etkilemek olduğunu düşündüm. Seminerin yapıldığı salona girmeyerek doğruca kalabalık olan *café-bar*’a yöneldim.

Biz kızlı erkekli geniş bir arkadaş topluluğu olduğumuzdan, biraz önce Dalida’nın tam yardımcı aradığım yerde belirmesi gibi, birbirimizden uzun zaman uzak kalsak da, karşılaşıncı kaldığımız yerden yaşamaya başlıyorduk. Onlar seminer için gelmemişlerdi ama buradaydılar.

Filiz bana kendi buluşu, adeta büyülü bir “enstalasyon”u göstermek istiyordu. Aslında düşünce (ya da kavram) basitti. Bizim arkadaşların genellikle orada oturmayı seçtikleri kapıya uzak ol-

mayan bölümün önünde, *café-bar* kalabalığı içine doğru uzanan dar koridora Filiz doğal haliyle geliyor, fakat siz oturduğunuz yeri biraz sağa ya da sola doğru değiştirdiğinizde onu çok parlak, çok saydam bir camın ardında, günümüz kadın dergilerinin kapaklarında yer alan fotoğraflardaki gibi daha makyajlı, kıpırtısız bir duruş halinde görüyordunuz. Küçük yer değiştirmelerinizle size yansıyan parlaklık, araya giriveren belli belirsiz o büyülü camlar aracılığıyla sağlanıyordu. Aslında araya giren camı görmek hemen hemen olanaksızdı. Bu aracı geçirgen, o da çok güç olarak ancak sonradan fark edilir izlenimi veriyordu. Ama asıl şaşırtıcı olan bu camların gerçekten olmamasıydı. Büyü de buradaydı işte.

Bu enstalasyon gösterisinden sonra Filiz:

“Bütün kız arkadaşlarımızı buraya çağırıp hepsini ayrı ayrı bu camların ardından göstereceğim” dedi.

“Çok, çok ileriye gitmiş bir ‘kavramsal sanat’ denemesi galiba bu” dedim.

“Öyle değil mi?”

“Öyle.”

“Dijital denilen şeyin çok özel bir kullanımı olmasın?”

“Kuşkusuz öyle” dedi Filiz. “Maddi varlığı olmayan bir dijital.”

“Pnömatik ve dijital.”

Aklının alt katmanlarında, görünmezi görünür kılan Iraklı mu-tasavvıf Cüneyt’in derin mistik ustalığı geldi. Ama “derinlik” konusuyla ilgili bu anımsamayı konu ağırlaşmasın diye söylemedim. Günümüzde kalmak doğruydu. Ama gene de ileriye dönük fikir sürmek gereksinmesini duydum:

“Neden hepsi birden, bir *show* gibi görünmesin?” dedim. İmgelemimde Uzakdoğu’da –Çin’de, Japonya’da, Hongkong’ta– büyük, renkli, ipek bayraklarla gösteriler yapan topluluklar uçuştı. Sonuçta böyle bir arkadaş topluluğu değil miydik biz?

O gece benim verdiğim akşam yemeği bu çok geniş *café-bar*’ın her zaman oturmayı alışkanlık edindiğimiz bölümünde gerçekleşti. Çok da başarılı bir akşam yemeği oldu. Etler yarı kanlı pişirilmişti. Şarap ve viski servisi de yeterince güçlüydü. Herkes neşe içinde aklına geleni anlattı. Ama gene de konuşmaların bir eksenini vardı. Espriler uçuştı ve yerlerine kondu.

Salonun kalabalığı yerli yerindeydi. Bizim arkadaş topluluğunun bulunduğu yer de öyle. Yabancı ülkelerden gelmiş orta yaşlı züppe topluluklarından aşağı kalmıyorduk. Ne de olsa bizim çocukların da bir görmüş geçirmişlikleri vardı. Belki de ötekilerden daha da fazla.

Kuşkusuz İstanbul'dan geçip de, Karaköy'de, rıhtımın arkasına düşen sokaklarla, o pek de geniş olmayan caddeleri görmemek, İstanbul'u görmemiş olmak demektir. Pasajlardan caddeye açılan turnikeden geçmemek de belki öyleydi. Bu mevsimde yağmur sık yağdığı için bu sokaklardaki kaldırım taşları arasında biraz ıslaklık, hafif bir çamur da vardır. Bu sokak zeminleri, bu zeminler üzerine yerleştirilmiş parkeler asıl İstanbul demektir. Diyeceğim, İstanbul'u en çok duyuran şeylerdir bunlar. Kendine özgü rüzgârları gibi.

Günümüzde dünyanın bütün büyük kentlerine yayılmış olan lüks otellere de bir diyeceğim yok. Onlardan birinde bir arkadaş topluluğu ile değil de yalnız kalıyorsanız, yalnızlık içinde de oldukça rahat günler geçirebilirsiniz. Her istediğinizi de otelde bulmanız olasıdır.

Doğrusu uçaklar da giderek daha yakınımıza geliyor. Gündelik yaşamın bir parçası oldular. Büyük otellerin giriş kapılarına kadar yanaştıkları gibi, yakında apartman bloklarının arasındaki yollara da inebilecekler.

Enstalasyon (kavramsal sanat) son birkaç yıldır ilgi odağı olma niteliğini azaltmış görünse de, sanırım daha bir süre devam edecek. Kimi yerlerde atakta çünkü.

Tysta Gatan

Kentin hemen hemen bütün sokaklarını tanıdığımı düşünürken, güneşin çıktığı bu mart ayının son günlerinden birinde, birdenbire, o güne kadar hiç görmediğim bir sokağın önünde çakıldım kaldım. Beni durduran, bu biraz da eğri sokaktaki beş katlı yapıların hepsi birbirinden farklı pastel renklerle boyanmış düzgün ön yüzleri değildi. Sokağın başındaki düzensiz dalları sokağın bütün girişini kaplayan bir Van Gogh ağacıydı. Ressamın resimlerindeki gibi dalları çeşitli yönlerle kırık çizgilerle uzanan çok güzel bir ağaçtı bu. Kuşkusuz bu amaçsız sabah yürüyüşünden sonra yeniden onu görmeye gelecektim.

Sokağın girişinde, solda yer alan yapıların sadece iki metre kadar kaldırıma uzanan bahçemsi bölümlerinde de başka bir ressamın ilk dönem resimlerindeki sokak fenerlerini andıran, madeni bir direk üzerine yerleştirilmiş iki fener vardı. (Bu küçük yazı ressam isimleriyle dolmasın diye o ressamın ismini not etmeyeceğim). Şaşırtıcı güzellikte bir sokak! Parıltısını sessizlik içinde saklayan. Aynı biçimde bir fener de, biraz ötede, bu daracık bahçelerin bittiği yerde, kaldırımda yer alıyordu.

Kimseler yok sokakta. Yapıların pencerelerinde de kimseler görünmüyor. Sadece karşı sırada, bir üçüncü kat penceresinde kurutulmuş sarı çiçekler, içeride, pencerelerin önüne konulmuş.

“Sessiz Sokak” gerçekten de çok sessiz. Birkaç yapıyı geçince bu sol taraf hafif bir kıvrım yapıyor. Sağ taraftaysa, bu 50-60 metre kadar uzanan sokağa ulaşan başka bir sokakla birleşiyor. Sola dönünce ismi bir Alman kentinin ismine benzeyen sokaktan, gene geldiğim bulvara çıkıyor. Sessiz sokağa bulvara vuran cılız mart güneşi vurmuyor.

Amaçsız bir geziydi çıktığım. Güneş altında yürümek istiyordum. Evdeki yazı masasını terk etmedikçe gün daha zor geçiyor. Öğleden önce yapılan bu yürüyüşler günün daha kedersiz geçmesine yardım ediyor. Çok derin olmasa da bir kedere dalıp gitmek hiç

de iyi değil. Oysa ‘hiçbir keder yok işte’ diye düşünürüm. Ama büsbütün amaçsız değil bu gezintiler. Açıkça anlaşılıyor ki, günün kederinden uzaklaşmak amacını taşıyor. Güneş de bu amacı kolaylaştırıyor, kederden uzaklaşmaya yardım ediyor. Böylece derin sorunlara, ikilemlere düşmeksizin yaşıyorum.

“Sessiz Sokak” gibi bir yere rastlayınca öz varlığımı bulduğumu hissediyorum diye not etmeyeceğim buraya. Çok kullanılmış bir deyimdir bu öz varlığını ya da “kendini bulmak.” Bir şey bulmuş değilim. Amacım o değil. İnsan eğreti dokunuşlarla yaşadığı kendine büsbütün yabancı bir ülkede kendi varlığını nasıl bulabilir? O güne kadar görmediği bir sokağa rastlamaktan mutluluk duysa da. Düşlerimde kendi evimi arıyorum. Kendi evime varmak amacım. O ev artık yokluğa karışmış olsa da.

Aşkın Metafiziği

Ondan ayrılmanın acısını duydum. Bırakıyorum onu. Sevdığım halde bırakmak zorundayım. Kopamadığım bir bağlantım var çünkü. Kopamam. Kafamdaki bu karardan habersiz o. Ama gene de bir şeyler sezdiğini sanıyorum.

Belki biraz daha farklı durum: O da benden uzaklaşmayı kararlaştırmış gibi. Sanırım böyleydi karşılıklı konumumuz. Beni içten içe çok sevdiğini sanıyorum. Onun için de –belki– çekici yanları olan bir ilişkiydi ilişkimiz. Ben de bütün bütüne âşığım ona. Onu bırakıyorum ama sonra yakın ya da uzak bir gün onsuz yapamayacağımı anlarsam nerede bulabileceğim onu? Acıyla kıvranacağım. Her şeyimi yitirmiş gibi olacağım. Aşkın içindeyim çünkü. Çıkılamaz aşkın içinde. Bilinçli yaşamı aşar o. Bilmiyor muyum bunu?

Kentin pek de önceden görmediğim alçakgönüllü bir mahallesindeyiz. Düzensiz, açıklık bir yerde. (Düşlerde ne güneş doğar, ne de karanlık büsbütün bastırır. Gri, anlamsız, göz kamaştırmayan bir ışık vardır. Batıcı olmayan bir ışık). Ondan ayrılırken bir şey söylemiyorum. Kararımı gizli tutuyorum. İleriye doğru yürüyor o. Giden herhangi bir insan değil ki! Benim en derinden sevdiğim biri. Onu kendi gövdemden bile ayrı tutamıyordum. Özgür, ama sevgisiz kalacağım. Benzersiz bir aşkı da başaramadım. Aşk razı olmak, onun için her şeye katlanmak değil mi? Vermek, sadece vermek değil midir aşk?

Yalnız başıma soldaki sokaklara doğru yürüyorum. Dümdüz yüzleriyle, genel olarak üç katlı evlerin sıralandığı bir örnek sokaklar bunlar. Ortalıkta kimseler yok. Evime varmak için kestirme yollar arıyorum. İlk defa karşıma çıkan bu kestirme yollar evime ulaşmama elverişli değil. Eskiden kullandığım hemen bir üstteki sokağa dönmeliyim.

Kendi başıma –o henüz bir şey söylememişken– ondan ayrılma-ya karar vermiş olmam bir insana karşı işlenmiş bir suç değil mi? Bir insana karşı işlenmiş olan suç bütün insanlığa karşı işlenmiş

sayılmaz mı? Kuşkusuz görünmeyen cezaları var bu davranışların. Belki de şimdiden çekmeye başladım o cezalardan birini. Kuşkusuz aşk bu. Bir gece uykuda bastıran bir düşünle dönüp gelirse, “çığlık çığlığa uyanırsam” çaresiz kalacağım. “Varlığımın bir hiç olduğunu kavradım” gibi felsefi düşüncelerden uzak tutayım bilincimi. O satırlar kitap sayfaları arasında kalsın. Ama o zaman ne kalmış olacak ki elimde? En korkunç düşler de dönüp gelen yitirilmiş şeylerin bilince ulaşması değil mi? En korkuncu düşler değil mi?

Kapı

Oradaydım. Burası egzistansiyalistlerin “dünyada olmak” dedikleri gibi bir yerdi. (Bu ortam başka türlü anlatılamaz; kitaplara başvurmak gerekir.) Ama dünyada oluşumun bir işareti yoktu. Oldukça aydınlık bir ortamdaydım. Ardımda bir kapı duruyordu; o kapıdan girmiş olacaktım. İçeride bazı genç insanlar vardı. Sanırım kimileri de samimi dostlarım olmasa da, az çok tanıdığım kişilerdi. Ama göze çarpan şey, baş tarafı kapı yönünde olarak yerde yatan çok güzel bir çıplak kadın gövdesiydi. Yarı bilinçli, bu sağlıklı, sağlam, beyaz gövdeyi görmezliğe gelmenin daha doğru olacağını düşündüm. Kıpırtısız uzandığı için de onunla hiçbir ilgi kurmamam –benim bu yolda hiçbir girişimde bulunmamam– gerektiğini kararlaştırdım. Saçları kısaydı, erkek gibi tıraş edilmişti. Ama teninden daha esmer, dudakları biçimli bir kadınlık organı vardı.

Baş dönmesine tutulmuş değildim. Tersine çekimser bir tavır takınmaya çalışıyordum. Fakat biraz sonra kendimi bu hareketsiz gövdenin bacakları arasında buldum. Kadınlık organına eğilmiştim. Aklımdan geçen düşünce olumsuzdu: “Ama o hiç kıvıldamayacak, bacaklarını açmadığı gibi, onları kıvırmayacak da.” Oysa davranışı tersineydi: Bu heykelsi, çok güzel kadın gövdesi bacaklarını açıyor, dizlerini biraz da olsa yukarıya doğru kıvrıyordu.

Biçim Değiştirme

Kuşkum yok, benim kadar hızlı koşuyor. Beni yakalama olasılığı çok fazla. Bütün g¼c¼mle ondan kaçıyorum. Y¼z¼ benim y¼z¼me benziyor. Sadece yanaklarında bir biçim değişimi var: Bu peltemsi yanaklar, sadece yanlarda bırakılmış uzun bir sakal gibi aşağılara sarkıyor. Boyu da benim boyum kadar. Soyunsa, öyle sanıyorum ki, tıpkı benim gövdem gibi bir gövde çıkacak giysilerinin altından. Benle benzerliği var, hem de benden çok uzak acayip bir yaratık bu. Durmam, onu beklemem için bağırıyor. Durmazsam kucağında tuttuğu bebeği çevredeki hendeklere savuracağını söylüyor. Kuşkusuz bu durumda bebeğin öl¼m¼nden beni sorumlu tutacak. Durup da ona yakalanmadığım için bu korkutucu cinayetten ben sorumlu olacağım. Beni yakalayınca ne olacak? Kesin olarak biliyorum: gövdesi benim gövdemın içine girecek. Böylece ben de değişmiş olacağım. Sanırım *iğrenti* duyduğum onunla birleşmiş olacağım. Düş¼nceleri de benim düş¼ncelerimin üzerinde yuvalanacak.

Zengin Mahallesi

Kentin bu lüks mahallesine takıllı arkadaş bulmakta güçlük çekiyorum.

Aklı başında bir tanıdığım sorabilir: “Peki neden eski mahaleni bıraktın? Kentin öteki yakasını, öteki yakadaki mahalleleri, oralandaki bir yığın dostu?”

Karşılığı çok açık bu sorunun: “O mahalleler dağıldı. İnsanlar göçtüler. İlk sevgilim öldü. Başka insanlar geldi. Arkadaşların bir bölümü de yok artık. Hatta birisi Anadolu’nun ortasında çıkarılan bir yangında yanarak öldü. Şimdi derin bir sessizlik var mahallelerde. Boşluk. İbadet için camilere, mescitlere koşan insanlar...”

Kuşkusuz bu yeni mahallede dolaşmalarında içimin erince ulaşması için üç beş yakın arkadaş bulmam gerekli. Benimseyebileceğim, her şeyi konuşabileceğim, duygu dengi olmasa da (herkesin duygu dünyası ayrı kuşkusuz, özellikle erotik konularda) kafa dengi arkadaşlar. Oysa hiçbir şey konuşmadığım insanlar oturuyor bu lüks mahallede. Kahvelerde de, barlarda da, lokantalarda da uyumlu dostlar bulmak kolay değil.

Kadınlı erkekli birkaç toplulukla arkadaş olduğumu sandım. Olmamışım. Açıkçası yanımdan kayıp gittiler. Başka bir sınıfın insanları sanki onlar. Ben ne kadar iyi giyimli olsam, anlayışlı, sevimli davransam da benim başka bir sınıftan olduğumu biliyorlar. Bu bilgilerini gizli tutsalar da, davranışlarına yansıyor bu: “Eyvallah” derken hafifçe gülümsemelerine, yeniden buluşma tarihinden hiç söz etmemelerine, hemen dönüp gitmelerine, giderken arkalarına dönüp hiç bakmamalarına... Aslında derinlemesine hiçbir şey konuşmamış olsak da benim kafamın içinde başka düşünceler, başka deneyler, şu sırada gazetelerde çokça kullanılan bir deyimle başka *görüş açıları* olduğunu seziveriyorlar. Sanki eski yıllara dönük çok sağlam, şaşmaz haber alma sezgileri var. Bu yüzden bu mahallede arkadaşsız yaşıyorum. Ama içlerinden birini dışta tutmak gerekli.

Otuz beş, otuz yedi yaşlarında, uzunca boylu, esmer bir adam bu. Siyah saçları başının tepe bölümünde seyrekleşmiş. Yanlardaki saçları seyrek değil, ama iyi bir berberce kısa olarak yoluna konulmuş, düzgünce taranmış. Tepedeki seyrek saçlar uzun bırakılmış, özenle arkaya taranarak başa yapıştırılmış. Güzel bir saç tuvaleti bu. Amerikan filmlerinde gördüğüm ikinci derece rollerde oynayan, ama gene de çok tanınan yakışıklı bir oyuncuya benziyor. O oyuncu kuşkusuz Yahudi asıllı bir Amerikalı. Bu lüks mahalledeki biricik dostumun da Yahudi asıllı olduğu düşünülebilir. Fakat söz konusu olan bu değil. O benimle olan dostluğunda, içsel sorunları konuşmasa da nazik bir koruyucu gibi davranıyor bana. Yalnız olduğumu anlıyor. O yalnız değil. Bu mahallede birçok toplulukla dostluğu var. Oldukça da tanınıyor. Benim kendimi yabancı hissettiğimi biliyor. Kim bilir, onun kimliğinin derinliklerinde de, su yüzeyine çıkmayan bir yabancılık tümörü vardır da onun için beni koruyordur.

Şık giyim mağazalarının sıralandığı caddede dolaşırken o söyledi bana, bu mahallede oturan, “başkaları üzerinde de” biraz sözü geçen bir genç kadının benimle tanışmak istediğini. Kadın “belki” çok güzel değildi ama kendini kabul ettirecek bir gücü vardı bu zengin züppelerin oturdukları mahallede. Bana yakın olan yanı da, sistemli olmasa da, geçmiş yıllarda birkaç çeviri yapmış olmasımı. Böylece kültür dünyasına açılmış kadın. Onunla pek çok konuda anlaşabilirmişim.

Dostuma dönerek ‘bana gösterdiğin yakınlığa teşekkür ederim. İşte bu karar anında da beni yalnız bırakmıyorsun’ diyecektim ki, bu yeni mahallede içinde bulunduğum yalnızlığı kimseye söylememek konusunda kendi kendime aldığım karar aklıma geldi. Öte yandan gösterdiği dostluğun üzerine basarak onu bana daha yakın olmaya zorlamak istemiyordum. Teşekkürlerle yaratılan hiçbir borçluluk duygusu olmamalıydı aramızda. O yüzden, bu tanışmaya aracı olacak, onun –bu popüler dostumun– Elçin adlı kadın arkadaşının burada bir zemin katta olan, ama arkasında bir terasla geniş bir bahçeye açılan küçük dairesine girerken sadece ona gülümsemekle yetindim.

Elçin Hanım’ın kapısını çaldık.

Elçin Hanım’ın dairesinde kapının açılması ile girilen –evin küçük salonu olduğu anlaşılan– holde de birbirimize dostça baktık.

Yaşamı hafife alan ‘ticaret-komisyonculuğu’ gibi bir işte çalışsa da, dostluk konusunda eski bir geleneğin izlerini taşıyor bu adam. Kim bilir ataları uzun yıllar önce bu kente geldiklerinde dostlar edinmek için ne güçlüklerle katlandılar. Belki bu yüzden o da, benim bu mahallenin insanları gibi paraya, zenginliğe dayanan niteliklerim olmadığını, eğer kimi günümüzde aranmayan niteliklerim varsa, onların da kentin bu kesiminin niteliklerine uygun düşmediğini bildiği halde gene de dostluk gösteriyor bana.

Elçin kısa boyluydu, ev kıyafeti içinde olduğu halde bulunduğu-muz bu küçük salona az çok erotik bir hava yayıyordu. Beni buraya sürükleyen dostum gibi, kadınlar konusunda azla yetinen, ilişkisi olduğu kadına birçok kadının dünya nimeti sunuşunu reddederek sadakat gösteren o bilge erkekleri severim. Dostumun da bu tür birisi olduğunu düşünüyorum. Ama Elçin gülüyor. Gülüşünün, önce pek beklemediği bir ziyaretin onda yarattığı sevinç duygusuyla, kendini belli etmek, erotizmini çevreye yaymak güdüsünden geldiğini sanıyorum. Benimle tanıştıracakları –onların iyi tanıdığı– çevirmen de olan kadın, çok güzel bir genç kadın olmasa da, gene de başkalarının görmediği kimi erotik yanları vardır diye düşünüyorum. Biraz sonra tanışmak için ona uzanacağız dostumla. Benim yaşamımda erotizmin yeri var. Ama Elçin ağzından baklayı çıkarıyor:

“Kız seninle tanışacağı için gülüp duruyor.”

“Yani beni ciddiye almıyor mu?”

Şaşırmıştı. Durakladım, sonra:

“Bir dostluk ilişkisi olacak bu. Daha ötesini kim düşünebilir ki?”

Dostuma baktım. O yanımda sessizce ayakta duruyordu.

Bu zengin mahallesinin entelektüeli olan çevirmen kadını ziyarete gidecek miyiz?

Ben kapının tokmağına elimi uzatıyorum.

Dışarı çıkacağım. Bakalım arkamdan gelen olacak mı? Hiç olmazsa ikisinden biri.

Okunmayan Yazar

Genç erkeklerin de, kızların da rahatça oturarak, hatta yan gelerek neşeyle içki içtikleri aydınlık bir lokale girdiğimde eski bir yazar dostuma rastladım. Yanına oturmamı işaret etti.

Ta üniversitede öğrenci olduğu yıllardan beri toplumsal sorunları ele alan makaleler yazan, bunları da uzun yıllardır, çok satışlı olmayan ciddi bir gazetede yayınlayan ama yazılarının okunmadığından yakınan bir yazarın –ayrıca bu yazarın çok geçerli, gerçek bir mesleği de vardı– yazılarının okunması için icat ettiği bir makineyi gösterdi bana. Kendisi, gece yarısını çoktan aşmış bir saatte, bu aydınlık lokalde bu makineyi kullanıyordu. Yazar bu makineleri kendisi parasız dağıtıyormuş. Benim yazar dostuma da *bizzat* kendisi armağan etmiş.

Kalın camdan yapılmış, silindirimsi bir mikro fırına benzeyen bir şeydi bu. Ama altında gene kalın camdan ayakları vardı. Diyeceğim, onu bir masanın ya da sehpanın üzerine koyabilirdiniz. Yazar dostum gösterdi bana: Silindirimsi bölümün kapağını açarak o esas bölüme biraz sebze, onların da üzerine biraz et parçaları ya da balık koyuyordunuz. (Dostum geniş koltuğa kaykılmış, bana göstermek için yeniden yapıyordu bu işlemi). Sonra silindir camdan kapağını kapıyordunuz. Belli bir sıcaklıkta pişiyordu içine yerleştirdikleriniz. Sonra kapağı açıp birkaç parça o yemekten yerken, gene o pek okunmayan yazarın dağıttığı, bacakları üzerinde üçgen biçimli olan kokteyl bardaklarında içilen sıvıyı da –mutlaka yemekle birlikte– içiyordunuz. O zaman gözleriniz açık da olsa, onları kapatsanız da, sadece, ama sadece o yazarın yazılarının satırlarını görüyordunuz. Bilgisayarda dizilmiş gibi düzenli satırlar. O toplumsal sorunları ele alan makalelerin art arda sıralanan paragrafları. Onları okurken başka bir yazarın yazılarına atlayamazdınız.

Eski dostuma “O içkiye benzeyen sıvıda –makale yazarının dağıttığı– baş döndürücü, diyeceğim narkotik gibi bir şeyler olmasın?” diye soracaktım, ama caydım. Çünkü dostumun bana

gösterdiği işlemi yapmakla uğraşıyordum. (Yazar dostumun bana uzattığı bu camdan aygıt da bütünüyle benim mi olacaktı?) Sıvıyı da içtim. Nitekim bir kokteylden başka bir şeye de benzemiyordu bu. Gözlerimi kapattım. Bu aydınlık lokalde gözlerimin önünden, düzenli yazılar olarak, gazeteci-yazarın son makalesinin satırları geçiyordu. Ama işte tastamam değil. Satırların baş bölümleri ile kimi satırlardaki son sözcükler silintiliydi, geçirgen bir zeminin üzerinden uçup gitmiş gibiydi. Ama gene de ana fikir anlaşılıyordu. Sanki bu makalenin anlattıklarına –oysa gazeteci-yazar mantık-dışı şeyler de söylemiyordu– sanki onun yazdıklarına tuhaf bir direncim vardı. Belki bu yüzden satırların son bölümlerinin uçup gittiği yerlerde bir Rönesans resminin arka planında olduğu gibi uçsuz bucaksız ovalarla gökyüzü görünüyordu.

Yazıcı

Eskiden beri orada kalmayı alışkanlık edindiğim, bana üst kattaki odaları verilen otelde değildim. Burası otelden çok bir konaklama yerine benziyordu. Koridorları geniş salonları andıran, duvarlarının kapılarının birleşme çizgileri çok keskin bir yapıydı 'burası. Bir tanıdığım önermişti. Askeri ya da yarı askeri bir yerdi. Çok büyük bir pansiyon gibiydi. Burada üniversite öğrencileri küçük bir ücretle ya da ücretsiz kalabiliyorlarmış.

Bomboş koridorlarda yürüdüm. Kapısını aralayınca içerisinin boş olduğunu sandığım 28 no'lu odayı peyledim. Elimdeki torbayı odaya, kapıya yakın bir yere bırakmadan önce, karşı duvar sırasındaki danışma merkezini andıran yeri, gelişimden haberdar etmeyi düşündüm. Elbette doğru olan buydu ve bu davranış hakkımda olumlu düşüncelerin doğmasının başlangıcı olacaktı.

28 no'lu odanın araladığım kapısını kapattım. Karşı taraftaki Danışma'ya doğru yürüdüm.

Burası odamsı bir yerdi. Başvuranlar bir tezgâhın önüne kadar ulaşıyorlar, birkaç metre ötede yer alan ikinci bir tezgâhın arkasında duran, iyi giyimli, orta boylu, orta yaşlarda, saçlarının bir bölümü beyazlaşmış bir başçavuşa isteklerini iletiyorlardı.

"Burada kalmaya geldim" dedim. Adımı, soyadımı açıklıkla söyledim. "Liseyi bitirdim. Askerliğimi de yaptım; şimdi bu kentte üniversitede okuyacağım."

"Tamam" dedi öteki tezgâhın gerisindeki başçavuş. "Sana bir oda verebilirim."

"Şu karşıdaki 28 no'lu oda olabilir mi?"

"Olabilir" dedi başçavuş. Her şeyi derinliğine soruşturan, kuşku bir adama benzemiyordu. Belki de bu konaklama yerinin havası buydu.

"Peki, beni kaydetmeyecek misiniz?"

"Daha sonra odaları ziyaret eden bir 'yazıcı' gelir, o kaydeder."

'Yazıcı'nın nasıl birisi olabileceğini tahmin edemiyordum. Sanı-

rım bu başçavuştan daha genç birisi olacaktı. 28 no'lu odaya doğru yürürken 'keşke askerlik konusundan hiç söz etmeseydim' diye düşünmeye başladım. Kaygı duydum. 'Yazıcı' gelip de *bu durumu* kaydettikten sonra bir araştırma yapmak gereksinmesini duyarsa, askerlik şubesindeki kütükte, benimle ilgili sayfada kocaman harflerle yazılmış olan "Güney Kafkasya komünistlerinden" yazısını görünce (sürgünde mi kalmıştım oralarda, dağların arasında?) şaşırarak; bu da bu konaktaki durumumu sarsacaktı. Kuşkusuz başçavuşla konuşurken askerliği söz konusu etmem gereksizdi. Çok, çok yıllar öncesi olmuş bir olaydı bu.

Şimdi, iyiden iyiye tehlikeye attığım bu kışla benzeri yerde kalma durumum 'Yazıcı'nın elindeydi. Onun genç bir adam olacağını sanıyordum. Uzun yıllarını bu işte tüketmiş olmayan, yaşama dönük biriye, öteki üniversite öğrencilerine göre daha ileri olan yaşım üzerinde durmayacak, bu askerlik işini de kurcalamayacaktı.

Gezinti Yeri

Oysa rahatça geçiyordu günler: Kaygılardan uzak, önemli bir şey beklemeden, bir iç üzüntüsünü sürükleyip durmadan, kendi akışı içinde.

Kentten uzak bir sayfiye yeriydi burası. Kentte oturanların kısa bir süre kalmak ya da günübirlik gezmek için geldikleri bir yerdi. İleriye doğru uzanan kıyı bomboştu. Mevsim geçiyordu. Rüzgârlı bir deniz –sonbaharın ilk rüzgârları– ilerideki küçük tümsekleri pek de yüksek olmayan dalgalarıyla dövüyordu. Sonsuz bir kıyı.

‘İnsan buraya geldiğinde kentin verdiği bütün sıkıntılardan kurtuluyor’ diye düşünüyordum. Ama hiç de öyle değildi işte konumum. Bu kez de, arada bir kendi düşüncesizliğim yüzünden, diyeceğim, elimde olmadan, kendi kendime yarattığım kaygıların en derinlerinden birine düşmüştüm: Genç bir kıza rastlamıştım; burada, biraz ötedeki küçük çarşıda, (doğrusu çok iyi dizayn edilmiş, son modayı yansıtan butikler var orada) –şu pansiyonların, otellerin bulunduğu yer– birtakım bana yabancı gelmeyen insanların arasında işte o güzel bir yüzü olan genç kıyla, bu gece dans kulübüne gitmek için sözleşmişim. Şimdi, burada, bu insansız kıyıda bunun zamansız verilmiş bir söz olduğunu anlıyordum: Bağlı olduğum, uzun zamandır birlikte yaşadığım (kuşkusuz seviyordum onu) karım, ertesi gün buradan ayrılacak, çok da uzakta olmayan oturduğumuz kente dönecekti. Onunla geçireceğim son gece olacaktı bu gece. Karımın birlikte olmamız gereken son gecesinde, nasıl yapıp da onu atlayarak, bu genç kıyla dans kulübüne gidebilecektim? Gerçekten çok kaygı verici bir ikilem içerisindeydim.

Genç kızin, günümüz genç kızlarının pek çoğuna özgü daracık kalçaları vardı. Onunla tanıştığım andan başlayarak iyice hayale dalmış olacaktım. Bilirsiniz! Genç kızlarla ilgili hayaller... Çünkü keşfedilecek başka bir koku, başka bir ten kokusu vardı onda. Tanıştığımızda, o üç dört tanıdık arasında, kendisini öne süren bir hali vardı. Belki de benim gibi olgunluk çağındaki bir erkekle buluşarak, kadınsı olmak konusundaki özgüvenini artırmayı düş-

lüyordu. O anın büyüüne kapılmıştım. Kulüp serüvenimiz çok ileriye gitmeyecek olsa da, bir anda zihnimi kaplayan, bilinen şu bayağı ‘her kadın başkadır’ gibi bir düşüncenin itiydi bu.

Kuşkusuz dünyamızdaki bayağılığın içinde ben de yer alıyordum. Böylesine küçük bir kaçamağa gereksinme mi duyuyordum? Yoksa sadece bu genç kızın çekiciliğine mi kapılmıştım? Öte yandan bağlı olduğum kadını da düşünüyordum. Onu bu gezinti yerinde birlikte olduğumuz son gecede nasıl yalnız bırakabilecektim? Buraya birlikte gelmemiş miydik? O, oturduğumuz yere yarın döndükten birkaç gün sonra ben de gidecektim ardından. Burası uzun, تنها kıyılarıyla bir gezinti yeri idi sadece. Fakat insanı şaşırtan, yanlış randevular vermeye zorlayan da bu çeşit gezinti yerleri değil midir aslında? Temiz hava, uçsuz bucaksız kıyı, üç dört yüz metre uzakta olan, o insanların az çok tanıştıkları insanlarla karşılaştıkları modern çarşı içi... İşte sadece beceriksiz değil, suçluyum da. Hem dizginleri elimden kaçırarak bağlı olduğum kadını –bu genç kızla ilişkim ileriye gitmeyecek olsa da– aldatıyorum hem de bu genç kıza bir gün sonraya söz vermem gerektiği halde, bu gece için söz verme beceriksizliğini gösteriyorum. Onu nerede bularak buluşma saatini bir gün sonraya erteleyebilecektim ki? O kararlaştırdığımız saatte dans kulübünün kapısına gelecekti. Öte yandan nasıl bir bahane öne süreceğim bu güzel yüzlü, sözleştiğimiz anda gözleri parlayan kıza? Bakalım razı olacak mı kız, dans kulübüne gitmek için buluşmamızın bir gün sonraya atılmasına? Yoksa sırtını dönerek gidecek mi?

İşte derin bir bunalım içindeyim. Gene bilmeden, şaşkınlığım, aptallığa yaklaşan saflığım yüzünden içine düştüğüm “korku ve titreme”... Bu “korku ve titreme” kaçınıcı defadır başıma geliyor? Doğru dürüst, sessizce köşesinde oturan bir insan da olamadım. Kolaylıkla her şeyi birbirine karıştırıp insanların duygularını altüst ediyor, bir yığın görünmez suç işliyorum. Sanki bir genç kızla ilk kez dans kulübüne gidecekmişim gibi bu düşüncesizce yarattığım durumun derin karmaşasına düşmüştüm işte. Bir iki gün daha gezinti yerinde dinlenmeme izin vererek güven içinde evine dönecek bir kadını aldatmış gibi olacaktım. Öte yandan da, bir dans kulübünün kapısında ona söz vermiş adamı bekleyip duran, gelmeyince de yaşamının ilk kırgınlıklarıyla karşılaşacak olan bir genç kızın taptaze umutlarını mahvetmiş olacaktım.

Simav

Çocukluğumda içinde yıllarımı geçirdiğim Simav'a hiç benzemiyordu.

Ne Ortaçağ'dan kalma bir kasaba çarşısı olan çarşısı, ne de bir birine yaslanmış olan evleri gördüm. Tersine kasaba açıklıktı, kırsal alanların egemen olduğu bir dağınıklıktaydı. Yolculuk arkadaşımın birlikte kasaba merkezi olması gereken yörelere doğru yürüdük. Ne görkemli yeni binalar, ne de eskinin yapıları vardı.

Ama gene de kasabanın ortası sayılan bir yerde bir hareketlilik görülüyordu: Gece bir tiyatro gösterisi varmış, bu çok da profesyonel olmayan gösteri için İstanbul'dan kimi genç tiyatrocularla kız-erkek kültür eylemcileri gelmiş. Bu kültür eylemcileri, ülkenin sorunlar içinde çırpınan durumuna bakmaksızın bütün yurttaki eylemlerini sürdürüyorlarmış.

Kasabanın تنها yollarında dolaşarak geceyi beklemekten başka bir vakit geçirme çaresi yoktu. Yol arkadaşımın istekli olmasına karşın ben akşamki tiyatro oyununu izlemeye gitmek istemiyordum. Öte yandan piyesin gece 9'da başlaması öngörülmüşse de, gene bu konuda kuşkularım vardı.

Piyesin başlama saatinin gecikeceğini düşünerek giriş kapısına benzeyen yerden aşağıya, sahnenin bulunduğu yere baktım. Orada çok genç dört beş tiyatrocuyla İstanbul'dan gelmiş beş genç kadın vardı. Bu genç kadınlarla yakınlığım olmasa da, onları tanıyordum. İkiisi çok genç yaşta evlenip ayrılmış genç dullardı. Öteki üçü de henüz evlenmemişti. Onların etrafında da sanat çevrelerinden hiç ayrılmayan, gene büyük kentten gelmiş, isimleri bu çevrelerce bilinen genç kültür tutkunları –ya da vaktini bu ortamlarda geçirmek isteyen, bu ortamlarda sevgili elde etmenin daha kolay, ayrıca fazlaca bir sorumluluk getirmediğini düşünen– bazı genç adamlar görünüyordu.

Hiç derin düşünmeye gerek yoktu: aradıklarını bulamayacaklardı. Hiç evlenmemiş olan üç kız değil, öteki iki genç dul da onlarla

anlayışlı, içten bir tavırla konuşacak, ama ilgi sevgi, sevişme, diyeceğim, cinsel sevgi alanına yaklaşıncı yan çizeceklerdi. Bu genç, görünüşte kültür tutkunu delikanlıların yanına kâr kalacak olan sadece gezinti ile ucuza gelen yolculuklar olacaktı.

Piyesin başlama saatinin oynaklığı konusundaki kuşkularım doğru çıktı. Saat 9 olduğunda oyun başlamadı. Çünkü kasabanın gençleri çok uzun yıllardır tiyatro görmedikleri gibi, oyuna ilan edilen saatte gelmeyi de bilmiyorlardı. Saat 9'u geçtiği halde saçları alınlarına düzensiz bir biçimde düşmüş, gündelik sakal tıraşını olmamış gençler küçük topluluklar halinde art arda bakımsız açık hava tiyatrosunun kapısına dayandılar.

'Bu gidişle oyun gece 11'de ancak başlar' diye düşündüm. Yolculuk arkadaşımınla bize katılan bir kasabalıyla birlikte, gene kasabanın, bir kasabadan çok, bir kasabaya ulaşabilecek, üzerinde tek tük barınakların olduğu kırsal bir alanı andıran, yol kenarında birkaç tek katlı portatif yapı bulunan "cadde"sinde yürüdük. Kasabalı dostumuza:

"Pekâlâ" dedim. "Aradan bunca yıl geçtiği halde hiç yeni bir şey yapılmadı mı burada?"

"Yapıldı" dedi kasabalı dostumuz. "Yukarıda yeni bir cadde var."

Açıklık bir yerdeydik. Sol taraftaki yükseliye baktım. Bu yükselti biraz daha öteden geçen caddeyi görmemi önliyordu. Taşlık bir arazi, bodur ağaçlar... Yirmi metre kadar uzanan bir toprak parçasının ötesini görebilmek için yolun ortasına doğru çekildim.

Evet, yukarıda her birinden tek bir taşın geçebileceği genişlikte iki asfalt yol vardı. Asla bir gezinti yeri denemezdi. Evlerle de çevrili değildi. Kırsal arazinin içine doğru uzanıyordu.

Düşlerimde Muğla ilinin kıyılarında da dolaştım. Oralardan, uzun asfalt yollarla Marmara kıyılarına da vardım. Bazen otomobil de kullanıyordum. Yolum, dalgalı, derin denizler, ürkütücü körfezlerle çevrili, daha önceleri görmediğim kasabalara da düştü. Hiçbiri beni doyurmadı. Tanrım, köklerimi bulamayacak mıyım? Burada Simav'daysa köklerim –hayır, orada, bir 'yabancı-çocuk' olarak yaşamıştım– yeniden anımsayarak bulabilmek için burada ne kadar kalmalıyım?

Yeni Açılan Bar

Arkadaşlarla yeni açılan bir Amerikan-barda tutunmaya çalışıyoruz. Bu büyük kentte her yeri aralıksız, hızla değiştirdikleri için, epeyce zamandır gönül rahatlığıyla yerleşebileceğimiz bir bar bulamıyorduk. Bu yüzden bu yeni bara dört elle sarıldık.

Daha önceki yıllarda var olan barlara benzemiyordu. Çok yüksek tavanlıydı ve birkaç büyük odadan oluşuyordu. Duvarları koyu mavi, fakat yumuşatılmış bir renkle boyanmıştı.

Giriş bölümünde hemen solda bir kürsüyü andıran şeyin arkasında duran, hem bara gelenleri karşılayan hem de barı terk edecek müşterilerin, garson aracılığıyla getirilen hesaplarını alan, saçları düzgün taranmış, kentin eski tiplerine benzemeyen genç bir adamın bulunduğu barın bu ilk bölümünü geçiyor, ikinci bölümdeki geniş, yüksek tavanlı odada, duvara dayalı küçük bir masanın çevresinde oturuyorduk. Doğrusu birkaç eski arkadaşla konuşabilmek için çok rahat bir yerdi burası. İçkilerin hazırlandığı bar üçüncü bölümdeydi.

Barın akşamüzerleri gereksinme duyduğumuz buluşma saatlerinde sürekli yerleşebileceğimiz güzel ve uygun bir yer olup olmayacağını anlamak için sabırsızlanıyordum. Çünkü kentte içinde çocuklar gibi rahat hareket ettiğimiz eski barlar kaybolup gittikten sonra, oldukça uzun bir zamandır rahat edeceğimiz bir bar bulamamıştık. Bu merak dürtüsünü önleyemiyor, her şeyi denemek istiyordum.

Bu yüzden oraya son uğradığımız akşamüzeri, eski dostum Hüseyin ve bir başka eski arkadaşımızla oturduğumuz o masayı “kendi masamız” yapmaya çalıştığımız yerden kalktım, ön bölüme geçtim, çıkış kapısına yakın bir yerde duran vestiyere de bir an yaklaşarak, bu bölümde karikatürleştirilmiş bir yürüyüşle yaylanarak bir yarım çember çizdim.

Küçük kürsünün ardında duran genç adam büyük bir telaşa kapıldı:

“Ne o? Gidiyor musunuz? Hesabı ödediniz mi?”

Oysa vestiyere yakın olan yerden de, kapıdan da çoktan uzaklaşmıştım. Çizdiğim yarım çemberle de bu duruma, girişe yakın bir yerde, masada oturup durmaktan biraz yorulmuş bir bar müdaviminin lokalde küçük bir gezintisi süsü vermiştim.

“Elbette hesap ödenecek, merak etmeyin” ya da “Bu yeni açtığınız bara yerleşip yerleşmeyeceğimizi araştırıyorum, merakım bu!” gibi bir şey söylemedim. Yerleşme, rahat etme konularında ilk ipuçlarını aldığımı düşünerek yeniden ikinci bölümdeki masamıza doğru yürüdüm. Kesin bir karara varmış değildim. Şöyle düşünüyordum:

Öyle değil midir? İnsanlar birbirlerini tanıyabilirler... Bir işe yeni başlayanlar bazı şeyleri öğrenebilirler... İnsanlar birbirlerini tanıdıkça tatlı, güvenli ilişkiler kurabilirler... vb. düşünceler.

Bugün akşamüzeri gene o bardaydık. Hüseyin, eski arkadaşımız Gergin Bey’le aynı masada oturuyorduk. Hüseyin, Jak uğrayacak demişti. Gerçekten de Jak geldi; yanında ismi arkadaşlar arasında çok geçen, birçok niteliği –bunların arasında sadece entelektüel nitelikleri değil, güzellik ve “*charme*” da anılırdı– ama arkadaşlar arasına çok az gelen Musevi bir kız arkadaş da vardı. Bir kendini gösterme *style*’ı da olan bu kız konuşmalarımıza hemen katılabiliyor, Hüseyin’in esprilerini bile yakalayıp daha uç noktalara sürükleyebiliyordu. Az kullanılan bir Musevi ismi vardı: Soshana. Doğrusu, bu *charmeuse* kızın da, her zaman çok sessiz davranan Jak’ın da akşamüzeri toplantımıza çok sıcaklık kattığını söylemeden yapamayacağım. Özellikle Soshana konuşurken o gözbebekleri çok renkliymiş gibi görünen gözleriyle insanın gözlerinin içine bakıyordu.

Çevresinde tatlı bir hava yaratan kızın niçin şimdiye kadar evlenmemiş ya da birisiyle uzun süre bir arada yaşamamış olmasının gizini düşünmeye başlamış, ama düşüncelerimi o çok önem verilen cinsel alandaki, çoğunlukla gizli kalmış kimi tutukluk eğilimleri üzerinde yoğunlaştırmamıştım. Sevimlilik konusundaki doğallığı bu tutuklukları örten bir varoluş biçimi miydi acaba, diye de düşünmedim.

Daha doğrusu ben bu düşüncelere kapılmaya başladığımda, kendiliğinden –aramızda bir sözleşme varmış gibi– masadan kalk-

mış, garsona hesabı ödemedi, kapıda ödemek üzere lokalin çıkışına doğru yürümüştük.

Tezgâhın gerisindeki genç adam gene büyük bir telaş gösterdi.

“Hesabı ödemiş miydiniz?”

“Hayır, şimdi burada ödeyeceğiz” dedi Hüseyin. Cebinden 5.000 YTL’lik bir banknot çıkardı, tezgâha koydu. O daima sadece kendi parasını verirdi. Genç adamın “Paranın üstünü veremeyeceğim” diyeceğini sanıyordum. Öyle ya, 15 ya da 20 liralık bir sert içki parasını almak için 5.000 liranın üstünü verebilmek! Hayır, öyle değildi durum. Genç adam paranın üstünü saymaya başlamıştı bile. Gergin Bey kendi parasını verirdi. Ben Jak’ı düşündüm. Soshana’nın parasını o mu ödeyecekti? Son zamanlarda banka kartımdaki hesabın azaldığını düşünerek bir iki arkadaşımın bu çeşit ödemelerini yapmaktan çekinir olmuştum. Jak’a eğildim:

“İkinizden birinin hesabını ben ödeyeyim” dedim.

Yok. Jak elbette bu iki kişilik hesabı rahatça ödeyebilirdi. Çalışmaya başlayalı iyi bir geliri vardı. Birden aklıma geldi: Banka hesabıma hiç de kötü olmayan bir meblağ girmişti. Sanırım 1600 TL kadar. Üçümüzün hesabını, belki daha sonra da başka arkadaşlarımızın da bu tür küçük hesaplarını ödeyebilecektim.

Ama bu bar... Eski yıllarda olduğu gibi rahat ve güzel bir bar bulabilecek miydik? Bu bar yerleşebileceğimiz bir bar olabilir miydi? Lokalin kapısını dışarıya doğru açarken düşündüğüm buydu.

Kulüp gibi olan barlar ne güzeldir!

Berlin'de Düşen Uçak

Berlin'den döneli çok olmamıştı. Bu gece Noel'den sonra gelen on üçüncü geceydi. Ama içinde yaşadığımız teknolojik gelişmenin on üçüncü geceye yansiyacak ipuçları vermesi gerçekten günün ortasında düşünülemezdi. Kentte sessiz ayınlar vardı. Oysa gör-düklerim iyi niyetin bütün bütüne tersini yansıtıyordu.

Uçak gökyüzünü yararak sonsuz bir alevden çizgi üzerinde kay-maya başladı. Bir an yükselir gibi oldu. Düşmeyeceğini düşündüm. Düz bir çizgi izliyordu. Düşmekte olanın pek çok vagonu olan bir tren olduğu düşünülebilirdi. Kocaman, eski bir lokomotif sanki ışıklar saçarak hızla ilerideki caddeden geçiyordu. Bir banka pen-ceresinin pencereyi koruyan madeni korkulukları ardına sığınmış, çalışmaları tarihin yönünü bulgulayabilmek olan, dolayısıyla da dünyanın çeşitli üniversitelerinde hocalık yapmış tarihçi bir profe-sör arkadaşım ile konuşuyordum. Gece olduğundan banka kapalıydı; madeni korkulukların bu düşüşten koruyacağını sanıyordum.

“Yepyeni bir olgu değil mi?” dedim. “Bir uçağın bu biçimde düşeceğini düşünemezdim bile.”

Bir yandan kendimi sıkıştığım yerden kurtarıp binaların arka tarafına kaçsam mı? diye düşünüyordum.

“Kuşkusuz sonunda bir patlama olacak. Ama biz gene de gü-venli bir yerdeyiz sanırım” dedi tarih profesörü.

Ben de ondan pek farklı düşünmüyordum. Öyle sanıyordum ki, bu sıkıştığım yer oldukça güvenliydi. Bir yandan da olay karşısında bir aldırışsızlık eğilimi de belirmişti içimde.

“Tarihin gelişme yönünü saptayabildin mi?” dedim birdenbire profesör dostuma.

“İşte görüyorsun: Çok parlak bir ışık çizgisi bırakarak olan kazalar... Ardından gelen çok etkili patlamalar...” dedi.

Yeni doğanı görmeliydim. Sonunda ne olursa olsun.

Fatih'teki Ev

“Babam hâlâ gelmedi mi?” diye sordum Tezer’e.

“Geldi. Geldi tabii. Fatih'teki evde epeydir.”

“Telefon numarası... Telefon numarasını iyi anımsamıyorum.”

Uykularımda ne kadar çok gittim o eve. Babaannem hâlâ orada yaşıyordu. Ev bomboş gibiydi. Arandığım zamanlarda o evde saklandım. Uzun yıllardır o eve uğramadığım için adresimin polis arşivlerinden düştüğünü düşünüyordum. Gideceğim başka bir yer olmadığında ya da kente gelişimin duyulmasını istemediğimde o eve sığındım. Pek çok düşümde de evin zemin katını restore ettirdiğimi, oraya yerleştiğimi gördüm.

Kimi rüyalarımda bir kaçak gibi ulaştığım o evde ışıkları yaktım. Evin içi bomboştu. Fakat telefon duruyordu. Yakınlarımı aramalıydım. Hemen yakınlarımı aramalıydım. En önce de babamı.

O telefonda, genel bir haksızlığa karşı dayanamayarak, politik niteliği hemen belli olmayan, ama bu nitelik giderek ortaya çıkan büyük bir dava açmış olduğunu öğrendim. Davanın ucu MİT'e dayanıyormuş. Rüyalarımda hayal meyalıydı. Saçları biraz dağılmıştı. Rüzgâra tutulmuş gibiydi. Ama ulaşılabilen her yer de öyleydi. Her şey az da olsa yerinden oynamıştı. ‘Babamın bu denli politik tutkuları yoktu. Hele solda...’ diye düşündüm. Ama cesaretini beğenmekle, bu davranışın ne de olsa onun için tehlikeli oluşu olasılıkları arasında suskun kaldım.

Ama annem, babam, bunni...⁸ Fatih'teki evde olmadıkları zaman köklerim de yok. Şimdi büsbütün köksüzüm. Kentler üzerinden yüzerek geçtim. Köklerim sadece gençlik yıllarında edindiğim birkaç kitapta var: Segers'in *Poètes d'aujourd'hui* serisinden yayınlanmış Nerval ile Asaf'ın bana armağan ettiği Jean Wahl'in *La Pensée de l'existence* adlı kitabı örneğin.

Köklerimi bulmalıyım. Bulabilir miyim?

Aldanıyorum. Geçmiş geçmişte kalmış sanıyorum.

8 Bunni: Tezer Özlü'nün babaanneye taktığı ad.

Böyle Dedi Falmer

Çıplaktım. Siskacık bir vücudum vardı. Parça parça giysilerle onu bezedim, görünmez kıldım. Ardından giyimime bir Lautréamont biçimi verdim. Artık cesaretle dışarıya çıkabilirdim. Üzerime ateş açılması olasılığı olsa da.

Oteller Kenti

Yolculuklarımın ilk durağı da, son durağı da burası: bu otel. Buraya ayak bastığımda, her defasında ardımda, oradan oraya, o kentten o kente yapılmış uzun bir yolculuk bırakmış oluyorum.

Kuşkusuz amacım sınırı geçip evimin bulunduğu kente ulaşabilmek. Kendi kentime varabilmek için bu *son durağa* uğramam gerekiyor. Bu otelle ilişkim karmaşık, az çok da sorunlu. Hemen hemen her zaman, hemen yola çıkabilmem için tren saatleri uygun olmuyor. Kendi kentime giden trenler bazen bir gün, bazense bir iki gün sonra hareket ediyor.

Kentin, modern bir kente yaraşır taşıtlarla dolup taşan bulvarımsı caddelerinde, geçen yıllarla açılmış o yeni caddelerde konforlu, lüks oteller yapılmış olsa da ben, gene de yeni bir otel aramıyor, artık bakımsız bırakılmış bu oteli seçiyorum. Köhneleşmeye bırakılmış, adeta odalarının yeniden bir düzene sokulması olanaksız hale gelmiş burasını. Kuşkusuz bu oteli seçmemin nedeni, eski yıllarda –otel parlak dönemini yaşarken– hep orada kalmış olmam.

Otelin sahibi de, oğulları da, otelde çalışanlar da beni tanıyorlar, saygıyla karışık sıcak bir ilgi gösteriyorlardı. Ne bileyim? Öyle sanıyorum ki, benim yaşamımın da parlak bir dönemiydi o dönem. El üstünde tutuyorlardı beni. Buradan başka kentlere yaptığım yolculuklarda, otelde bana verilmiş alt katta bir odada, birçok kez, yolculuklardan dönüşümde almak üzere, taşınması ağır gelen eşyalarımı bırakmıştım. Sanki bana bırakılmıştı o oda. Odayı yeni gelen bir müşteriye vermiyorlar, oda benim adıma kapalı olduğu halde dönüşüme kadar geçen günlerin parasını da benden almıyorlardı. Otelde kaldığım günler için hiçbir ödeme yapmasam da, benden para isteyecek gibi değillerdi. Tanınmış birisiydim. Sanki az çok bütün bu insanların gelecekle ilgili iyimser hayallerini üzerinde toplayan bir simge gibiydim. Bu yüceltilmiş görünümün aslında boş, temelsiz bir şey olduğunu bilmiyor degildim. Doğrusu hiç de aptal sayılmazdım. Yüzlerin gerisinde

saklanan duyguları sezme yetim vardı. Bütün ayrıntıları gözden kaçırmayan bir bellek gücüm de.

Ayaklanmış umutlar, içlerinde küçük bir gerçekleşme tohumu taşısalar da daha o parıltılı günlerde seziyordum ki, çok büyük bir olasılıkla boşa çıkacaklardı. Genel kural bu değil miydi: Umutların boşa çıkması! Yeni bir şey inşa etmektense, bu zorluğu bir yana bırakıp işleri olurluna bırakmak kolaylığı... Bu genel davranış biçiminin silinip gitmesi için ardı ardına tansıklar gelmeliydi. Ama yaşamın birörnek akışı onca tansığa gerçekleşme olanağı vermiyor.

O zamanlar yaşam üzerine içten içe şöyle düşünüyordum: 'Çoğu dönemlerde, uzayıp duran, can sıkıcı bir şeydir yaşam; her şeyi de kendi çözülmüş, terk edilmiş konumuna sürükler.' Aldırışsızlıklar üst üste geliyor; bozulmuş olan da bir daha düzeltilemez oluyor. Otelin durumu da böyleydi. O platonik umutlar uçup gitmiş, otel eski eşyalarıyla bakımsızlığa, köhneleşmeye, adeta yıkılmaya bırakılmış gibiydi.

Otelin sahibiyle de, orada çalışanlarla da ilişkilerim şimdi de dostçaydı. Dünyanın gidişi değişmiş olsa da, bana davranışlarının aldırışsızlığa ya da soğukluğa kaymış olduğunu söyleyemem. Eski yıllara dayanan dostlukların çabuk bozulmadığını bilmez değilim. Ama ben kendi içimde eski çekiciliğimi yitirdiğimi düşündüğümünden gizli bir kaygı duyuyordum. Aramızdaki ilişkilerde bu genel çöküş hiç yokmuş gibi davransak da (doğrusunu söylemek gerekirse: toplumsal bir değişim umudu yaratan ben değildim; ama konumundan ve davranışlarımdan ötürü, bu herkesin gizliden gizliye özlediği olumlu gelişme umudunun kendiliğinden simgelerinden biri olmuş gibiydim) her birimiz onun varlığını bilmiyor değildik.

Görüşmelerimiz seyrekleşmişti. Bu otele de biraz ucuz olduğu için indigimi itiraf etmek istemiyordum. Ama yolculuk cebimdeki parayı bitirmiş oluyordu. Otele her inişimde de, cüzdanımdaki paraları saymasam da belki borcumu tamı tamına ödeyemeyeceğimin, paramın epeyce azalmış olduğunun farkındaydım. Bu durum da kurtulunması olanaksız bir kaygı yaratıyordu bende.

Oteli işletenler, o eski günlerin anıları silikleşmiş de olsa, gene de tamamen unutulmamış olduğundan, eğer borcumun ödeyemediğim bir bölümü varsa, o bölümü istemeyeceklerdi benden. Ama

bu durumu yaşamak da ağır gelecekti bana. Oysa yaşamımı 'bir yaştan sonra acı çekmemek' ilkesi üzerine kurmuş değil miydim?

Eski yıllarda, kimi zamanlarda, bu otelin yukarı katlarında saray bozması bir yatılı okulun büyük odalarını andıran bir odada kalıyordum. Tıpkı okuduğum yatılı lisedeki yatakhane odaları gibi odalardan birinde. Kendi başıma, pencerenin dibine yerleştirilmiş –bu durumda çok geniş olan odamın öteki bölümleri boş kalıyordu; bu yüzden dışarıda, salonda uyku zamanı herhangi bir gürültü olursa, odamın kapısını açarak salonu kollamak için yatağımdan çıkarak bir süre yürümem gerekiyordu– bir karyolada. Bazen de oraya yerleştirilmiş –gençlerin odaya girip çıktıkları, bazen üzerine uzandıkları, bazen de uyumayıp çevresinde gürültü yaptıkları– çok yataklı bir odada.

Çok iyi anımsıyorum ki, bu büyük odalardan birinde yalnız kaldığım gecelerde, salondaki belirsiz yaşam –öyle ya, kimler dolaşıyordu geceleri orada?– bende tedirginlik verici bir korku yaratıyor; çok yataklı bir odada kalıyorsam da, oraya girip çıkan gençlerle, nedenli gayret göstersem de tam güvene, diyeceğim, bir çeşit sevgiye dayanan bir ilişki kuramıyordum.

Sabahleyin beklenmedik bir vakitte onlar çekip gidiyorlar, çekip giderken de benim kendilerinden en küçük bir yardım istemeyeceğimi bildikleri halde, o âna kadar göstermeye çalıştığım yaklaşmanın da boşa gittiğini anlıyordum. Hiç de nazik değillerdi. Ben bu arada para çantama bakıyor, içindeki parayı saymaktan çekiniyor, kalan paranın borçlarımı ödemeye yetecek ölçüde olmadığını düşünüyordum.

Düşler tuhaftır: Düşlerin içinde oteller, uzun yolculuklarımdan dönerken de son durağım olan bu kent de yer değiştirebilir. Kentin caddeleri de zaman zaman başka görüntüler verebilir.

Daha önce bir Alman kentine uğramışsınızdır. Orada bir tanıdığa da rastlayınca, gecenin içinde binaları kurşun renkli kentte birkaç gün kalmayı kararlaştırırsınız. Üzerinde yürüyüş yapılabilecek bulvarlar vardır orada. Kentin ışıkları barlardan, lokantalardan, kahvehanelerden taşar, sokak fenerleri kaldırımları aydınlatır.

Yakında bir noktadan sınırı geçecek, sınıra çok da uzak olmayan Prag gibi daha eski bir kente varacaksınız. Kentte konuşulan

dili bilmeseniz de insanların ne demek istediklerini anlıyorsunuz. Size önceden anlamları aktarılmış diyaloglar bunlar sanki. Aradığınız bir şeyler vardı orada. Aradığınız şey kuşkusuz saptığınız bu karmaşık sokakların içinde bir yerde. Ama aradığınız şeyin ne olduğunu tam olarak anımsamıyorsunuz. Onun içinizdeki –sizi– sürekli rahatsız eden bir boşluğu dolduracağını sanıyorsunuz. Bu tamlaşmanın sürgit yaşanmayacağını bilseniz de. Bir kişi mi, bir nesne miydi o? Işığı sizi yalayıp geçecek. Düşler de her şeyi nesnel olarak yakalayamıyor. Uyandıktan sonra, sarsıntı içinde düşün derin anlamını kavrayabiliyorsunuz. Ama çözümleyebildiğiniz gizlerin ardında ulaşamadığınız başka gizler de var. Neyin ele geçirilemez boşluğuydu bu, acı veren. ‘Tansık ne kadar da azdır yaşamda’, düşünüz içinde de düşlerden yakınabiliyorsunuz. Keder uykunun içinde de sürüklenip duruyor.

Otel kentin en kalabalık bölgesinde, Merkez Tren İstasyonu’na yakın bir yerdedi.

Kentin bu kalabalık bölümünde her şey biraz mafyalaşmış, çürümeye bırakılmıştı. Bira ile şarap satan barların içi karanlıktı. Kaldırımlarda yürürken kapılarından tuhaf bir ekşimiş içki kokusuyla karışan rutubetli bir hava geliyordu. Öteki dükkânlar bakımsızdı, vitrinleri düzensizdi. Ortalığı ipten kazıktan kurtulmuş sokak tiple ri dolduruyordu. Ben de bu ortamda (başka mahallelerdeki düzenli oteller sokak kadınlarına benzeyen kadınları içeriye almadıkları için) aslında orospu olmayan ama dış görünüşü orospuya benzeyen eski bir kadın arkadaşımı baş başa vakit geçirmek için bu otele gidiyordum. (Yok, yok, asla orospu değil, tersine yasal bir kadın. Onunla evlenilebilirdi de.)

Tam sinemaların suarelerinin dağıldığı saatti. Kuşkusuz bana zemin katta bir oda verecek olan genç adam –burada yeni de olsa– beni de, kadın arkadaşımı da tanıyordu. Eski dostların oteli bu, ne de olsa. Uzun zamandır tanındığınız, el üstünde tutulduğunuz yer burası. Zemin kattaki oda çok geniş bir otel odası. Arkadaki dar sokağa bakan pencerelerinin perdelerini de çekebileceğim. Yatak bütün arka duvarı kaplayan pencerelere yakın. Bu kente gelişlerimde buluşabildiğim kız arkadaşımı bu bakımsız, bu selatin odada yalnız kalabileceğim.

Ama gene de bir sorun var: O da duvarların döşemeyle, ön tarafta da sokakla birleştikleri yerde, oda çevresinde 30 cm.lik bir açıklık olması. Bir açıklık mı, yoksa geçirgenliğe varan bir incelme mi? Çünkü sokağın gürültüsü de sızıyor içeriye bu alt kesimden.

Piccolo'yu çağırıp:

"Bizi rahatsız eden olur mu?" diye soruyorum.

"Sanmam" diyor, on iki yaşlarındaki bu çocuk. "Bir rahatsız eden olursa biz dışarıdayız."

"Ama bak! Duvarların tam döşemeye ulaştıkları yerlerde açıklıklar var. Kaldırımdan geçenlerin ayaklarını görüyorum."

"Kaygılanmayın. Kimse kaldırımda eğilip size bakmaz" diyor çocuk.

O sırada kız arkadaşım geniş yatakta uzanmış oluyor. Siyah jartiyerleri var. İç çamaşırları da siyah ve çok çekici. Ben yatağa yaklaşmadan önce de kendi cinsel organıyla oynuyor. Yatakta üzerine uzanıyorum. 'Bu aşk seansını elden geldiğince çabuk bitirmeli. Ama o da orgazma ulaşmalı. Kimse de görmemeli sizi.'

Sorun burada düğümleniyor: Seksüel sıcaklığı çok yüksek bir kadın bu arkadaşın. İyi kalpli, yalansız bir insan. Oysa sen cinsel doyum alanında yanlış bir yol seçtin. Kentin eğlence merkezinde görünmeye başladığından beri, dış görünüşü özenle göze çarpıcı kılınmış güzel kızlarla gezdin. Görünüşü önemli olan. Bütün güzel kızlar da önde gelen sosyalistlerin peşindeydiler. Burjuva sınıfının güzel kızları da. Şimdi rüyanın döngüleri içinde onlarla yaşamış yılların cinsel soğukluk yılları olduğunu anlıyorsun. Oysa bu kentteki kız arkadaşının hiç cinsel karmaşaları yok işte. Kendini bütün bütüne vermeyi biliyor. Yıllarca yanıldın. Kimse seni bu kızla birlikte görmemeliydi. Ne onu, ne çok dalgalı olan saçlarını, ne de büyük küpelerini. "İşte artık çaptan düştü o" diyeceklerdi. Uykunun içinde neden kentlerin merkezlerinin az çok batakhaneye dönüştüğünü anlıyordun. Batakhaneleşme insanın öz isteklerine doğru yol almaktan başka bir şey değildi.

Piccolo koridorlarda, ötelerdeydi. Ama bir kendini bilmez odanın kapısını zorlamaya kalkışırsa, kuşkusuz önleyecektim bunu. Kaldırımdan geçenler ne denli ipten kazıktan kurtulmuş insanlar olsalar da, yere uzanıp odayı seyretmeye kalkmayacaklardı. Bu çok

küçük olasılığı kafamdan kovmalıydım. Aslında bu oda bana ait sayılabilirdi. Otelin sahiplerinin o parıltılı günlerden, eski dostlarım olmalarından ötürü, otelin giriş kapısının yakınına düşen bu odayı otel yönetimine danışmasam da kullanabilirdim. Bu buluşma saatlerinde tuhaf bir ikirciklik içindeydim: Bir yandan görünüşünü eleştirel gözlerden saklamaya çalıştığım kızın cinsel tadına bayılıyordum; öte yandan da bastırmak istiyordum bu eğilimimi. Ansıdığım şeylerden ötürü: Bizi birlikte gördüklerinde her zaman arayıp durdukları bahanelerden birini bulmuş olacak düşmanlarım vardı. “İşte dökülmeye başladı artık” diyeceklerdi. Derin bir doyumla ikimiz de orgazm olduk. Böylece tedirginliklerimin de benden uzaklaştığını hissettim.

Artık daha rahat düşünebiliyordum: Yaşam böyleydi. Hiçbir şeyden korkmamak gerekiyordu. Merkez İstasyonu’nun çevresinde ticaretin gelişmesiyle çoğalmış serserilerden de. Ne derlerse desinler! Önce kendi yaşamlarındaki sefaleti görsünler. İkiyüzlü yaratıklar! Cebimde param olduktan sonra istediğimi yaparım. Merkez İstasyonu’na yakın çevredeki kalabalık sokaklardan geçen, siyah elbiseleri yıpranmaya yüz tutmuş şu adam da eğer cüzdanında otel borcunu tamı tamına ödeyecek para varsa, kuşkusuz düşmüyordur kimsenin gözünden.

Geceleri –rüyalarımızda– Chagall’ın müzikçileri, keçileriyle birlikte, eski Rusya’nın çamurlu köylerinin göklerinden geçerlerken zihnimiz bilinmedik uzaklıklara savruluyordu. Hayallerin bile erişemediği uzaklıklara.

Köhne odaya serpilmiş eşyalarımı bavulların içine doldurarak trenle ortalama bir günde varılan kuzeydeki evime gideceğim. Pek işe yaramayan fazla eşyalarımın bu odada, bulundukları yerde kalmasının sakıncası yok. Ardımda bıraktığım kentlerin görüntüleri zihnimde akıp dururken, odanın ortasında durup para cüzdanımı gözden geçiriyorum. Yeşilimsi-mavimtırak bir Avrupa parası görünüyor. ‘İyi bir para bu, ama otele olan borcumu ödemeye yeter mi?’ diye düşünüyorum. Cüzdanımın kâğıt paraları koyduğum gözünde, yolculuk boyunca biriktirdiğim çeşitli makbuzlar da var. Bu kâğıt parçalarının arasında sarımtırak bir elliliğin ucu da görünüyor. Sanırım kâğıt parçalarının arasında daha küçük banknotlar da vardır. Otele olan borcumu ödeyebilecek miyim? Kişiliğimin,

konumunun yansıttığı imgenin nasıl karşılanacağı buna bağlı. Oturduğum kuzeydeki ülkede olsa bu para bir şeyler ifade ederdi. Orada 100 Euro 1000 Kron çevresinde. Ama burada, bu otelin bulunduğu kentte (“Oteller Kenti!” Ancak bir Türk şairi bu isimde bir şiir kitabı yazabilir) bu oldukça küçük para. Derin kaygımın kaynağı da bu: Borcumu ödeyebilecek miyim?

Vergi Memuru

Vergi Memuru, benim artık rafları kitaplarla dopdolulu odamda yatağımın biraz ötesindeki yatakta yaşamaya başlamıştı. Kendi yatağını buraya kendisi taşıyıp getirmiş olacak.

Bütün bütüne bir kütüphane haline gelmiş olan benim yatak odamda yaşamaya başlayan, geceleri kesintisiz uyuyan, sabahları da zamanında uyanan, bana hiç zarar vermeyen bu irikiyım, halktan gelme birisini andıran adam, sanırım kendisine ait olan ciltli kitapları da kitaplığımın bir iki rafına yerleştirmişti. Bu kitapların içeriğini, nelerden söz ettiğini bilmiyordum.

Okuyan bir adamdı. Gene bilmediğim bir şey daha vardı: arada bana ait olan yazınsal ve dilbilimle ilgili kitaplardan, ben odada olmadığım zamanlarda da çekip çekip okuduğu kitaplar var mıydı?

Onun yatak odama yerleşmiş olmasından ötürü bir kaygı duymuyordum. Babacan ve sessiz bir adamdan neden şikâyet edeyim? Az da olsa dostça bir sıcaklık duyuyordum ona. Sadece odamın öte yanına, çalışma masamın ilerisine bakmaktan çekiniyordum. Orada başka yataklarla, üzerlerinde uyuyan, benim vergi memuruna benzeyen –kimisi yetkili– başka memurlar da var mıydı? Odamın ilerisini gözlemlemekten çekinmemin nedeni buydu.

Fakat bir gün uyanınca, onu yatak odamda küçük bir yazı masasının başında oturmuş olarak gördüm. Önünde büyük boy kâğıtlar vardı. Onları inceliyordu.

Vergi sorunum aklıma geldi. Elimde iki A4 boyunda kâğıtla yanına yaklaştım. Başını kaldırıp bana bakmadı. Görevi başındayken üzerine soğuk bir ciddiyet gelmişti. Geceleri bir metre kadar ötemde uyuyan, bir dostum gibi gördüğüm bu irikiyım vergi memurunun durumunu yadırgamakla birlikte, onun çalıştığı masanın yakınında dikilmekten çekinmedim.

Görevinin başında ciddileşmiş vergi memuruna –o elindeki kâğıtları inceliyordu– durumu açıkladım:

“Bakın bu birinci kâğıt gösteriyor ki, vergi deklarasyonumu imzalayıp yetkilisine göndermişim.”

İkinci kâğıdı masanın ucuna yaklaştırdım.

“Bu ikinci kâğıt da vergi borcumu zamanında ödediğimi gösteriyor.”

Bana doğru dönmedi. Söylediklerimi duyduğundan emindim. Öte yandan masa başındaki belki de aşırı olan tarafsız görünüşüne hak verdim. İşinde ciddi olan bir memuru eleştirmek kimin aklına gelir? ‘Yatak komşumun davranışı yerinde’ diye düşündüm.

Öte yandan benim vergi dairem ülkenin kuzeyinde, çok uzaklardaydı. Vergi işlerim mektuplaşmalarla çözüme ulaşıyordu. Ama gene de, bana doğru dönmese de, odamda yaşayan vergi memurunun anlattıklarını duyduğunu, bana karşı bir vergi soruşturması açmayacağını, ülkenin kuzeyindeki vergi dairesinden gelecek yazıları onaylayacağını anladım. İçim rahattı.

Bu olayın o günkü yaşamımı ilgilendiren bir yanı olduğunu şimdi anlıyorum. Çünkü o akşam babamın da arkadaşı olan, çok sevdiğim *bon vivant* insan, hocam Ziya Somar’ı yeni açılmış, modern Amerikan-barlardan birine, ardından da akşam yemeğine götürecektim.

Babam uzakta da olsa, onunla haberleşirdik. Ziya Somar’ı gezdireceğimi bildiği için, bu isteğimi de yürekten desteklediğinden para durumumu sormuştu. Uzun yıllar o da Beyoğlu’nun eski eğlence yaşamında yer almamış mıydı?

“Bakalım. Gerekli olduğunu sanmıyorum. Olursa, sana haber ulaştırırım” dedim.

Akşamüzeri yumuşak bir yaz havası vardı. Ziya Somar’la kentin, gecenin bastırduğu, ışıklı, görünüşüne doyulmaz sokaklarında dolaştık. Amerikan-bara uzanmadan önce, bir fırsat bulup cüzdanıma baktım. Orada bütün olarak piyasanın en yüksek değerdeki bir banknotu, sonra onun yarısı, sonra da yirmilik, onluk pek çok banknot vardı. Bu paralar onunla yapacağımız gece gezisine bol bol yetecekti. İçim çok rahattı. Mutlu bir geceydi bizi bekleyen.

Kentin ışıklı, تنها, yeni inen gecede en parlıtlı görüntüleri veren sokaklarında bir süre yürüyerek, en güzel kızların sıralandığı Amerikan-barlardan birine girerek kendimize birer bardak viski ısmarlayacaktık. Gecenin ne doğuracağı önceden bilinemezdi.

Artık dostum olmuş oda arkadaşım vergi memurundan da şikâyet edeceğim bir neden yoktu.

Avukat

Avukatlık yazıhanemden savrulup gitmiştim. Artık çok uzaklardaydım. Yazıhanem Nuruosmaniye Caddesi'nde bir hanın kapısından girilince, hemen karşıya düşen asma kattaydı. Yanında gene bir avukatın kullandığı bir oda daha vardı.

Çekip giderken de büroyu kollayacak bir arkadaşına ricada bulunmamıştım. Böylece han sahibiyle olan kira sözleşmemiz de askıda kalmıştı.

Önceki yıllarda gene benim gibi avukat olan babamla birlikte çalışıyordum. Ama o da, üç dört yıl önce bu ortaklaşa büromuzdan ayrılmış, kentin karşı kıyısındaki bir arkadaşının bürosuna geçmişti. Kentin eğlence yeri de olan karşı tarafındaki ünlü caddeden geçerken, her ikisini (arkadaşı bir yargıç emeklisiydi) caddede dolaşırken görüyordum. Sanırım arkadaşısı eski yargıç, yıllarca küçük kentlerde çalışırken, yaşamın, içinde cinsel tatlar da olan bu eğlenceli yanından gereğince yararlanamamış, şimdi bu derin eksikliği tamamlamak istiyor gibiydi. Bunu uzun yıllardır evli olduğu, çocuklarını büyütüp, onlar evden uzaklaştığı (iki çocuğu da yabancı ülkelerdeydi) zaman da baş başa kaldığı karısına karşı –kendisinde ortaya çıkan bu yeni eğilimlerden ötürü– doğabilecek tehlikelere aldırmayan bir tavır almasından anlıyordum. Caddede onlara rastlayınca eski yargıç sanki babamın arkasına saklanıyor, yüzündeki yeni anlatımı, fıldır fıldır dönen gözlerini görmememi istiyordu.

Neyse, sorunum bu yeni durumla ilgili değildi. Yazıhanemin bomboş bırakılmasıyla, orada birikecek olan –kimisi reklam niteliğinde, değersiz– bir yığın yazılar, haberler, hukuksal gönderilerle ilgiliydi. Kuşkusuz kira bedelleri de –bu bedeller çok yüksek olmasa da– üst üste yığılacak, göz önünde tutulması gereken bir toplama erişecekti. Bunu ödeme sorunu pek de önemli değildi. Han sahibi Hacı Bey beni yıllardır tanıyor, bir gün gelip borçlarımı ödeyeceğimi düşünüyor olmalıydı. Asıl zihnimi kurcalayıp duran sorun, gelip de üst üste yığılan evraklardı. Kuşkusuz onlar kapı deliğinden atılıp

gidiyordu. Yazıhaneye uğrasam onları dösemeye yayılmış bulacak, toplayıp masanın üzerine dizecektim. Ama daha büyük bir kaygım vardı ki, ruhumu çöküntüye uğratan oydu: Canlı bir savunma, çekişme ortamını terk edip gitmiştim. Gerçi bende toplanan davaların hemen hepsi sona ermişti. Öte yandan da yazıhanemde beni arayıp soran “dava sahibi” kimse de kalmamış gibiydi. Ama kendimi nereden doğduğunu bilmediğim görevlerine ve sorumluluklarına sırt dönmüş biri gibi görüyordum. Bu yüzden ardımı bırakmayan bir kaygı duyuyordum. Son bir dava dosyası kalmıştı elimde: Paraya (oldukça yüksek bir toplamdı bu) dayanan bir dava tasarısıydı söz konusu olan. Bir gün babam yazıhaneye uğramış, beraberinde getirdiği bir dostunun hukuksal sorununu çok genel çizgileriyle anlatmış, ardından da dostunun elindeki evrakı bırakmıştı bana.

Dava açmak isteyen dostunun pek konuşmadığını anımsıyorum. Bana bırakılan evrak da dava konusu olacak paraya değgin “delil” değerinde bir senet değildi. Hukukçuların “beyyine başlangıcı”⁹ dedikleri cinsten, oldukça belirsiz bir evraktı.

Adam daha sonra delil değeri taşıyan bir şeyler getireceğini söylemiş, babamla birlikte yazıhanemden ayrılmıştı. Ama aylar geçmiş, hiçbir belge getirmemiş, benim söz verilmiş belgeleri beklediğim aylar boyunca da –isteminin zaman aşımına uğramasından da çekinmeyerek– telefonla da olsa aramamıştı beni.

Çok uzaklardaydım ama bu belirsiz dava kaygılandırıyordu beni. Sağlam delilleri olmayan, dava sahibi olacak kişinin hiç ilgilenmediği, açılmamış bir davaydı ama sanki yarı yolda bıraktığım bir iş gibi kaygı vericiydi. Onu unutmak elimde değildi. Birkaç defa o asma kattaki yazıhaneme uğradım ya da uğradığımı hayal ettim. Dösemeye yığılmış bir yığın kâğıdı da masanın üzerine yerleştirdiğimi sanıyorum. Gelen kâğıtların içinde gerçekten önemli bir şey gözüme çarpmıyordu. Kendim uzaklaşıp gitmiştim ama ben de bir yana bırakılmış, unutulup gitmiştim. Şimdi komşu odada çalışmasını sürdüren avukat ahababıma görünsem, o sıcak bir arkadaşlık duygusuyla hemen benim biriken kira borçlarımı ödemek istediğini söyleyecek ve ekleyecekti.:

“Ama gel. Hemen çalışmaya başla burada.”

9 Beyyine başlangıcı: Tam bir kanıt olmayan, ama bir kanıtın emaresi olan belge.

Bayan Profesörüm

Bu lisansüstü öğrenim pek zor. Daha doğrusu, belki zor değil ama karmakarışık. Üniversite binasını görmüş değilim. Dümdüz bir çayırılıkta, bembeyaz, upuzun bir bina olduğu söyleniyor. En az yüz elli yıllık bir yapı. Benim öğrenim çabalarım genellikle oldukça dar bir koridorda geçiyor. Ben koridordayım ama hemen yanımdaki açık bir kapıdan profesörlerin de arada uğradığı dağınık bir sekreterler odasını görüyorum. Dağınık diyorum, çünkü kağıt tomarları odadaki sandalyeler üzerine atılmış. Onları toplayan yok. Profesörler bu odaya uğruyor dedimse de, oraya uğrayan bir tek profesör gördüm: Şu şişmanca, açık başlı, kalender adamı.

Lisansüstü eğitimim için aldığım notlar büyük boyutta bir deftere yazılı. Kimisi karınca duası gibi çok küçük harflerle not edilmiş. Bunu, başkalarının notlarını çalmaması, çalarsa da anlamamaları için yaptığımdan eminim. Doktora gibi bir şey yapacağım kuşkusuz. Ama ne zaman? Almış olduğum notların, yeni fikirler taşıyan bir doktora tezine temel olacağına inancım o kadar zayıf ki... Bu koridor da çok sıkıntı veriyor bana.

Koridordan çıktım. Açık deniz kıyısınca uzanan, üzeri baştan başa yosun tutmuş daracık bir şeritte yürüyorum. Ayağım kaymamalı. Gene de şeridin hiç olmazsa 40 cm. kadar geniş yapılmış olması sevindirici. Sağımda bir duvar var, solumsa açık deniz. Bu şeridin beni çıkışsız bir yere götüreceğinden kaygılanıyorum. Kuşkusuz böyle olacak bu. Gerçekten de duvarın bittiği köşede artık şerit de sona eriyor. Duvar bitiyor, burada deniz küçük bir körfez gibi karanın içine giriyor. Ne geçit var, ne herhangi bir merdiven, ne de bir çıkış yolu.

Gene de duvara tırmanarak yukarıya ulaşabildim. Kuşkusuz gene o koridordayım. Bir masa çevresindeyiz profesörümle. Bu bayan profesör olgunluk çağında bir kadın, ama çekicilikten de uzak değil. Bacaklarına kahverengiye çalan yarı saydam çoraplar geçirmiş, birçok akademisyen kadının yaptığı gibi. Ama tezimle de

ilgisiz gibi. O, ne kadar zayıf bir tez olursa olsun, nasıl olsa kabul edilecek gibi bir havası var. Çünkü ben de genç bir öğrenci olma yaşlarımı arkada bıraktım.

Şişmanca, açık başlı, kalender profesör de geliyor, hemen arkamızda yer alan alçakgönüllü bir hasır koltuğa oturuyor. Güler yüzlü bir adam bu. O da bana bir zorluk çıkaracağına benzemiyor. Belli, zorluk çıkarmayacak ama çalışmamla da ilgilendiği yok.

Aslında bu kadar hoşgörülü bir ortamda daha önce bulunmuş değilim.

Bayan profesör bu kafeterya masasına benzeyen küçük masada, duvarın dibinde oturan bana çok yakınlık gösteriyor. Aşk vaadine benzeyen bir tutumu var, benim başka bir kadına bağlı olduğumu bildiği halde. Tam karar veremediğim bu davranışa ne anlam vereceğimi bilmiyorum. Oysa asıl çalışma yerine, Amerika'ya gitmeyecek mi o? Durumumuz böyleyken nasıl bana yakınlık gösterebilir? Ama ben de hoşlanıyorum ondan, hem de akademik notumu verecek olan o değil mi?

Pasaport Memuru

Yaşamımın bütün dönemlerinde beni durduran bir yetkili karşıma çıkmadı dersem, yalan söylemiş olurum. Yıllar geçer, ben artık bir yetkiliyle karşılaşmayacağımı sanmaya başladığımda, daha doğru bir anlatımla bu dehşet verici yetkilileri bütün bütüne unuttunca, onlardan biri, gene beklemediğim bir anda çıkıyor karşıma. İşte gene karşımda o: bu defa bir pasaport memuru olarak.

Eşyalarımı güçlkle acele toplamış, pek de yabancı ülke sayılmayacak olan bu eyaletten çıkmak için, küçük bir gemiye bineceğim limana gitmiştim. Yolculuklarımda hep böyle oluyor: Hiç hoşuma gitmeyen, dahası kendimi cezalandırmam gerektiği gibi canıma acımayan düşünceleri zihnime dolduran acelecilikten beni kurtaracak olan deniz yolculuğuna çıkmak üzere iken... Gene, iskeleyle açılan kapının yanındaki son aşamada karşımdaydı o: pasaport memuru. Küçük bir masayı andıran tezgâhının ardındaki camlardan deniz ile karşı kıyı görünüyordu. Yüzünde hiçbir duygu belirtisi yoktu ama öğleden önceki bu güzel vakitte yapacağım iç açıcı deniz yolculuğunu kıskanacağı belliydi.

El çantamı tezgâhın üzerine koydum.

“İstedığınız gibi bakın” dedim.

“Pasaport, önemli olan pasaport” dedi.

El çantamın karışık, önemsiz eşyaları arasından pasaportumu bulup çıkardım. Güzel açık mavi renkli, dünyanın her yerinde geçerli olan bir pasaporttu bu. Güvenle uzattım. Pasaport memuru onu incelemeyen:

“Eksik evraklarınız var” dedi. Sonra tınısız bir sesle ekledi:

“İlgili memurlardan alınmış burada kalış damganız da yok.”

Sanki bu yolculuğumun yasadışı olduğunu söylemek ister gibiydi. Yüzünde hiçbir düşünce ya da duygu izi yoktu. Deneylerimle biliyordum: bu tip memurları yan yollardan etkilemek de olası değildir. Yukardan gelen emirleri de dinlemeyip savsaklamanın bütün yollarını bilir bunlar. Dinler görünüp de yerine getirmemek-

te büyük ustalıkları vardır. Deneyleri acımasız olmak, işi yokuşa sürmek alanında sınırsızdır. Çaresiz:

“Onları tamamlayayım” dedim. Kendisine sert çıkıp kıskırtırsam bu kapıdan çıkmamam için elinden geleni ardına koymayacağı kuşkusuzdu. Belki de sonunda başarılı olan o olurdu. Bilirim bunları... Ne yumuşak davranmak, ne de sertlik etkiler onları. En doğrusu, onun herkese karşı davranışlarını doğru bulduğunuza inandırarak, doğal, konunun üzerinde durmayan, duygusuz, tarafsız bir tutum takınmaktı.

Hep böyle oluyor: yaşamımda da düşlerimde de. Bu yolculuklarda, değiştirdiğim otellerde kimi eşyalarımı unuttuğumu sanıyorum, gitme vakti gelince hızla elimin eriştiği –ama yolculuk sırasında çoğalmış olan– eşyaları çantama dolduruyorum. İlk kaldığım otele oda kirası bedelini ödemiş olduğumu sandığım da oluyor. Yolculuğun uğrağı çoksa, cebimdeki paranın bu tren ile gemi aktarmalarına yetmeyeceği kaygısına kapılıyorum. Biletleri önceden almış olsam da. (Oysa o ilk kaldığım otel de beni çok iyi tanıyor, bin yıllık dostum onlar). Ama işte bu defa bu kaygılardan uzağım. Yalnızca pasaport memurunun bu demokratikleşme, sınırların kalkması ya da alçalması çağındaki kapisini aşmak zorundayım.

Küçük şehirde, beni geçirmeye ta iskeleye kadar gelmiş dostumla belediye de içinde olmak üzere birçok yere girdik çıktık. Oysa Danimarka’nın kuzey ucundaki küçük Halsingör kentiyle İsveç’in güney ucundaki Helsinborg arası kadar karşı kıyı. Karşılaştırma yaparsak Beşiktaş Beykoz, hatta Kanlıca kadar bir deniz yolculuğu yapacağım. Benim defalarca yaptığım bir yolculuk. Tersine, buraya gelirken –özellikle akşamın yaklaştığı saatlerde– gemi çok dolu olursa, pantolon paçalarımın ıslanacağına da aldırmadan, alt güvertenin parmaklıklarına tutunarak yapıyordum bu yolculuğu, iskeleye gelir gelmez de herkesten önce alıyordum.

Öğleden sonra saat dörde doğru belgelerimizi fazlasıyla tamamlamış olarak (diyeceğim, gerekmeyecek yerlerden de kâğıtlar alarak) dostumla yeniden geldik iskeleye. Pasaport memuru işi bırakmamıştı. Öğleden önce beni hiç görmemiş gibi davrandı.

“Pasaportunuz?” dedi gene.

Ona kaygılarımdan söz etmeyecektim. Pasaport dışında bu yolculukla ilgili olan belgeleri de fazlasıyla tamamlamış olduğumu anlatmayacaktım. Gizli garezi karşısında patlama ya da sesimi yükseltmeye hazır bir tavır da takınacak değildim. Kişiliğimi belirsiz kılacak, fakat karşısında bu denli tarafsız bir duruş biçimi seçsem de, kendimi ezilmiş ya da ezilebilecek biri gibi de göstermeyecektim.

Bakalım pasaportuma bir damga basarak gemiye binmeme izin verecek miydi? Yoksa bu düzenli, tertemiz belgeleri iyice gözden geçirecek, içinde küçük bir anlaşılır-anlaşılmaz yanlış mı bulacaktı?

Güner Sümer

Güner Sümer, öldükten sonra –bir iki yıl– tiyatrolarda çalışmak üzere yaşamın içine geldi. Öldüğünü bilmiyor gibiydi; Biz de ona öldüğünden söz etmedik. Ben de. Çok dikkatliydim. Daha çok işiyle uğraşıyordu. Oldukça sessizdi. Onu bu haliyle daha önceki rüyalarımda da görmüştüm. Ama bu rüyalar silinip gitmiş, üzerinde durmadığım –uyandıktan sonra anımsamadığım– rüyalar. Ama bu durumum bir düşler zinciri olduğunu gene düşüm içinde anlıyordum. Şimdi gördüklerim önceki rüyalarımda da yaşamış olduğum şeylerdi: Hepsi birbirine ekleniyordu: yıllardır, uykularımın içinde, birbirlerini sürüklüyorlardı.

Bütün Bu Uçup Giden Her Şey

Falmer anlattı: “Aslında hiç de umutsuz değildim. Onlar da yaşamları boyunca böyle değillerdi. Aramızda fazlasıyla mutluluk veren bir sevgi bağı vardı.

“Babaannem, bu yaşlı ama dinç kadın Paris’te oturmaya başlamıştı. Sanırım Paris’in alçakgönüllü bir kenar mahallesinde. Onu görmek istiyordum. Onunla her görüşmemizden sonra derin bir mutluluk duyardım. Sonsuz bir mitolojik kültür onda toplanmıştı. Ama şimdi Paris’e gidip onu görme olanağım yoktu. İşsiz kalmıştım. Bütçem bütün bütüne daralmıştı. Evlenmiş olduğum kadınlardan da ayrılmıştım. Herkes bir yana dağılmıştı. Hemen hemen arkadaşım da kalmamıştı.

Babamı düşündüm. İkimiz de birlikte çalışarak ekmek paramızı kazandığımız yazıhanemizden de uzaklaşmıştık. Oraya daha çok benim uğramam, kendi başıma iş ardında koşmam gerekiyordu. Ama bu gücü de bulamıyordum kendimde. Yakınlarıma babamın nerede olduğunu sordum.

“O da Paris’te annesinin yanında” dediler.

‘Geri dönmez mi acaba?’ diye düşündüm.

“Dönemez. Bacaklarında sorunlar var. Rahat yürüyememekte. Orada tedavi oluyormuş.”

Onu özlemle düşündüm. Bana ne de çok şey vermişti! Sevgi ve anlayış dolu bir insandı. Bense ona kendimden bir şeyler verememiş olduğumu düşünürdüm. Ne kadar haksızdım! Yanlış hayaller ardında koşup duruyordum. Başarısız olmuştum. Şimdi yalnız kalmamın nedeni belki de buydu.

“Annemin evine gittim. Işıkları açmıştı. Evi pırıl pırıl yapan çok sert ışıklardı bunlar. Neredeyse bir cinnet parıltısı diyeceğim. Oysa o bu yüksek voltajlı ışıkları sevmezdi. Evinde hafif ışıklar altında yaşırdı. Ayaktaydı. Ama bu aşırı aydınlık, sessiz ve anlayışlı davranış tarzını değiştirmiş gibiydi.”

Böyle anlattı Falmer. Sonra da sürdürdü konuşmasını:

“Bana da çok sert davrandı. Payladı beni. Hiç de eski yumuşaklığı ile karşılamadı.

‘O bir sürü kız arkadaşın dağıldı da, yalnız kalıp, benim başıma mı geldin.’ dedi.”

Şaşırmıştım. Zaten yalnız kalmıştım. Bütün bütüne başarısız olduğumu düşünmek, içimde pişmanlıkla da karışan derin bir çöküntü yaratmıştı.

“Anne...” dedim. Sonra da karşılık vermenin gereksizliğini fark ettim.

“Hepsi buydu işte: yaşamımın çizgisi. Hiçbir sorunum olmadığı, bir bakıma çok kaygısız olmam gereken bir dönemde –bu dönem canlı yaşamımın ne kadar ileri bir zaman kesitinde olursa olsun– karşılaştığım çok sorunlu bir gerçek olarak karşıma çıkıyordu. Parça parça olmuşum: Babaannem Paris’te –çok sevdiği pazar alışverişini hangi dilde yapıyordu? –Çok uzaktaydı. Bütününüyle sağlıklı olan babamın bacaklarında kimi sağlık sorunları neden başlamıştı? Sıcak bir insan olan annem neden sert bir insan olup çıkmıştı?

“Uzaktalar... Uzaktalar... Çok uzaktalar da ondan. Renksiz bir ortamda süzülüyor gibiler. Ben de susturamadığım kaygılar içindeyim. Pusulası olmayan bir tekne gibiyim. Evimin sakin balkonundan ağaçlıklı bahçeye bakarak, çıplak derimi okşayan serin hava içinde her şeyi zamanın geçmesine bırakıyorum. Ama tedirgin bilinçaltım artık beni rahat bırakmıyor. Hayır! Bir bıçak kullanarak karnımı deşmeyeceğim, yinimi demiryolunun ötesindeki kanala da savurmayacağım. Başkalarına kötü örnek olmak istemiyorum. Bu yalnızlık hiç de kötü bir şey değil. Zamanın kollarında uçup gidiyorum” dedi Falmer.

Serüven

O sıralarda düşlerle sarsılıp durdum. Uzak, yabancı bir kentte miydim –gençliğimde yaşadığım– yoksa yaşamımın büyük bir bölümünün geçtiğini bildiğim, alışık olduğum, ama şimdi bana yabancı görünen kendi kentimde mi? Geceleri varlığım düşlerle sarsılıp duruyor, durmadan derine –kuyuların derin boşluğuna– çekiliyordu. Gündüzleri de ağırlaşan gözkapaklarımın altından, gözlerimi kısarak bakıyordum çevreye. İşte, güneşli, tozlu cadde-ler, uzaktaki köprü, güneş altında apartmanların durgun, kurşuni yüzleri. Baktığım pencereden bütün bütüne görülmelerini ağaçlar önlüyor. Üzerlerinde karga sürülerinin bağıştığı ağaçlar. Şimdi vak-tidir: akşamüzerleri, bu kentin bulvarlarında dolaşırken, gövdeni kamçılar gibi hissettiğin hüznün öldürücü bir gerginlik yaratır. O gizemsel kent, süslü giysileriyle gezintiye çıkan güzel kadınlarıyla, derinden derine geceye hazırlanan çarpıntılı sessizliğiyle, içinde dönenen bir rüzgârdan başka nedir ki!

Dairenin kapısını açıp evime girince, yerde yatan mektubu eği-lip aldım.

‘Beklediğim mektup geldi’ diye düşünüyordum. İnce, uzun bir zarftı. Sol köşesinde, yabancı ülkelerden birindeki bir araştırma kurumunun simgesi vardı. Simgenin altında, süslü harflerle ku-rumun adı yazılıydı.

Çalışma odama girince, masamın başına oturup mektubu açma-ya koyuldum. ‘İşte o kadar istediğim araştırma olanağına kavuştum,’ diye düşünüyordum. ‘Yolculuk olanağına da. Genç yaştayım daha. Bütün bir hayat bekliyor beni. Yaşayacağım, yaşadığımın anlamını bulabilmek için de... bir yönden de olsa... ne bir yönü, az da olsa ça-lışma sürem, aşırı sezgi gücümle kavrayacağım her şeyi. Araştırma yapacağım. Bundan mutlu ne olabilir ki? Bilinçli yaşamdan başka!’

Güneşli bir gündü. İçinde doğup büyüdüğüm kente, yolculuğa çıkmadan önce, son gezintilerden birini yapmanın tam sırasıydı.

Evin önündeki boş arsanın hafif tümseğini inerek, yeni asfaltlanmış dar sokağa çıkıyorum. Ardından da yokuş aşağı inen caddeye. Daha aşağılarda, camilerin üzerinde, güneşin altında buğulu bir parlaklık var.

Fatih Camisi'nin önündeki geniş alandan geçtim. Sağda, biraz aşağıda, kırmızımtırak taştan yapılmış medreseler üzerinde, biraz yüksekte duruyordu güneş; bomboş, beyazla sarı arası renkteki düz taşları aydınlatıyordu. Sis içinde belirsizleşmişti.

Büyük, uzun, dağınık bir buluttu sanki. Oradan aşağılara, genişçe bir asfalt yoldan Bizans'tan kalma su kemerlerinin altına yürüdüm. Karşıda, epeyce uzaklarda, Cenevizlerden kaldığını gene de belli eden, dar, rutubetli, ışıksız sokaklara doğru.

Gündüzleri gara bakan kahvede bekliyorum, 'ögle trenlerinin birinden inebilir' diye düşünerek. Temmuz ayının ögle güneşinde rüzgârla çırpınan tentenin altında, bu genişçe terasta oturuyorum. Gara kadar uzanan, iri taşlarla döşenmiş alana bakarak.

Kuzeydeki denize değin uzanan uçsuz bucaksız ovanın ortasında kurulmuş bu kentte yaz güneşi de bütün bütüne ısıtmıyor insanı. Ceketimi giymiş olsam da. Geceleri, üşümek için ince bir pardösü giymek de gerekebilir. Öğleyin, düz ovaya kurulu büyük kentlerden trenler geliyor gara. Geniş ovayı, deniz kıyısındaki liman kentlerinden başlayarak, alçak tepelere yaslanmış öteki kentlere kadar birbirine bağlıyor bu trenler. Tüccarlar, bu verimli ovanın büyük kentleri arasında gidip geliyor. Liman kentlerinden deniz aşırı sömürgelere ulaşan gemilere mal yüklemek için birkaç saat uzaklıktaki büyük limana da bu trenlerle gidiyorlar.

Kahvenin terasından garın alana çıkış kapısı görünüyor. Kocaman bir gar bu. Bir dört yol ağız burası: Gar aşağıya, yolun üzerinden aşan köprü'nün altına açılıyor. Camlı, geniş çıkış kapısı orada. Yukarıdaki alan gibi geniş bir alt alan orası. Köprü'nün altında, tramvay durağının yer aldığı bir kaldırım var. Trenden boşalan yolcuları, oraya inmelerinden önce, terasta, oturduğum yerden kolayca görüyorum.

Terasta dayanabildiğim sürece oturmayı yerleştirmiştim kafama. Trenden çıkanlar gittikçe azaldı. Camlı, geniş kapı arada bir açılır oldu. Girip çıkanlar, trenin indirdiği yolcular değil artık. Her zaman

gara, garın iç avlusuna girip çıkan kişiler. Garın her zamanki gelip gideni. Birkaç satış yeri vardı garın içinde. Büyük mağazaların satış yerleri, bir iki yiyecek satan baraka, bir de para değişimini sağlayan, özellikle kente inen yabancı tüccarlar düşünülerek açılmış ulusal bankanın bir şubesi. (Ulusal banka deniyordu ama üzerine yazılmış yazıdan, sermayesinin çeşitli uluslardan özel girişimcilerce sağlandığı anlaşıyordu.)

Bir kez verimli bir ovaya yerleşildi mi, iş bitti demektir. Ticaret de başlar hemen. Tüccarlar büyüyen kentler arasında gidip gelmeye başlarlar. Ovaya baktığınızda durgun zamanı duyarsınız. Evler kurulur, altında tenteleri üst bölümden sarkan dükkânların bulunduğu dört beş katlı, birbirine birleşik yapılar inşa edilir. Kuşkusuz biliniyor bu: Aşağı yukarı beş yüz yıl oldu bu verimli ovada ticaret başlayalı. Beş yüz yıl önce bu kent, arabaların konaklamasına yarayan birkaç hanla dört beş evden oluşuyordu ancak. Bir tapınak da yoktu. Ticaret başlayınca sağlam, taş yapılar kuruldu. Gene de yavaş bir gelişme sayılabilir. Tren bağlantısı kurulunca her şey değişti. Şimdi bütün öteki kentlere bağlı, büyük bir kent artık.

Kentin eski görünüşüyle dolu büyük bir kitaba bakıyorum. Bu kentte, hemen hemen ilk tanıdığım kişi, yaşlı bir bilgin tanıtmıştı bana kare biçimli, büyük kitabı. İlk sayfaları dolduran resimler elle çizilmiş gravürlerin baskılarıydı. Sonrakiler fotoğraflardı. Kentin ilk görünüşü: Bir hanın önünde posta arabası durmuş, besbelli hanın ilk katındaki lokantaya girmiş yolcular. Benim gibi bir yabancıya çok şey anlatan resimler bunlar. Geçmişle bugünü birbirine bağlayan fotoğraflar, taş basması gravürler, çeşitli çizgiler. Özellikle yedi yüz yıllık tarihin, ticaretin gelişmesinin, kentin oluşmasının, taş yapıların kurulmasının, modaların değişmesinin betimlenmesi bu resimler.

Bir tanesinde de Doğulu bir tüccarın kenti ziyaretiyle ilgili bir karakalem görmüştüm. Eşya denkleri hanın önüne yayılmıştı. Başında kavuğu etrafına bakıyordu tüccar. Çevresinde uşakları vardı. İnce yüzüyle, çevreyi süzerken küçülmüş görünen gözleriyle büyümekte olan kente bakıyordu. Taş basmaları günümüze kadar gelmiş. Fotoğraf bulunduktan sonra da fotoğraflar seçilmiş. Yirminci yüzyıl! Buralardan pek de uzakta olmayan bir ülkede çıkan halk

ayaklanmasının resimleri. Büyük bir alanda koşuşan halk. Başka bir resim: tekerlekleri çok büyük, ağır bir kamyonun çevresinde, kamyonu siper ederek ateş açan işçi birlikleri. Ayaklanmanın başa- rıya ulaştığı süre –çünkü günlerce sürmüştü ayaklanma– kentteki çarşının görünüşü: Gazete satan bir adamla, dükkânlarından, bü- rolarından fırlamış, yelekleri zincirli, dar paçalı pantolonlar giymiş tüccarlar. Kanala doğru uzanan berbat bir sokak (şimdi bu sokaklar, bir ikisi dışında, iyice düzene sokulmuş olacak; o bir ikisi de her kentin ortasına yakın yerlerde olduğu gibi kendi haline bırakıl- mış), öyle herkese metelik vermeyen süslü püslü birkaç orospu, belden büzgülü, kolları pilili bluzlar... Kasketleri başında, zayıf, sert yüzlü birkaç pezevenk, şişman bir kadın ortalarında. (Bu gravür, ayaklanmanın bu sokaklarda hiç ilgi yaratmadığını belirtmek için konmuştu.) Gravürde, barda, camın önünde oturan bir turist de vardı. Onu görünce, 'İşte benim yerim' diye düşünmüştüm. 'Bugü- nün taş basması bir gravürünü çıkarsalar, böylesi bir yere oturturlar beni!' Ama ardından şöyle düşündüm: 'Çok büyüdü artık kent. Ana caddelere açılan yollarda bile, oralarda da kahveler var. Beniyse pek tanıyan yok. Büyük bir kent burası, kuşkusuz büyük bir kent.'

Gerçekten de yüzyılımızda büyümüştü iyice kent. Kentlilerin de, bütün bu yörenin en büyük kentlerinden birinde yaşıyormuş- çasına davranma istekleri ağır basıyordu.

Resimlerden biri, kitabın sonuna konmuş büyük bir fotoğraf, yalnızca o şaşırtıyordu beni. Kanalı da aşan, ama neden kentin üzerinde de yüzlerce metre uzadığını anlamadığım, üzerinde de- miryolunu da taşıyan yeni köprünün fotoğrafı. –Demiryolu yerden de geçebilir, sadece kanalın üzerinde küçük bir köprü yeterdi doğ- rusu.– Bu yeni köprünün yapılış nedenini anlamıyordum, ama eski gravürlerin yer aldığı bu kitaba onun resmini yerleştirdikleri için kentlilerin bu köprüye pek önem verdiklerini anlıyordum. Gele- ceğin görkemine inanmak istiyorlardı sanırım. Bu kente geldiğim ilk günlerde de, köprüye yakın kahvelerden birinin kaldırımla- rında otururken, yerli halkın –kahve sahibi ya da esnaf oluyordu çoğunlukla bunlar– köprüyle ilgilendiğini, onunla ilgilenmeyen yabancıların da ilgilerini köprüye çekmeye çalıştıklarını seziyor- dum. Köprüyle övünür gibiydiler.

Terasta, geride, camlı bölmenin önünde oturmuş birkaç kişi yemek yiyordu. Başka da kimseler kalmamıştı. Ben artık, akşamüzerine değin kimselerin pek gelmeyeceğini bildiğimden, yerimden kalktım, kentin ortasına doğru yürümeyi kararlaştırdım.

Kaldığım otele giden sokağın başına kadar yürüdüm. Küçük bir alandan biraz ötedeydi bu sokak. Hale ulaşıyordu. Hiçbir özelliği yoktu. Otele doğru sapmadım.

Alanda, kilisenin karşısında bundan daha uzun olan başka bir sokağı –aşağı yukarı kanala değin uzanıyordu bu sokak– yürüyerek geçmiştim. Gravürlerde görülen eski bir sokaktı bu. Kentin ilk merkezlerinden biri bu çevreydi. Ticaretin kökleştiği yer. Gazeteler artık gravürlerde görüldüğü gibi gezici satıcılarla dolaştırılarak satılmıyordu. Sokağın başlarında küçük kulübeler vardı. Bense artık daha ötelere doğru yayılmış olan kentin yeni merkezine varmışım. Yemek yemeyi canım çekmiyordu. Yeniden bir kahvenin ön bölümünde oturacaktım. Garsona kahve ısmarlayınca yanında ufak tefek bir şeyler getireceğini de biliyordum. Bu da öğle yemeğinin yerini tutardı şimdilik. İnsan aç karnına daha iyi düşünebiliyordu.

Kahvenin terasına girip de sol tarafa doğru yürüyünce, bu kahvenin U'yla tanıştığım kahve olduğunu fark ettim. Yan yana dört beş kahve vardı bu kent merkezinde. 'Besbelli ayak alışkanlığı, ama belki de gizli bir anının çekişi' diye düşünüyordum. Yolda, bu kapalı ama ılık havanın içinde, kurşun rengi, sağlam yapıların önünden geçerken. U'yla ilgili birtakım şeyler, örneğin tanıştığımız gün üzerindeki giysinin rengi, sonra onunla birlikte olduğumuz bir arkadaş topluluğunda kollarımı ilk olarak omuzlarına uzatıp ona doğru eğildiğimde duyduğum kokunun güzelliği... üzerine düşünmüştüm. Buydu sanırım aynı yere çeken beni.

O gün U. kahvede, yanımdaki masada oturuyordu. Dönüp birden yanındaki masada beni görünce gülümsedi. Sonra oturduğu sandalyeyi kimıldatıp:

"Besbelli bir yabancısınız" dedi.

İlk defa yabancılığımdan söz edilmesi hoşuma giderek:

"Evet, yabancıyım" dedim ona.

O süre sandalyesini çevirdi, benim bulunduğum masada oturuyordu artık.

"N'apıyorsunuz burada?"

“Araştırmalar” dedim.

“Çok tuhaf” dedi. Sonra “Eskiden burada araştırmalar yapan bir yabancı tanımışım. Bir Mısırlı. Evinde çok güzel plaklar vardı.”

“Bana mı benziyordu?”

“Biraz. Ama bütün bütüne değil. Kimseye benzemek istemez misiniz?”

Bu sorusu karşısında şaşırmıştım doğrusu.

“Bilmem ki, ne desem? Bir kitapta kimseye benzememek tutkusunun bir küçük burjuva tutkusu olduğunu okumuştum. Kuşkusuz, bir Marksistti kitabı yazan.”

“Ama sizin asıl duygunuz ne?”

Kızın sorularının açık seçikliği karşısında, ona bir hayranlık duyar gibi olmuştum. Onun egemenliğini kabullenmek gibi bir duyguydu bu.

“Kimseye benzemeyeyim daha iyi.”

“Hah, işte şöyle. Duygularınızı açık açık söylemekten çekinmeyin.”

U. caddeyi gözden geçiriyor, arada bir de bana bakarak sürdürüyordu sorularını. Ona araştırmak istediğim şeylerin tam bir çerçevesini çizemedim. Araştırmak istediğim şey bir yaşam felsefesine benziyordu. Ama her zaman bu kadar da soyut bir şey değildi. Yaşamı akılla kavramak, ona akılla yön vermek mümkün müydü? Fakat konum büsbütün felsefe alanında da kalmıyordu. Toplumların gidişinin mantıksal bir yönü var mıydı? Neden Doğu’da onca kanlı devrimler olurken, burada hayat sakin sakin gidiyordu. Oradaki rahatsızlıkla buradaki rahat nasıl açıklanabilirdi. Sonra “sivil toplum” neydi? Bu “sivil toplum” insanı doyuruyor mu, yoksa doyumsuzluk içinde mi bırakıyordu? Kesin kavramlarla konuşmak gerekirse, yaşamın –isterse toplumsal yaşam olsun– bir determinizmi var mıydı?

U. anlatmaya çalıştığım, kafamı doldurdukları besbelli olan bu soruların karşılıklarını, ben konuşurken evirip çeviriyordu usunda. İçtenlikle, benim biraz da aptalca olan sorularıma vermişti kendini. Bir şeyler düşünüyor gibiydi. Sonra gözlerini yeniden caddeye çevirdi.

“Arkadaşlarla bu gece toplantımız olacak, sizi oraya götüreyim ister misiniz?” dedi.

Düzgün, ince yüzüne bakıyordum. Uzunca boyluydu. Buradaki güneş gibi solgundu. Beyazımtırak bir derisi vardı. Çok güzel bir kızıdı.

“Benim için çok iyi olur” dedim.

İşte o gece, bir ara dans ederken, kollarımı onun boynuna doladım.

Şimdi düşününce U’yu çok silik bir görüntü olarak hatırlayabiliyorum. İzlenimci ressamlardan bazılarının yaptıkları resimler gibi. Onu böylesine silik ansıyabilmem içime tuhaf bir acı veriyor. Sanki günlerle geçen, yiten, insandan uzaklaşıp duran şeyler varmış gibi. Islak rüzgar, yapraksız dalların üzerinden, onlara sürtünerek geçirmiş gibi. Açıklıklarda, kırlardaymışım, pencereden uzak, nemli ovalara bakıyormuşum gibi.

Ama öte yandan da U’yu havasına kapılmıştım. O geceden sonra onu yeniden bulabilmek istiyordum. Önünde terası olan pastanelere bakıyor, caddenin ortasındaki ağaçlı kaldırımdan inerken birdenbire ona rastlayacağımı umuyordum. Hemen her gün bu umudu taşıyarak dolaşıyordum kentte.

U’nun arkadaşlarının, pencerelerinde ışıklar yanan, hâlâ müzik gürültüleri gelen evinde, merdivenlerden aşağıya inip de kaldırımda yürümeye başladığımızda kapkaranlıktı gece. Kentin kıyısına düşen, bu evleri bahçelerle çevrili mahallede yürürken bu kentte yabancı olduğumu derinden hissediyordum. Ama bir bakıma kendisine kolayca üzüntüler edinen benim gibi birisi için iyiydi bu. Yığınla bağlantıdan uzaktaydım. Böylece oldukça boşlukta kalmış olduğumu duysam da, birçok kaygıdan kurtulmuştum işte.

“Ne kadar karanlık bir gece” dedi U..

Kaldırımda yanımda yürüyordu. Düşmemek için koluma girmişti.

“Çok karanlık bir gece,” diye mırıldandım ben de. “Yoğun, kopkoy bir gece.”

Kahvede oturmuş, karşıya, alana, alanın dört bir yanındaki caddelere, terasa yakın geçen tramvaylara bakıyordum. Küçük sayılırdı alan. Ama gene karşıdaki altı yedi katlı yapılar çok yüksek görünmüyor, gökyüzünü kapatmıyordu. Ön yüzleri oldukça süslü, renkleri kül rengiyle boz renk arasında değişen yapılar... Altlarında

dükkânlar, lokantalar, birkaç kahve vardı. Tenha tramvaylar... Sonbahar gelmişti ama öyle sanıyordum ki, kentliler henüz gittikleri deniz kıyılarından bütün bütüne dönmemişlerdi. Yavaş yavaş kalabalıklaşıyordu kent. Sağdaki, daha dar olan sokaktan çıkıyordu tramvaylar, alanda döndükten sonra, gene çıktıkları sokak gibi dar bir sokağa sapıyorlardı.

Bomboş sokak. Biraz önce halin kapısı önünde durmuş, yükü –yöreden getirilmiş sebzelerdi bu yük– boşaltılan kamyonete bakıyordum. Sokağın ötesinde kaldırım kenarına çekilmiş. Otel odamın penceresinden halin damı da görünüyor. Pazar öğleden sonrasının sessizliği.

Ötelerde çatılar, kırım başladığı yere değin uzanıyor. Orada bulutlar var. Kuzeye doğru, denizin yakınlarında da sis. Sis, dümdüz ovada, çok uzaktaki denizin görülmesini önüyor.

Demiryollarının ördüğü dümdüz ova denize değin uzanır. Ortalama seksen kilometre ötedeki denize. Deniz, güneşli havalarda, renksiz, göz kamaştırıcı bir ışıkla parlar. Bazen de koyu lacivert bir renge bürünür. Geceleyin odamda, denizin çok uzaktaki varlığını pencerenin dibinde duyarım. Kimi geceler sıçrayarak uyanınca odamın önleri balkonlu, büyük pencerelerine koşuyorum. Sokağın dibinde daha kapanmamış birkaç barın feneri yanıyor. Balkonun altındaysa bomboş sokak. Yanda tek katlı, artık kapanmış olan hal. Sokaktan, bazen barların birinden çıkan ya da nereden geldiği bilinmeyen bir adam geçer. İçtiği içkilerin etkisiyle ya da sokağın ıssızlığından ötürü yalpalamak ister. Ardından, üzerine kentin geleneksel baskısı çökmüşçesine çekidüzen verir kendine.

Solda, halin bulunduğu yerlerde madeni bir tınlama oldu. Gecenin bu saatinde sokağa atılan bir konserve kutusuydu besbelli.

Odama nereden geldiğini bilmediğim bir ışık vuruyordu. Burada, bütün gün dolaştığım kentte de U. ile ilgili bir ize rastlayamamanın acısını duydum. Gecenin sessiz karanlığında zihin acıya doğru çekiliyor, kaygı kendisini daha derinden duyuruyordu. İşte her taraf bomboş: oda da, sokak da, kent de. Boşluğa doğru yol alıyoruz sanki.

Böyle zamanlarda yapacağım araştırmaların değerinin de elimden kayıp gittiğini düşünüyordum. Ne vardı sanki? Neyi bulgulaıyacaktım ki?

Sabahleyin aşağıya indiğimde otelci güler yüzle karşıladı beni. Onun küçük danışma tezgâhının önünden geçerken bir mektup uzattı bana. ‘Besbelli ondan gelen bir mektup’ diye düşündüm. Yanılmışım. Zarfın içinde on yedinci yüzyıla ilgili bir hızar taslağı vardı. Besbelli araştırmalarım ile ilgili bir belgeydi.

Biliyorum, sadece eski kütüklerdeki kayıtlara değil, gene eski gravürlere bakmam gerekecek. Onları bir bir gözden geçirmem, sıraya koymam, tıpkılarını çıkarmam... Gravürleri bu kentten başka nerede bulabilirim ki? En önemlileri burada bu çok şey öğreten şeylerin.

Ama gravürlerin en ilginçlerini araştırma enstitüsünün arşivlerinde değil, gene orada tanıştığım yaşlı bir araştırmacının evinde buldum. Şimdi çalışma temposunu iyice yavaşlatmış olan bu ihtiyar, eski bir gravürcüydü de. Küçük salonunda sallanan koltuğunda oturuyor, alçak masanın üzerine serdiği gravürleri ben incelerken piposunu içerek bana bakıyordu. Yüzünde ince bir alay vardı diyemeyeceğim, ama benim henüz genç olan anlama tutkuma oldukça uzaktan bakıyordu sanki. Üzerinde içi kürklü yelegei oluyordu. Derileri biraz buruşmuş ellerini, kimi zaman bana bir şeyi işaret etmek için uzatıyordu.

Bu uzak ülkede oluşumu kavrayınca, kendi ülkemdeki yerleşmemişliğin, her şeyin eğreti oluşunun, dahası karışıklıkların nedenlerini daha iyi anlayacağımı sanıyordum; birbirinden çok uzak da olsa, Kuzey Denizi’ne uzanan bu ticaret ülkesinin tarihiyle benim yaşadığım kentin tarihi arasında kolayca görülmez bağlar vardı. Başarı denen kendiliğinden oluşumla, başarısızlık olarak görülen bir şeyi bütünleyememe, tamamlayamama arasındaki bağlantı. Zenginlikle fakirliği ortadan kaldıramamak arasındaki görünmez bağlar. İşleri oluruna bırakmanın getirdiği kolaylıkla sert mantıksal kararlarla olan bitene yön verme zorunluluğunu hissetmek arasındaki birliktelik.

“Neyi öğrenmek istediğinizi tam olarak anlamıyorum” dedi yaşlı adam, ben salonda alçak masanın üzerinde onun özel koleksiyonundaki gravürleri incelerken. “Çünkü –hafifçe gülümsemek zorunda kaldığını düşündü sanırım– doğrusu doğuda olan sizin ülkenizle ilgili çok az şey var, bütün bu tarih boyunca, burada. Gravürcülerimiz de, bilim adamlarımız da, hemen hepsi de daha

çok sırf bu çevredeki oluşumlarla ilgilenmek istediler. Sanırım, hatta seyyahlar bile. Sizin taraflara çok az seyahat ettiler ve seyahatlerini yazdıklarında, şaşılasi biçimde, daha çok kendi kafalarının içindekileri yazdılar.”

“Biliyorum, biliyorum” dedim. “Genel olarak bütün bu tavırlar üzerine epeyce bilgim var. Ama öyle sanıyorum ki, sağlam bir düşünceye varabilmek için bir kırılma noktasını adamakıllı yakalayacağım.”

“Nasıl yani?”

“Mutlaka bir değinti noktası var ve ben o çembérin içinden çıkmak istiyorum.”

Yaşlı adam başka bir şey sormadı. Kim bilir onun gözünde nasıl görünüyordum? Tutkuyla dolu, ama fazla da ciddiye alınmaması gereken bir genç olarak mı? Yoksa kendi çalıştığı alanda hızla ilerleyebilecek biri gibi mi? Ama gene de iyice belirliydi ki, benim araştırmalarımın gidişi ile varacağım sonuçlar hiç de önem taşıymıyordu onun için. Sadece yaşlanmış, çok şey görmüş olduğu için değil, benim ulaşacağım aşamaların onun açısından çok kolay anlaşılır şeyler olması bakımından da.

Kopyasını almak istediğim gravürleri ayırınca, onları bir gün için bana vermekte çekimser davranmadı. Ayrılırken de:

“Kapının yanında asılı duran trençkotunuzu unutmayın” dedi.

“Pek çok teşekkürler.”

“Başarılı olacağınıza eminim.”

“Sağ olun.”

Daracık bir sokaktayım. Müzeye gidebilmem için tramvaya binmem gerekiyor. Durağın arkasındaki kahvede yaşlı gravürcünün oturduğunu fark ediyorum. Barın dibindeki yuvarlak küçük masadaydı. Kahvenin döner kapısından içeriye süzıldüm.

“Ne var ne yok, gene nereye böyle?”

“Hiç, müzeye gidecektim. Oradaki arşivde pek çok eskiden kalma çizgi var.”

“Gravürler, gravürler” diye mırıldandı.

“Müzedekileri daha tamamen gözden geçiremedim. Mahzenderiler de çok dağınık. Onları sıralıyorum, tozlarını silkeliyorum. İrili ufaklı kahverengi lekeler var üzerlerinde. Bunun pek bir önemi yok.

Ayrıca bir güzellik veriyorlar onlara. Öyle sanıyorum ki, sıralama bitince tarihsel oluşum belli olacak iyice.”

Uzun bardaktaki birasını yudumlayan yaşlı adam:

“Boşuna harcıyorsunuz yaşamınızı” dedi birdenbire. “Bütün bunlar oldu bitti sanırım. Akılla kavramanız ne kazandıracak size? Bunları bıraksanız da yaşamaya başlasanız.”

Şaşırarak:

“Nasıl yani?” dedim. “Köklü bir değişime gereksinmesi olan bir ülkeden geliyorum ben. Bu oluşumu kavramalıyım ki...”

“Hepsi aynı kapıya çıkar” dedi yaşlı adam. “Yaşama mantıksal bir yön vermenin olanaksız olduğunu anlamanız için benim yaşıma gelmeniz gerekmesin. Yoktur böyle bir belirlilik. Ben de sizin ardında koştuğunuz şeylerin ardında koştum bir zaman. Ama sonra çabuk bıraktım arkasını. Bakın, yanlış anlamayın beni. Sizin büsbütün yolunu şaşırmış biri ya da yaşamını beceriksizliğe sürüklemiş genç bir adam olduğunuzu söylemek istemiyorum. Birçok yerler gezdiniz kuşkusuz. Kadınlar da tanıdınız. –İnsan gençlik yıllarında kadınlar tanıdığını sanır ya... Ama geçelim bunu... Hiçbir şey de tanımamıştır çoğu defa...– Bir güneyli olarak oldukça tutkulu bir yaşam sürmüş-sünüzdür. Ama şimdi şu toplum yaşamı denilen derbederliği akla uygun düşen çizgileriyle tanıma hevesine kapılımanız... Geleceğiniz için büyük acılar hazırlıyorsunuz gibi geliyor bana.”

Ne cevap vereceğimi bilmeden onu dinliyordum.

“Bakın, benim de büyük bir gravür koleksiyonum var. Kendim de gravürler yaptım. ‘Gelenekten yararlanan ama çağdaş yapıtlar.’ Hep böyle söylenir değil mi, bir sanatçıyı övmek gerekince? Bu değil şimdi size anlatmak istediğim. Çalışmayı sonraya bırakın. Henüz otuzunda bile yoksunuz. Kızlarla gezin. Sinemaya gidin. Her şeyi tüketince çalışırsınız.” Bir an durdu, sonra: “Size daha doğrusunu söyleyeyim mi? Kendiliğinden öğrenilir hayat. Bir yaşa geldiğinizde düşüncelerinizin öylesine olgunlaştığını göreceksiniz ki, ‘İşte,’ diyeceksiniz, ‘şimdi yaşamış olduğumun ne anlama geldiğini anlıyorum.’ En güzeli de bu değil mi?”

“Bir karşıtlık var burada” dedim, onun konuşmasını durdurmak için. “Bir uyumsuzluk, bir çelişki. Erken öleceğimi sanıyorum. Bana öyle geliyor ki, bugün çalışmaz da tarihsel oluşumu kavramazsam, daha büyük bir umutsuzluk ölüme götürecek beni.”

“Ah, bu her şeyi akılla kavramak isteme hastalığı” dedi yaşlı adam. “Çağdaş hastalık. Eskiden bu kadar yaygın değildi bu davranış. Trenler kentleri bağlamıyordu daha birbirine. Düz ovada yayılmış küçük kasabalar vardı. Bir kasaba bile denemezdi onlara. En çok bir araba –yaylı bir araba– bağlardı onları birbirine. Sakin, dümdüz ova, çiftliklerinde yaşayan tutkulu insanlar. Doğanın içine yayılmış duygular. Sakin, dingin bir yaşam.” Birasını ağır ağır içiyordu. “Beni yanlış anlamayın. Epeyce bir zaman ben de araştırmaların ardı sıra koştum.”

“Demiryolları yeni yeni kuruluyordu o süre. Sağlâm, bilek kalınlığında raylar üzerinde yuvarlanacak vagonları görebilmek için sabırsızlanıyorduk. Kömür dumanı sardı her yanı. Komşu ülkelerden, makine alanındaki ilerlemelerle ilgili haberler doldurdu gazeteleri. Tutkulu bir ‘sosyalist’ olarak sokak çatışmalarına bile katıldım. Amaçlanan şeyin altında, çok geniş bir rastlantılar alanı da olduğunu sezmiyorum değildim. Böyle umuttan umutsuzluğa yuvarlanıyor, sonra yeniden değişiyordum. Bir elimi yaşamdan çekmedim. Ama iyi ki öyle de yapmışım. Yaşanan ne olursa olsun, evlenmeler, kahvelerdeki yaşam, arkadaşlar, metresler, yolculuklar, şık giyinmeye özenmeler, politikaya bulaşma, içki, zaman zaman gösteriş sevme, oluşan bu kentin büyük salonlarında görülme... Ama her şeyi oluruna bıraksaydım ne değiştirdi ki sanki? Belki daha az sevilirdim, ilgi çekici olmazdım belki. Belki biraz daha bönce tükettirdim hayatımı. Fakat şimdi, yetmiş yaşına geldikten sonra hepsi bir benim için. Biranızı için. Zaman geçti. Her şey bu ovaya yayılıp duran kentler gibi çoğaldı.”

Yaşamım kısa bir yaşam olmadı. Ama ondan hatırlayacağım çok az şey kaldı geriye. Hemen hemen şu sırada anlattığım kadar bir şey. Küller... Yaşamdan artakalan küller.

Oradan yurduma döndüm. Sonra gene oralara gittim. Gene oralardaydım. Ardından gene doğup büyümüş olduğum kente. Böylece sürdü durdu bu.

Böylece yaşamım tuhaf bir yaşam oldu. Yaşadığımız dünyada tuhaf olmayan yaşam var mıydı?

Son yıllarımı orada kalarak mı geçirdim, yoksa yeniden evimin bulunduğu yere dönmüş müydüm? Bunu açık seçik hatırlamıyorum.

Kendi kentime döndüğümde değişen hiçbir şey olmadığını hayal meyal hatırlıyorum. Gençlik yıllarında aklımı dolduran sorular kimi zaman kafamın içinde silikleşti, kimi zaman da yeniden belleğime baskın vermek istediler. Fakat bulabildiğim karşılıklar hemen hemen hep aynıydı. Orada ya da burada bulunmak insana sınırları olmayan, sonsuz bir genişlikle olanaklar sunuyormuş gibiydi; öte yandansa başınızı biraz çevirip baktığınızda duvarlarla çevrili dar bir alanda dönüp durduğunuzu görüyordunuz:

Kendi hapishanenizdeydiniz.

Böylece yıllar geçti. Her şey hemen hemen aynı kaldı.

Orada kalışım da düştü. Bana ait olmayan bir yabancılığın içindeydim. Daha doğrusu, düşününce, bunun sadece kendimden doğan bir yabancılık olmadığını görüyordum. Sadece yabancı olmanın verdiği bir yabancılık da değildi bu. İçinde yüzülen denizin, soluk alırken alıp verilen havanın kendi doğasında olan bir yabancılıktı sanki. Kuşkusuz yaşam devam ediyor, yaşamak için gerekli ilişkiler kuruluyordu. Her şey yavaş olsa da uzayıp hareket ederek kendi yerini buluyordu. Ama esen rüzgârda insanın içine işleyen bir şey yoktu. Doyumsuz vücut yorulunca doyumsuzluğunun etkilerini yitirerek rahat bir uykuya dalsa da, uyandığında onu bekleyen dünya, tutkuların silinmiş olduğu, solgun bir dünya oluyordu. Ama sokaktaki yaşam sürecekti. O insana çok az gerekliydi ama sen de ona çok az gerekliydin. Böylece ince bir gerçek hayat bağlantısı vardı aranızda. Birbirine pek de gerekli olmayan iki cismin –yaşamla senin varlığının– ölü doğa içinde yan yana bulunması gibi bir şeydi bu.

